

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
: กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

นายคัมภีร์ ทองพูน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2554

**The Role of Village Headmen in Conflict Resolution:
A Case Study of Thepha District, Songkhla Province**

Mr.Kumpee Thongpoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Sciences in Politics and Government

School of Political Sciences

Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน:
กรณีศึกษาอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
ชื่อและนามสกุล นายคัมภีร์ ทองพูน
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศมี
2. รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

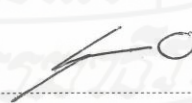
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. สติธร ชนานิธิโชติ)

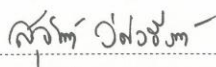
กรรมการ

(อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศมี)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวรธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาและการอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สติธร ธนานิธิโชติ ประธานกรรมการ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อนักศึกษา และเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ขอขอบคุณกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลาทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์

คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทัย ทองพูน และมอบคุณความดีที่เกิดขึ้นแก่ อาจารย์สุมิตรา ทองพูน บิดามารดาของผู้วิจัย ครอบครัวและผู้มีพระคุณทุกท่านของผู้วิจัย และอาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คัมภีร์ ทองพูน

สิงหาคม 2555

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน :

กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย นายคัมภีร์ ทองพูน รหัสนักศึกษา 2488002805 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาศรีศรี

(2) รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย **ปีการศึกษา** 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะปัญหาความขัดแย้งในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา (2) เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา (3) เพื่อเสนอวิธีการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตาม แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้น 21 คน วิเคราะห์และนำเสนอแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ลักษณะปัญหาและสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาการขาดความสามัคคี ปัญหาการเมือง ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ (2) บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งคือ การใช้หลักเหตุผล หลักความจริง ยุติธรรม จริงจังในการแก้ไขปัญหา ดูแลให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในหมู่บ้าน ทำงานอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขความขัดแย้งให้ทันเวลา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน เป็นนักประสานงานที่ดี ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และทำงานตรงไปตรงมา (3) วิธีการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านใช้วิธีการการแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นวิธีการแรก ตามด้วยการประนีประนอม การใช้อำนาจและการระงับ โดยการใช้เสียงส่วนใหญ่ การไกล่เกลี่ย การหลีกเลี่ยง และการบังคับ ส่วนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ทั้งนี้ยังพบว่า ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง บทบาท จังหวัดสงขลา

Thesis title: The Role of Village Headmen in Conflict Resolution: A Case Study of Thepha District, Songkhla Province

Researcher: Mr. Kumpee Thongpoon; **ID:** 2488002805; **Degree:** Master of Political Sciences (Politics and Government) ; **Thesis advisor:** (1) Dr. Pisan Mukdaratsami
(2) Yuttaporn Issarachai, Associate Professor; **Academic year** 2011

Abstract

This research was conducted to (1) study characteristics of conflict problems, (2) study the role of village headmen in conflict resolution, and (3) purpose means for village headmen to resolve the conflict.

A qualitative research was employed based on data collection using a structured interview. Purposive sampling method was utilized, giving that the 21 village headmen in Thepha District of Songkhla Province became the surrogates of this research. Finally, descriptive analysis was used to report the results.

The results indicated that; (1) Characteristics of problems and conflicts within village were quarrel, lacking of unity, political issues, drugs, crimes, family issues, and unrest in community. (2) The roles of village headmen in solving conflict were played through the usage of reasonableness, truth, justice, sincerity in solving problems, care and assistance people. They conscientiously functioned to solve conflict in time in order to maximize benefits to parties. Additionally, they were good coordinators and straightforward functional. (3) The means of conflict resolution within village were purposed in several ways. They primarily solved conflicts with the participation of people, and followed by compromise and authority power that included majority rules, smoothing, and avoidance respectively. Moreover, headmen also worked with local government in doing activities. However, it should be noted that people still relied more on headmen rather than local government.

Keywords: Village headmen, Conflict resolution, Role, Songkhla Province.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ	9
เอกสารเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	14
เอกสารเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง	22
เอกสารเกี่ยวกับอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา	45
เอกสารเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
การเก็บรวบรวมข้อมูล	66
การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	67
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
ลักษณะปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา	68
บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิธีการการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัด	
สงขลา	85
ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ	87
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	88
สรุปการวิจัย	88
อภิปรายผล	94
ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	99
ภาคผนวก	109
ก. แบบสัมภาษณ์	110
ข. แผนที่.....	115
ประวัติผู้วิจัย	118

ณ

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	76
--	----

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวะของโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรอบด้านและครอบคลุม และยังส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์แทบทุกด้าน เกิดการแข่งขันในด้านอำนาจ ผลประโยชน์ แนวความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา และวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่มคนในสังคม หรือระหว่างส่วนต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา เป็นต้น จึงทำให้เกิดความขัดแย้ง และข้อพิพาทมีอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง จนกลายเป็นปฏิสัมพันธ์ของชีวิตประจำวันของมนุษย์ไปแล้ว ดังที่พระไพศาล วิสาโล (2550:53-57) กล่าวว่า ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของชีวิต และของสังคม เราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธมันได้ ที่พึงทำคือ ยอมรับว่ามันมีอยู่จริงและแก้ไขอย่างถูกต้องสภาพ ไม่มีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์ ระวังได้เมื่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไขและสอดคล้องกับเป้าหมาย

ประเทศไทยขณะนี้กำลังเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งในระดับที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ที่เป็นเรื่องของ การแย่งชิงอำนาจ ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ ที่มีการแย่งชิงผลประโยชน์กัน หรือแม้กระทั่ง ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่างก็มีผลประโยชน์ต่างกัน มีเป้าหมายและค่านิยมต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความขัดแย้งของการเห็นแย้งกัน ถ้าหากความรู้สึกและปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไขในระดับต้นหรือในระดับของปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไปก็จะเป็นอาจเป็นความขัดแย้ง หากไม่ขจัดความขัดแย้งหรือข้อตกลงหรือไม่มีการประนีประนอม ก็จะก่อให้เกิดการเผชิญหน้าและความรุนแรงได้ หากเกิดความรุนแรงขึ้นไม่ว่าเป็นความรุนแรงทางกายภาพ ทางจิตใจ หรือทางโครงสร้างล้วนเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นรัฐและผู้เกี่ยวข้องจึง

พยายามหาวิธีการที่จะระงับความขัดแย้งก่อนที่จะบานปลายไปสู่ปัญหาและความรุนแรงที่ยากแก่การแก้ไข เป็นความขัดแย้งที่เราเรียกว่า ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ (Protracted Social Conflict)¹

ในปัจจุบัน แม้จะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติและข้อพิพาทของคนในสังคม โดยมีกระบวนการยุติธรรม อันประกอบด้วยองค์กรของรัฐ คือ ตำรวจ อัยการ และศาลยุติธรรม เป็นกลไกในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย ซึ่งแต่ละองค์กรมีภาระหน้าที่ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแบบพิธีการ เริ่มตั้งแต่การสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องคดี เรื่อยไปจนกระทั่งได้มีการพิจารณา และชี้ขาดข้อพิพาทโดยศาลยุติธรรมก็ตาม แต่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรต่าง ๆ มีกฎเกณฑ์ขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติตามบทกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนที่ซับซ้อนมาก ดังนั้น จึงต้องใช้เวลาในการดำเนินการที่ใช้เวลายาวนานและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก โดยสุดท้ายแล้วการป้องกัน และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมก็ไม่ได้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย อีกทั้งบางครั้งการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของคู่กรณีกลับสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น

รัฐจึงจำเป็นต้องพยายามแสวงหาเครื่องมือและกลไกขึ้นมาเพื่อใช้ระงับข้อพิพาทจากความขัดแย้งให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อันที่จะคุ้มครองสังคมให้มีความสงบ และพัฒนาแนวทางเข้าหาชุมชนเพื่อหาแนวร่วมมาช่วยแก้ปัญหา โดยให้ผู้นำชุมชน ประชาชน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมช่วยในกระบวนการในการแก้ปัญหาอย่างยุติธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการแก้ปัญหาความแตกต่างและความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี ปัญหาความขัดแย้งมีไม่น้อยที่เกิดจากปัญหาความไม่รู้ ซึ่งจะต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม จึงได้มีความคิดและรูปแบบที่ยืดหยุ่นทางสันติวิธี ซึ่งเป็นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของสังคมนั้น ๆ การยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธีจึงเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจจากทุกฝ่ายผลักดันให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อลดความระส่ำระสายในสังคมและป้องกันการขาดศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมซึ่งจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง การตัดสินใจใช้ทรัพยากร ดังที่ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527: 2) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่า สิทธิของประชาชนต่อ

¹ ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ โดย Edward Azar ประกอบด้วย Communal content, Human needs, Governance and The state and International Linkages ดู รายละเอียดใน Ramsbotham et al (2011) หน้า 99-122.

การตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (allocation) และการใช้ประโยชน์ (utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผน เพื่อการกินคืออยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึง ซึ่งการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์เพื่อการผลิตการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริการทางการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้ โดยมีใช้การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก การมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี นอกจากนี้ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการกระจายทรัพยากร ที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐจะต้องคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาสด้านการแสดงความต้องการ แสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ ร่วมของกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนคือ เป็นผู้กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนและผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐานและบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันในระดับครอบครัว ญาติพี่น้อง รวมถึงมีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และเป็นสังคมที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก ยึดมั่นในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา หากเกิดปัญหาความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นในชุมชนก็จะเข้าไปหาผู้อาวุโสหรือที่ชาวบ้านให้ความนับถือ เพื่อช่วยเหลือในการแก้ปัญหา ต่อมาเมื่อมีการแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน บทบาทดังกล่าวก็ถูกถ่ายโอนไปยังกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในตำบลและหมู่บ้าน จะได้รับการแก้ไขมาน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเป็นสำคัญ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการแสดงบทบาทในฐานะผู้ปกครองท้องถิ่นในการยุติปัญหาคความขัดแย้งไม่ให้ กลายเป็นข้อพิพาทเป็นคดีความสู่ศาลมากขึ้น ซึ่งการแสดงออกถึงบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่ ละวิธีย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของคความขัดแย้ง สถานการณ์คความรุนแรงของปัญหาและอำนาจในการ จัดการปัญหาคความขัดแย้ง

การศีกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศีกษา บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาค ความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศีกษาอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย เนื่องจากพื้นที่อำเภอ เทพา จังหวัดสงขลา ในปัจจุบันนี้เป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์คความรุนแรง ในกรณีคความไม่สงบในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ที่รัฐบาลได้ประกาศให้เป็น พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาคความขัดแย้ง และเกิดคความรุนแรงขึ้นได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศีกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่ บ้านในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง 3 ด้าน ได้แก่ การใช้อำนาจและการระงับ การประนีประนอม การแก้ไขปัญหาร่วมกัน ตลอดจนถึงศีกษาลักษณะปัญหาคความขัดแย้ง วิธีการแก้ไขปัญหาคความ ขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยมีประเด็นคคำถามหลักที่งานวิจัยฉบับนี้ต้องการหาคคำตอบ คือ

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชนได้หรือไม่?
2. ทำไมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งใน ชุมชน?
3. บทเรียนจากกรณีศีกษา จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้หรือไม่?

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศีกษาลักษณะปัญหาคความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- 2.2 เพื่อศีกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ใน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- 2.3 เพื่อศีกษาวิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอสองแคว จังหวัดสงขลา จำนวน 21 คน ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง 3 ด้าน ได้แก่ การใช้อำนาจและการระงับ การประนีประนอม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในพื้นที่อำเภอสองแคว จังหวัดสงขลา ลักษณะปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอสองแคว จังหวัดสงขลา และศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอสองแคว จังหวัดสงขลา

สำหรับแนวคิดที่ผู้ศึกษามาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการนำเอาแนวคิดที่สมยศ ศิลปีโยคม ได้นำเสนอในงานวิจัย ซึ่งได้กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี ประกอบด้วย

3.1 การใช้อำนาจและการระงับ มีแนวทาง คือ การบังคับ การไกล่เกลี่ย การหลีกเลี่ยง การใช้เสียงส่วนใหญ่

3.2 การประนีประนอม เป็นการยุติความขัดแย้ง โดยการหาสิ่งที่เป็นกลาง ได้แก่ การใช้ผู้ตัดสินใจ ฝ่ายที่ขัดแย้งกันต้องยอมรับการตัดสินใจของบุคคลที่สาม

3.3 การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน เป็นการยุติความขัดแย้งพร้อมกันมีอยู่ 2 แบบ คือ ความเห็นสอดคล้องกัน และการใช้เป้าหมายที่ยอมรับร่วมกัน

ทำให้ผู้ศึกษาเห็นด้วยที่จะนำแนวคิดไปพัฒนาและกำหนดเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ในคำถามที่เกี่ยวกับวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยใช้แบบสัมภาษณ์

4.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอสองแคว จังหวัดสงขลา ได้ทำการกำหนด กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านเพื่อใช้ในการวิจัยแบบจำเพาะเจาะจง จำนวน 21 คน จากจำนวนทั้งหมด 67 คน

4.1.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ สภาพภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเขตพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

4.1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 21 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งได้ดังนี้

1) กำนันทุกตำบล	จำนวน 7 คน
2) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลละ 2 คน	จำนวน 14 คน

4.1.4 วิธีการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะรวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มารวบรวม และจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ และนำเสนอข้อมูลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งเป็น 5 บท ดังนี้

- 1) บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 2) บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 3) บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย
- 4) บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้พื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ในการศึกษา ประกอบด้วย 7 ตำบล 67 หมู่บ้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ตำบลเทพา	8	หมู่บ้าน
4.2.2 ตำบลปากบาง	8	หมู่บ้าน
4.2.3 ตำบลเกาะสะบ้า	8	หมู่บ้าน
4.2.4 ตำบลลำไพล	13	หมู่บ้าน
4.2.5 ตำบลท่าม่วง	14	หมู่บ้าน
4.2.6 ตำบลวังใหญ่	8	หมู่บ้าน
4.2.7 ตำบลสะกอม	8	หมู่บ้าน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

5.1 บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรม หรือการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่ สังคมคาดหวัง กำหนดให้กระทำและแสดงออกมาโดยมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิ

5.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้รับเลือกจากราษฎรในหมู่บ้านในเขต พื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา ในการทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ปกครองดูแลทุกข์สุข และร่วมแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของราษฎรในเขตหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา

5.3 ความขัดแย้งในชุมชน หมายถึง สภาวะที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใฝ่หาความต้องการ และผลประโยชน์ต่างกัน จนเกิดความขัดแย้งหรือการพิพาทบาดหมางกันของสมาชิกใน ชุมชน หรือเกี่ยวข้องกับชุมชน

5.4 ปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง ประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนใน พื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา

5.5 วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ประกอบด้วย

5.5.1 การใช้อำนาจและการระงับ มีแนวทาง คือ การบังคับ การไกล่เกลี่ย การหลีกเลี่ยง การใช้เสียงส่วนใหญ่

5.5.2 การประนีประนอม เป็นการยุติความขัดแย้ง โดยการหาสิ่งที่เป็นกลาง ได้แก่ การใช้ผู้ตัดสินใจ ฝ่ายที่ขัดแย้งกันต้องยอมรับการตัดสินใจของบุคคลที่สาม

5.5.3 การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เป็นการยุติความขัดแย้งร่วมกันมีอยู่ 2 แบบ คือ ความเห็นสอดคล้องกัน และการใช้เป้าหมายที่ยอมรับร่วมกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา

6.2 ทราบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และ วิธีการการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา

6.3 สามารถเป็นข้อเสนอแนะหรือเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้เป็นแนวทางใน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

6.4 สนับสนุนการใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทั้งในระดับ
ชุมชนและประเทศ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา” ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทาง และกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยสรุปสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ
2. เอกสารเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
3. เอกสารเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
4. เอกสารเกี่ยวกับอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
5. เอกสารเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ

1.1 ความหมายเกี่ยวกับบทบาท

มีนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของบทบาท ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 602) ได้ให้ความหมายของคำว่า “บทบาท” หมายถึง น. การทำทำตามบท, การร่ำตามบท, โดยปริยายหมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

ทิตยา สุวรรณชฎ (2527: 43) ได้สรุปฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลทางสังคมไว้ ดังนี้

1. มีฐานะตำแหน่งอยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง
2. มีบทบาทที่ควรจะเป็น (ought-to-be role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการกำหนดฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากสังคมกรณ (Socialization) ในสังคมนั้น

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอว่า จะเหมือนกับพฤติกรรมจริงของ คน ที่ครองตำแหน่งนั้น เพราะพฤติกรรมจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิภริยาของคน ที่ครองฐานะตำแหน่งที่ มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็นกับบุคลิกภาพของตนเอง บุคลิกภาพของผู้ที่เข้ามาร่วมในพฤติกรรมและ เครื่องกระตุ้น (stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคมในสังคมมนุษย์ทุกคน กำลังแสดงบทบาทอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมของบทบาทที่แตกต่างกันตามตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน

พรพิทยา แก้วสามสี (2529: 7) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า เป็นการกระทำหรือ แสดงออกของผู้บริหาร ที่ปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมาย เพื่อให้ การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งวัดและประเมินได้จากทัศนยะของกลุ่มประชากร ที่ จะทำการศึกษา บทบาทแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ บทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวัง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส คิ้วสุวรรณ และฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522: 36-40) ได้ ให้ความหมายเกี่ยวกับว่า บทบาท หมายถึง การแสดงถึงพฤติกรรมของบุคคลตามสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบของสถานภาพ แบ่งได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทตามความคาดหวัง (Expected role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความ คาดหวังของผู้อื่น เช่น บทบาทของนักเรียนตามความคาดหวังของครู

2. บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพ รับรู้ว่าตนควรมีบทบาทอย่างไร

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual role) เป็นบทบาทหน้าที่เจ้าของสถานภาพได้ แสดงออกจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรืออาจจะ ไม่เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2532) ได้สรุปสาระสำคัญของบทบาทไว้ ดังนี้

1. บทบาทมีประจำอยู่ในทุกสถานภาพของสังคม

2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ในสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ใน

การกำหนดบทบาท

3. การที่บุคคลจะทราบถึงบทบาทได้ต้องมีสังคมกรณ (Socialization)

ดิน ปรัชญพฤทธิ์ (2538: 347) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

สุพัตรา สุภาพ (2540: 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท (Role) คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาท คือ ต้องเลี้ยงดูลูก เป็นครู บทบาท คือ สั่งสอน อบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้ บทบาท คือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง

อุทัยวรรณ มรรคประเสริฐ (2543: 18) ได้แยกประเภทของบทบาทออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทที่ได้มาจากตำแหน่ง ซึ่งเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดควบคู่กับตำแหน่ง บทบาทตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ จำเป็นต้องกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งบทบาทนั้นต้องสอดคล้องกับหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ทางสังคม

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ควรปฏิบัติและอาจถูกกำหนดจากบุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ได้แก่ เจตคติ การศึกษา อบรม ประสพการณ์ ตลอดจนพื้นฐานทางวัฒนธรรมและประเพณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นยึดถือ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545: 133-136) ได้กล่าวถึง การแบ่งบทบาทตามความคาด หวัง อันเป็นกรอบสำหรับสถานภาพออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความคาดหวังกจาก “บท” (expectation from the “script”) ความคาดหวังกประเภทแรกเป็นเสมือนบทละครที่กำกับตัวแสดงในเวทีละคร สำหรับโลกของความเป็นจริง “บท” (script) ก็คือบรรทัดฐานทางสังคม (norms) นั่นเอง ซึ่งสังคมทุกสังคมจะกำหนดเอาไว้กว้าง ๆ ว่า ผู้ดำรงตำแหน่งใดจะต้องแสดงหรือทำอะไร อย่างไร เช่น ในสังคมไทย พ่อแม่จะต้องดูแลอบรมลูก นักเรียนจะต้องเรียนหนังสือและเชื่อฟังครู ครูจะต้องหาความรู้ให้มากและสอนหนังสือ พ่อค้าแม่ค้าต้องขายของ ทหารต้องป้องกันประเทศ เป็นต้น เมื่อความคาดหวังกประเภท นี้กำหนดไว้กว้าง ๆ บุคคลก็อาจประพฤติปฏิบัติแตกต่างกันไปบ้างตามเหตุการณ์ สถานที่ หรือความต้องการของบุคคลนั้น ๆ แต่อย่างไรเสียก็ต้องอยู่ภายในขอบเขตของบรรทัดฐานของสังคม

2. ความคาดหวังกจาก “ผู้แสดง” อื่น (expectation from other “players”) นอกจากบทละครแล้ว บทบาทยังอาศัยส่วนอื่นของละครต่อไปอีก คราวนี้อาศัยผู้แสดงอื่นในเวทีแสดงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเพื่อนผู้แสดงด้วยกัน ในสังคมมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน ตามความคิดของนักทฤษฎีสำนักนี้ ที่มนุษย์คนอื่นในสังคมก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกัน

3. ความคาดหวังกจาก “ผู้ชม” (expectation from the “audience”) ประเภทสุดท้ายของความคาดหวังกตามความคิดของทฤษฎีบทบาทเอามาจากผู้ชมละคร คือ ผู้แสดงจะต้องรู้ว่าผู้ชมชอบอย่างไร ไม่ชอบอย่างไร แล้วแสดงบทบาทตามความต้องการของผู้ชม ผู้ชมมีความสำคัญต่อผู้แสดงละคร เพราะละครจะดำรงอยู่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ชมเป็นผู้ตัดสิน ในสังคมมนุษย์ก็มี

บุคคลหรือจริง ๆ แล้วเป็นกลุ่มบุคคลทำนองนี้เช่นเดียวกัน ตามความคิดของทฤษฎีบทบาทกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะมีอยู่จริงหรือไม่ก็ตาม หากมีคนเชื่อว่ามีอยู่จริงก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในทางที่เขาจะทำตาม ทำให้เหมือนกับผู้ชม ทำหรือต้องการ

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่สังคมคาดหวัง หรือกำหนดให้กระทำ โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิ โดยขึ้นอยู่กับฐานะ หรือตำแหน่งทางสังคมของบุคคลนั้น ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หากบุคคลที่สังคมคาดหวังนั้นไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

1.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับบทบาท

จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์ (2532: 45) กล่าวว่า บทบาท เป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ สถานภาพเป็นโครงสร้างของสังคมเป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้นั้น เป็นการกระทำของบุคคลตาม สถานภาพที่ตนดำรงอยู่

สุชีพ แข่งขัน (2537) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านยุคโลกาภิวัตน์พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านยังคงดำรงอยู่ได้ไม่ว่าจะเป็นยุคจารีตสมัยหรือยุคโลกาภิวัตน์ เพราะกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเด่น ดังนี้

1. กำนันผู้ใหญ่บ้านมาจากผู้นำตามธรรมชาติ เพราะคนที่จะเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นบุคคลที่มีบารมี มีลักษณะเป็นผู้นำ และเป็นที่ยึดถือศรัทธาจากประชาชนในตำบลหมู่บ้านฉะนั้น ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงได้รับการยอมรับทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย

2. การปรับปรุงกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 เป็นปัจจัยสำคัญในการปรับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. การเลือกตั้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นหลักการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตตำบลหมู่บ้านมีสิทธิเลือกผู้ปกครองโดยตรงถ้าเกิดความไม่พอใจก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้

4. อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มิได้ขัดแย้งกับองค์กรปกครองรูปแบบอื่นนอกจากนั้น ยังมีส่วนสนับสนุนการปกครองทุกรูปแบบด้วย ที่เห็นชัดเจนมากที่สุด คือ การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังคงมีกำนันผู้ใหญ่บ้าน และช่วยให้การปกครองกรุงเทพมหานครในเขตนั้น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ยงยุทธ จำปามูล (2539) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษากรณีอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า กำนันผู้ใหญ่

บ้านส่วนใหญ่ได้มีบทบาทค่อนข้างสูงในการดำเนินงานตามนโยบายของกรมการปกครองในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กรมการปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายด้านนี้ให้ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ ควรมีการฝึกอบรมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในเรื่องนี้ให้มากขึ้น ควรมีกิจกรรมร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในแต่ละหมู่บ้านตำบล

ณรงค์ เต็งประชา (2541: 136) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลต้องกระทำตามหน้าที่ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้องพิทักษ์สันติราษฎร์ ทหารต้องเป็นร้วของชาติ บุตรเชื่อฟังบิดามารดา เป็นต้น

พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542: 65-66) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาท เป็นรูปธรรม เห็น ได้จากการกระทำที่แสดงออกมา บทบาทมี 3 ด้านดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้น ๆ ควรกระทำ แต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย ทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

เอกชัย เจริญน่า (2542) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีทัศนคติและความเห็นว่า ในการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ก่อนที่จะมีการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

2. กลุ่มผู้นำองค์กรที่ไม่เป็นทางการในชุมชนเห็นว่า ได้มีโอกาสให้คำปรึกษาคำแนะนำ ตลอดจนข้อเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยทางอ้อม เพื่อให้การกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

3. จากการที่กฎหมายมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรงทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นและรู้ปัญหาของท้องถิ่นมากที่สุด

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาทถูกกำหนดขึ้นมากลุ่มกับสถานภาพ ซึ่งอาจเป็นสถานภาพที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมหรือสถานภาพที่ถูกกำหนดโดยระเบียบและกฎเกณฑ์ว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นมีสิทธิ และหน้าที่อะไรบ้าง ผู้ที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของตนเองเพื่อที่จะได้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และผู้ที่อยู่ในคณะทำงานเดียวกันย่อมมีความคาดหวังพฤติกรรมหรือบทบาทของบุคคลว่าควรจะแสดงบทบาทหรือมีพฤติกรรมอย่างไรออกมา ซึ่งความคาดหวังของบุคคลในคณะทำงานเดียวกันที่มีต่อบทบาทของบุคคลนั้นก็ไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนเสมอไปว่าจะตรงกับบทบาทที่ได้แสดงออกหรือปฏิบัติจริงหรือไม่

2. เอกสารเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2.1 ประวัติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่มีประวัติคู่กับประเทศไทยมาตั้งแต่สมัย สุโขทัย อยุธยา สืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นดั่งที่ชลिया ศรีสุทไส (มปป) ได้กล่าวสรุปว่า ในสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการปกครองครั้งสำคัญในระดับตำบล หมู่บ้าน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพปฐมเสนาบดีของกระทรวงมหาดไทย ทดลองจัดระเบียบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรก ที่บ้านเกาะ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม ร.ศ.111 (พ.ศ.2435) เช่นเดียวกับ ธนาทิต เรียบเรียง (2541) ได้กล่าวว่าในอดีตที่ผ่านมา ระบบการปกครองบ้านเมืองของประเทศไทย มีลักษณะค่อนข้างกระจายอำนาจ กล่าวคือ มีการแบ่งเขตการปกครอง และกำหนดวิธีปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ไว้ชัดเจนเพื่อควบคุมเจ้าเมืองโดยมีศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลางแต่ในทางปฏิบัติ ส่วนกลางหรือพระมหากษัตริย์กลับมีอำนาจจำกัด ในขณะที่เจ้าเมืองต่าง ๆ มีอำนาจมากขึ้น นอกจากนี้แล้วระบบการปกครองเช่นนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อีก เช่นปัญหาทางด้านการคมนาคมสื่อสาร การรั่วไหลในการเก็บภาษีอากร อิทธิพลของผู้เป็นใหญ่ในท้องถิ่น ตลอดจนความทุกข์ยากของประชาชน และยังคงเผชิญกับอิทธิพลของต่างประเทศในยุคล่าอาณานิคม ทำให้การ

บริหารประเทศขาดประสิทธิภาพ และขาดความเป็นเอกภาพ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีพระราชดำริที่จะปฏิรูประบบการบริหารราชการจากรูปแบบการปกครองที่มี แม่และเมืองประเทศราชอยู่ในปกครอง ซึ่งนับว่ามีจุดอ่อนตรงที่ขาดความเป็นเอกราช อันอาจนำไปสู่ความแตกแยก ขาดความสามัคคีและขาดความจงรักภักดีได้โดยง่าย มาเป็นรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการ ที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

การปฏิรูประบบการบริหารราชการส่วนกลาง กรมการปกครอง (2553: 39-79) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปไว้ว่า พระองค์ได้ทรงประกาศพระบรมราชโองการตั้งกระทรวงใหม่ขึ้น 12 กระทรวง โดยทรงเลียนแบบมาจากประเทศทางตะวันตก มีการแบ่งสรรอำนาจหน้าที่และ รับผิดชอบ แยกตามลักษณะความชำนาญเฉพาะอย่าง และพระมหากษัตริย์สามารถควบคุมบังคับบัญชาเหล่าเสนาบดีได้อย่างทั่วถึง การปฏิรูปการบริหารราชการส่วนภูมิภาค พระองค์ทรงรวบรวมหัวเมืองตามชายแดนที่สำคัญ ๆ รวมเป็นเขตการปกครอง เรียกว่า มณฑล โดยมุ่งมั่นที่จะปกป้องประเทศจากการคุกคามจากภายนอกโดยจัด ระบบที่เรียกว่า ระบบเทศาภิบาล มีหัวเมืองต่างๆ มารวมกันเป็นมณฑลและมีจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ลดหล่นกันไป โดยมีข้าหลวงมณฑลเป็นผู้รับผิดชอบ และปกครองโดย รับคำสั่งและนโยบายจากส่วนกลาง ในการปฏิรูประบบการปกครองส่วนภูมิภาค โดยการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการโดยเริ่มจากโครงการเล็กก่อน เมื่อสำเร็จและจัดระบบดีแล้วจึงค่อยขยายผล และมีการทดลองเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกที่แขวงบางปะอินเมืองกรุงเก่า หรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2435 ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ลักษณะการปกครองเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดขึ้น เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้ ซึ่งมีการแบ่งการบริหารราชการของอำเภอ ออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศ ให้วันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปี เป็นวันกำนันผู้ใหญ่บ้าน

2.2 อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ปัจจุบัน) ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ตาม หมวดที่ 3 ว่าด้วยลักษณะปกครองหมู่บ้าน ในตอนที่ 4 หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่

มาตรา 27 ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- (2) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่
- (3) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (4) รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ
- (5) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (6) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน ของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ
- (7) อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกรายกรมาประชุมได้ตามสมควร
- (8) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดปัดป้องภัยอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย
- (9) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง
- (10) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

(11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตาม ที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ มอบหมาย

มาตรา 28 ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้
คือ

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นใน หมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นใน หมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่า ได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับ สิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 5 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็น หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้อง จัดการให้เป็นไปตามหมาย

หมวดที่ 4 ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล

ในตอนที่ 3 หน้าที่ และอำนาจของกำนัน ได้แก่

มาตรา 34 บรรดาการจะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะ ว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้นให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี หรือการที่ป้องกัน ภัยอันตรายและรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของ ราษฎรในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ และที่จะรับ ข้อมติราชการมา ประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะจัดการตามพระราชกำหนด กฎหมาย เช่น การตรวจ และนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้จะอยู่ในหน้าที่ของ กำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งปวงในตำบลนั้น และแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วย กันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตาม สมควรแก่หน้าที่

มาตรา 34 ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะนี้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
 กำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย

(ความในมาตรา 34 ทวิ มีบัญญัติเพิ่มโดยมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครอง
 ท้องที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486)

มาตรา 35 กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญาดังต่อไปนี้คือ

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่าได้มีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้ เกิดขึ้นใน
 ตำบลของตนต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่าได้มีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้ เกิดขึ้นใน
 ตำบลใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อปรากฏว่ามีผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัย ว่าเป็นผู้
 ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้น และให้รีบนำส่งต่อไปกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 4 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้น เป็นหน้าที่ของ
 กำนันที่จะจับผู้นั้น แล้วรีบส่งต่อกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 5 เมื่อเจ้าพนักงานผู้ที่มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด กำนันต้องจัดการให้
 เป็นไปตามกฎหมาย

ข้อ 6 ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะทำกฎหมายตรา
 สิบ หรือมีผู้จะมาขอทำชันสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ก็ให้กำนันสืบสวนฟังข้อความ แล้วรีบนำตัวผู้ขอ
 และผู้ต้องอายัด และทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้น ส่งต่อไปยัง กรมการอำเภอ ถ้าสิ่งของ
 ใดๆ จะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันชันสูตรให้เห็น แล้วนำความ ไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

มาตรา 36 ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุทุกจริตของราษฎร หรือมีการแปลกประหลาดเกิดขึ้น
 ในตำบล ต้องรีบรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

มาตรา 37 ถ้าเกิดจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ชิงทรัพย์ก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดี
 หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตนหรือในตำบลใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยเหลือ ก็ได้ หรือมี
 ผู้ร้ายมาแต่ที่อื่น ๆ มามั่วสุมในตำบลนั้นก็ดี หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าลูกบ้าน ในตำบลนั้นบางคน
 จะเกี่ยวข้องเป็น โจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่ บ้านและลูกบ้านในตำบลออก
 ช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้าย หรือติดตามเอาของกลางคืน หรือ ดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามควรแก่การ
 โดยเต็มกำลัง

มาตรา 38 ให้กำนันดูแลคนเดินทางซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้มีที่
 พักตามควร

มาตรา 39 ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการมีคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะ เสบียงอาหารลงในระหว่างเดินทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้อง ช่วยจัดหา ให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการจะช่วยเหลือนั้น จะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ ผู้เดินทางนั้น

มาตรา 40 กำนันต้องตรวจจัดการรักษาลิงเป็นสาธารณประโยชน์ อันอยู่ในตำบล นั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปลาค้าว เป็นต้น

มาตรา 41 กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัว และทะเบียนบัญชีของรัฐบาลอยู่ใน ตำบลนั้นและคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา 42 กำนันต้องทำบัญชีสิ่งของซึ่งต้องเสียภาษีอากรในแขวงนั้น ขึ้นต่อกรม- การอำเภอและนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร

มาตรา 43 กำนันกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหารือให้ช่วยก็ได้

มาตรา 44 ในตำบลหนึ่งให้สารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วย และรับใช้สอยของกำนัน 2 คน ผู้ที่จะเป็นสารวัตรนี้แล้วแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้ใดเป็น แต่ก็ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ว่า ราชการเมืองด้วยจึงเป็นได้ และกำนันมีอำนาจเปลี่ยนสารวัตรได้

2.3 แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

โกคิน พลกุล (2547: 8) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ระบุว่า กำนันผู้ใหญ่ยังเป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาคระดับ ตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้านแข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง การกิจบำบัดทุกข์บำรุง สุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดีเป็น แนวทางปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

1. ด้านการบริการประชาชน ให้เอาใจใส่ดำเนินการช่วยเหลือและดูแลประชาชน อย่าง เต็มกำลังความสามารถเพื่อจะให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อราชการ การให้ความ ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง กรม และ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะการบริการประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง

2. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ให้ดำเนินการแนะนำตักเตือน และดูแล ราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมายรวมถึงชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ที่ประชาชนพึงรู้ ให้กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ที่เป็นหัวหน้าชูครุฑรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) อำนวยความสะดวกในด้าน ต่าง ๆ แก่ประชาชน

3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ดำเนินการดูแลรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์และ เมื่อพบว่า ป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกรุกรกทำลายให้รายงานอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ โดยเร็ว และการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลาย ป่าไม้

4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด ทางอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (demand side) ทรัพยากร ในการให้ความช่วยเหลือ (supply side) เพื่อนำไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนต่อไป

5. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดำเนินการกระตุ้นปลูกจิตสำนึกให้ ชุมชนตื่นตัว ให้เกิดมีกระแสสังคมต่อต้านยาเสพติด การสร้างความร่วมมือกับประชาคมหมู่บ้าน และตำบล โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ในการรวมพลัง ต่อต้านยาเสพติดทุกรูปแบบและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดด้วย

6. ด้านการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ดำเนินการร่วมมือกับทางราชการ มีการปราบปราม ผู้มีอิทธิพลด้วยการสอดส่องดูแลความประพฤติของลูกบ้านไม่ให้ประพฤติตนเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมี พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล และดูแลสถานประกอบการต่าง ๆ ในพื้นที่และให้ความร่วมมือ ในการแจ้งเบาะแส ข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลรวมถึงการใช้ มาตรการทางสังคมต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพล

ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2543) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีบทบาทและ หน้าที่อย่างกว้างขวางในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎรในท้องที่ตำบลหมู่บ้าน จนเป็นที่ยอมรับ ของพี่น้องประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

ในปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของโลกและของประเทศ ได้มี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้านตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ปัญหาและความต้องการของ ประชาชนมีมากขึ้น และทวีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นหัวหน้าและ เป็นตัวแทนของราษฎร จะต้องปรับแนวความคิดและบทบาทให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพการณ์ ที่เป็นอยู่จริงของระบบเศรษฐกิจสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าภาวะ วิฤติทางเศรษฐกิจได้ผ่อนคลายไปบ้างแล้ว แต่ภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมยังคงดำรงอยู่

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภารกิจหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การประชุมชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาชญากรรม อาวุธสงคราม แหล่งอบายมุข การทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ

2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรในด้านการเกษตร ลักษณะไร่นาสวนผสม การรวมกลุ่มออมทรัพย์ การจัดร้านค้าหรือลานค้าชุมชน รวมทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยใช้กระบวนการประชาคมหมู่บ้าน

3. ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดูแล และเชิญชวนราษฎรให้รักษารักษา รักรักษา รักรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมมือกับราษฎร องค์การปกครอง ท้องถิ่นในการปลูกต้นไม้ในป่าริมถนนทุกสายและสถานที่สำคัญ ๆ ช่วยกันกำจัดขยะมูลฝอย ป้องกันไม่ให้น้ำในแม่น้ำลำคลอง ทะเล เน่าเสีย

4. ด้านการอำนวยความสะดวก เช่น การใกล้เคียงประณีประนอม การระงับข้อพิพาท ต่าง ๆ และการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน

5. ด้านการบริการ เช่น การให้บริการด้านงานทะเบียน งานบัตรประจำตัวประชาชน และการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สุดจิต นิमितกุล (2543) ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ด้วยการปรับบทบาทให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนา ดังนี้

1. เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องโดยที่สำคัญ ได้แก่

1.1 การเป็นผู้นำการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎร ในด้านการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม รวมทั้งการตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการประกอบอาชีพของราษฎร

1.2 เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ตลาดชุมชน กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ

1.3 เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและอบรมสั่งสอนให้ราษฎรเป็นคนดี และมีคุณธรรม

2. การปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ในพื้นที่ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายต่าง ๆ กำหนดไว้ โดยสรุปได้ ดังนี้

2.1 เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานดังกล่าวในพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 เป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานดังกล่าวกับความต้องการของราษฎร โดยนำปัญหาความเดือดร้อนหรือความทุกข์ยากของราษฎรขอรับการสนับสนุนและรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานดังกล่าว

2.3 เป็นผู้ติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน่วยงานดังกล่าวให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎร

สรุปได้ว่า ท่านัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทหน้าที่ ทั้งเป็นผู้ประสานงานภายใน คือต้องดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชนทุกเรื่อง ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การประชุม บริการสวัสดิการแก่สมาชิกชุมชน และเป็น ผู้ประสานงานภายนอก เป็นผู้ประสานงานการรับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาเช่น นายอำเภอ หรือหัวหน้าหน่วยงานราชการต่างๆ ในการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน หรือนำโครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับการประสานมาแจ้งแก่ชุมชนและที่สำคัญเป็นผู้ที่ช่วยแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

3. เอกสารเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

3.1 ความหมายของความขัดแย้ง

ความหมายความขัดแย้ง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 78) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง ก. ไม่ลงรอยกัน

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยศ สันติวงษ์ (2535: 124) ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง ชนิดของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นชนิดหนึ่ง เมื่อกลุ่มตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไปมีความคิดเห็นการรับรู้

ที่ได้มาจากกิจกรรม สิ่งจูงใจ ความคาดหวัง ค่านิยม หรือการเกี่ยวข้องต่อกัน ไม่ลงรอยกันเป็น
ปรปักษ์ต่อกัน

ธงชัย สันติวงษ์ (2537: 284) ได้กล่าวถึงความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพ
อาการเกลียดชังกัน แข่งขันชิงดีกันระหว่างกลุ่ม แบ่งแยกฝักฝ่ายกัน ข่มขู่ ไม่รวมมือ ครอบงำ ก้าวถ่าง
การทำงาน บั่นทอนความตั้งใจ ไม่ให้ข้อมูลแก่อีกฝ่ายหนึ่ง จนฝ่ายหลังตัดสินใจทำงานไม่ได้
การขัดแย้งไม่เพียงแต่ความเห็นไม่ตรงกัน แต่ในทางปฏิบัติสื่อถึงการบั่นทอนหรือครอบงำความ
ตั้งใจ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538: 161) ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพการณ์
ที่คนหรือกลุ่มคนเกิดความไม่เข้าใจกัน มีความรู้สึกไม่พึงพอใจ หรือคับข้องใจที่จะปฏิบัติงาน ซึ่ง
อาจมีสาเหตุมาจากสภาพทรัพยากรทางการบริหารหรือตำแหน่งที่มีจำกัด และไม่สามารถตอบสนอง
ความต้องการของคน หรือกลุ่มคนได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน

วรรณรต แสงมณี (2544: 128) ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง การไม่เห็น
ด้วยในทัศนคติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือ
กลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่านั้น ซึ่งความขัดแย้งนี้อาจมีผลกระทบต่อเป้าหมายหรือกิจกรรมงาน
ระหว่างกัน และเกิดการต่อต้านหรือขัดแย้งซึ่งกันและกันได้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544: 158) ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง
ความไม่เห็นด้วยระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือกลุ่มบุคคล เกิดขึ้นจากที่เขาต้องแบ่งสรรปัน
ส่วนทรัพยากรต่าง ๆ หรือกิจกรรมการทำงาน หรือเกิดจากความแตกต่างในฐานะตำแหน่งเป้าหมาย
คุณค่า และการรับรู้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546: 38) ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง ความไม่
ลงรอยกันจนเกิดการกระทบกระทั่งกัน ในรูปของความขัดแย้ง ขัดกัน ทะเลาะกัน ต่อยตีกัน ข่มขู่
ข่มเหง บังคับ เอาเปรียบ ปองร้าย และต้องการแพ้ชนะ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2547: 10) ได้กล่าวว่า ความขัดแย้ง และข้อพิพาท เป็นคำที่ใช้
สลับกันไปมาได้แต่ในบางกรณีจะมีความหมายเฉพาะลงไปว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องของความเห็น
หรือความเชื่อที่ต่างกัน แต่คู่กรณียังสามารถทำงานด้วยกันได้ คู่สมรสที่อยู่ด้วยกันได้ปกติสุข แต่เมื่อ
ขยายกลายเป็นข้อพิพาทจะกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องมุ่งหมายที่จะเอาชนะให้ได้เพื่อเป้าหมายสูงสุด
ของตัวเอง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะต้องไป

มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต (2550: 15) ได้ให้ความหมาย ความขัดแย้ง หมายถึง สาเหตุของคนในหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการ ความคิดหรือการกระทำ ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ เพราะคนในหมู่บ้านแสวงหาประโยชน์ที่ตนหรือกลุ่มต้องการมากกว่าเพื่อหมู่บ้านของตน

ความหมาย ความขัดแย้ง ของบุคคลดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า เมื่อคนหรือกลุ่มคนในหมู่บ้านที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีความพยายามที่จะดิ้นรนต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ ความขัดแย้งจึงเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคนในหมู่บ้าน อาจนำไปสู่ความสมานฉันท์หรือความรุนแรงได้ ขึ้นอยู่กับสาเหตุของปัญหา กับสถานการณ์การตัดสินใจของแต่ละฝ่าย

3.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความขัดแย้ง

นักการศึกษาหลายคนได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งไว้ดังนี้

ปัญญา เลิศไกร (2538: 80-82) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดตรงข้ามกับแนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ กลุ่มนี้มองสังคมในลักษณะของสิ่งที่มีชีวิต มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง สังคมทุกสังคมมีวิวัฒนาการของตัวมันเอง จึงทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในสังคมเคลื่อนไหว ปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอ บางครั้งการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ในสังคมจะมีการขัดแย้งกันเองก่อนข้างรุนแรง บางครั้งความขัดแย้งภายในมีความรุนแรงน้อย กลุ่มนี้จึงเห็นว่า การขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมทุกสังคม และยังเห็นว่า การขัดแย้งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนา หรือค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา นักคิดกลุ่มนี้มีมากมาย ที่ได้รับความสนใจมากคือ มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการ 2 ประการว่า

1. โครงสร้างทางสังคมต่าง ๆ ย่อมมีเมล็ดพันธุ์ (คล้ายเมล็ดพืช) แห่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ในตัวของมันเองเสมอ เพียงแต่รอโอกาสที่จะเจริญงอกงามเท่านั้น

2. การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดจากกลุ่มขัดแย้ง การมองสังคมตามรูปแบบของกลุ่มขัดแย้ง มีดังนี้

1. สังคมทุกสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงจึงสามารถเกิดขึ้นได้เสมอ

2. สังคมทุกสังคมมีความขัดแย้ง หรือการไม่เห็นพ้องด้วยกันของสมาชิกในสังคมได้ ความขัดแย้งนั้นอาจจะเป็นความขัดแย้งระดับบุคคล บุคคลกับกลุ่มหรือขัดแย้งระหว่างกลุ่มกับกลุ่มก็ได้ การขัดแย้งจึงเป็นธรรมดาของสังคมที่จะเกิดขึ้นได้

3. ส่วนประกอบของสังคมอาจจะมีส่วนใดส่วนหนึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งในระบบ อันนำไปสู่ความแตกแยก หรือนำมาซึ่งความขัดแย้ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

4. สังคมทุกสังคมขึ้นอยู่กับสมาชิกในสังคม หากสมาชิกกลุ่มหนึ่งในสังคม เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มอื่น ๆ จะเกิดพฤติกรรมการต่อต้านซึ่งกันและกัน จนกว่าจะมีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถควบคุมสมาชิกอื่น ๆ ได้ ความขัดแย้งจะสงบไประยะหนึ่ง

นักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้งหลายท่านได้เสนอแนะแนวคิดของตนเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของความขัดแย้งไว้หลายประการ เช่น

ดาห์เรนดอร์ฟ (Dahrendorf) (อ้างอิงใน ปัญญา เลิศไกร 2538: 80-82) กล่าวว่าสาเหตุของความขัดแย้งนั้นเกิดจากมนุษย์ทุกคนมีความต้องการอำนาจ อยากให้ตนมีอำนาจตามศักยภาพที่ตนสามารถมีได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมีได้ แต่อำนาจที่มีอยู่ในโลกนี้มีจำกัด ไม่สามารถเพิ่มอำนาจขึ้นมาใหม่ได้ จึงต้องแย่งชิงอำนาจเอาจากคนที่ครองอำนาจอยู่ การที่คนมีอำนาจขึ้นมาใหม่ทำให้อำนาจของคนที่ครองอยู่ก่อนนั้นต้องลดน้อยลงไป คนที่เคยครองอำนาจจึงต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาอำนาจไว้ให้มากที่สุด นานที่สุด ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น ดาห์เรนดอร์ฟ จึงสรุปว่า ธรรมชาติที่มนุษย์ยังต้องการอำนาจ ความขัดแย้งจะยังคงอยู่กับมนุษย์

เฮเกล (Hegle) (อ้างอิงใน ปัญญา เลิศไกร 2538: 80-82) ความขัดแย้งในสังคมนั้นไม่ได้เกิดจากความต้องการอำนาจแต่เพียงอย่างเดียว หากเกิดจากความรู้สึก หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับนามธรรมต่างหาก เช่น คนที่หนึ่งรับรู้เรื่องความดีว่า เกิดจากการภักดีต่อศาสนา แต่อีกคนหนึ่งกลับคิดว่าความดีเกิดจากการภักดีและการกระทำ ในสิ่งที่รัฐต้องการ ในขณะที่คนอื่น ๆ อาจจะคิดไปอีกอย่างหนึ่ง สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความขัดแย้ง และมักจะพบว่า เมื่อพูดถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมแล้ว มักจะทำให้เกิดแนวคิดที่แตกต่างกันเสมอ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องนามธรรม จึงเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง

มาร์กซ์ (Karl Marx) (อ้างอิงใน ปัญญา เลิศไกร 2538: 80-82) กลับมีความเห็นว่าความขัดแย้งในสังคมนั้นเกิดจากสถานภาพ ทางเศรษฐกิจ หรือเกิดจากชนชั้นทางเศรษฐกิจของคนในสังคมนั้น ๆ ต่างหาก เขากล่าวว่า คนในสังคมนั้นมีโอกาสนในการครอบครองทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน กลุ่มนายทุนจะมีโอกาสนในการครอบครองทางเศรษฐกิจอย่างมากมายทั้ง ๆ ที่การผลิตเกือบทั้งหมดกระทำโดยกลุ่มกรรมกร แต่กรรมกรกลับมีโอกาสนในการรับผลตอบแทนน้อยมาก ช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างนายทุนกับกรรมกร จึงค่อย ๆ ห่างกันมากขึ้นทุกที เมื่อช่องว่างนี้ห่างกันมากเท่าใด ความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับกรรมกรก็จะรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น จนถึงจุดหนึ่ง กรรมกรจะทนไม่ได้และจะเกิดการต่อต้านนายทุนขึ้นอย่างรุนแรง มาร์กซ์ จึงมองความขัดแย้งไปในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และเน้นว่าความขัดแย้งนั้นจะคงอยู่ตราบไคท์ยังมีช่องว่างทางเศรษฐกิจอยู่

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของกลุ่มความขัดแย้งกลุ่มนี้จะมองความขัดแย้งระหว่างกัน ในสังคมว่าเป็นเรื่องธรรมดา และยังมีความเห็นว่า การขัดแย้งกันนั้นจะนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ความขัดแย้งของกลุ่มสองกลุ่มขัดแย้งกัน ในสองแนวคิด จะทำให้เกิดแนวคิดที่สามขึ้นมา แนวคิดที่สามจึงเป็นแนวคิดใหม่ที่น่าไปสู่การพัฒนาและการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540: 239) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง การตัดสินใจในแง่ของคุณค่าเกี่ยวกับความขัดแย้ง จึงออกมาในลักษณะที่ว่าดีหรือไม่ดี เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเหตุผลดังกล่าวนำไปสู่สภาพ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความขัดแย้งควรจะถูกจัดหรือแก้ไข
2. ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และดังนั้นจึงควรกระตุ้นให้เกิดขึ้นแต่ภายในขอบเขตที่จำกัด

สุพงษ์ นียากร (2540: 10) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง ว่ามี 2 ด้าน ดังนี้

1. ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หากทุกคนปฏิบัติต่อกันอย่างเต็มที่
2. ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ภาวะทางสังคมจะดีเพียงใดก็ตาม ต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน จึงจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนได้ดี

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2542: 36-37) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับข้อความขัดแย้งเป็น 2 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดเดิม เป็นแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์จะมองความขัดแย้งในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกัน คือ เห็นความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดีควรขจัดให้หมดไปโดยเร็วเป็นสิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เป็นสิ่งที่เกิดจากความผิดพลาดหรือล้มเหลวในแง่ของการสื่อความหมาย ขาดความเข้าใจ ความไม่เชื่อมั่นกัน การปกปิดกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง และมองว่าสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

2. แนวคิดแบบใหม่ มองความขัดแย้งในทางบวกและเป็นเรื่องของการท้าทายความสามารถของผู้บริหาร คือมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องดี ควรกระตุ้นให้เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการแข่งขันอันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องการควบคุมมิให้เกิดความเสียหายแก่องค์การ เห็นว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าสังคมใดเป็นผลที่เกิดจากการแข่งขันเพื่อให้ได้รางวัล

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544: 161) ได้สรุปเกี่ยวกับแนวคิดของความขัดแย้ง เป็น 2 แนวคิด คือแนวคิดสมัยเดิม ซึ่งเห็นว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรให้เกิดขึ้นต้องหาทางแก้ไขเสีย ถ้าหากเกิดขึ้นก็ต้องพยายามระงับหรือไกล่เกลี่ย และแนวคิดสมัยใหม่ เห็นว่าความขัดแย้ง เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ถ้ารู้จักวิธีบริหารหรือวิธีแก้ไขที่ดีจะกลายเป็นการให้คุณประโยชน์อีกด้วย

สุนันทา เลานันทน์ (2544: 184-188) ได้กล่าวถึง แนวคิดความขัดแย้งว่า เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้น และมีผลดีหากอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดความรอบคอบ รู้จักคิดอย่างมีเหตุมีผล เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ในการปฏิบัติงาน หากความขัดแย้งอยู่ในระดับต่ำ จะทำให้ทุกคนคล้อยตามกัน ขาดความคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงงาน หากความขัดแย้งอยู่ในระดับสูง ข้อมูลจะถูกบิดเบือน คุณภาพการตัดสินใจต่ำ บรรยากาศค่อนข้างตึงเครียด การคิดหาวิธีทำงานรูปแบบใหม่จะเกิดขึ้นน้อยมาก แนวคิดนี้สามารถแสดงผลออกได้ 4 แบบ ดังนี้

1. การแพ้-แพ้ เป็นการขจัดความขัดแย้ง โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับในสิ่งที่ต้องการ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นปรปักษ์และเกลียดชังซึ่งกันและกัน
2. การแพ้-ชนะ เป็นการขจัดความขัดแย้งที่ฝ่ายหนึ่งไม่รักษาผลประโยชน์ของตนเอง ยอมให้อีกฝ่ายตัดดวงไปทั้ง ๆ ที่ฝ่ายแพ้ต้องชักเนื้อตนเอง
3. การชนะ-แพ้ เป็นการขจัดความขัดแย้งที่ฝ่ายหนึ่งชนะ โดยใช้อำนาจหน้าที่ หรืออำนาจการลงโทษที่มีอยู่ให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ อีกฝ่ายหนึ่งต้องยินยอมและเกิดความรู้สึกหดหู่ ท้อถอย
4. การชนะ-ชนะ เป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่สามารถเอื้อประโยชน์แก่ทุกฝ่าย อันเป็นผลมาจากการประนีประนอมให้ทั้งสองฝ่ายที่มีเป้าหมายแตกต่างกัน เกิดผลดีได้ เช่น
 - 4.1 ช่วยให้มีการพิจารณาปัญหาอย่างถี่ถ้วน กว้างขวางจากหลายแง่หลายมุม ทำให้ประเด็นปัญหาชัดเจน
 - 4.2 ช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในกลุ่ม เพื่อแสวงหาแนวทางและเป้าหมายใหม่ ๆ
 - 4.3 ช่วยให้มีการอภิปรายร่วมกัน ทำให้เกิดความไว้วางใจกัน
 - 4.4 ช่วยระบายความเก็บกด
 - 4.5 ช่วยปรับปรุงการสื่อสารภายในให้ดีขึ้น
 - 4.6 ช่วยให้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมและความสนใจต่อปัญหา รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงความเข้าใจกัน

4.7 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มช่วยให้ความสามัคคีภายในกลุ่มเพิ่มขึ้น ทำให้ระหว่างกลุ่มทุ่มเทพลังไปในกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานได้มากขึ้น

4.8 มีการทบทวนวิธีการทำงานเดิมที่ล้าสมัย เกิดการพัฒนาวิธีการทำงานใหม่

4.9 ลดภาวะการฉกฉวยตามของคนภายในกลุ่มให้น้อยลง

4.10 ช่วยให้คนในกลุ่มได้ใช้ความสามารถของคนทำงานอย่างเต็มที่

สมยศ นาวิการ (2545: 122) ได้กล่าวถึง แนวคิดความขัดแย้ง ว่ามี 3 ด้าน ดังนี้

1. ความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี มีผลกระทบในการทำลาย รุนแรง และไร้เหตุผล
2. ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่อาจเป็นประโยชน์บางเวลา

3. ความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้น คนจะเฉื่อยชา ไม่ตอบสนองต่อความต้องการเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการคิดค้นสิ่งใหม่

บัญชา แก้วส่อง (2545: 121) ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ถูกยอมรับว่าไม่สามารถ หลีกเลี่ยงได้ และเกิดจากสาเหตุหลายปัจจัย เช่น ปัจจัยจากด้านโครงสร้าง ระบบประเมินผลหรือไม่ในเรื่องที่ไม่สำคัญ ถ้าหากความขัดแย้งอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี แต่ถ้าหากความขัดแย้งอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี แต่ถ้าหากความขัดแย้งอยู่ในระดับสูง ก็จะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า ดังนั้นจึงมองแนวคิดเกี่ยวกับ ความขัดแย้ง เป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเชิงลบ คนในหมู่บ้านมักจะหลีกเลี่ยงเพราะจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อคนในหมู่บ้านหรือชุมชน ทำให้เกิดบรรยากาศไม่ดีภายในหมู่บ้าน ดังนั้นถ้าคนสองคนในหมู่บ้านเดียวกันมีแนวโน้มขัดแย้งกันอย่างถาวร การแก้ไขปัญหาคือ พยายามแยกคนสองคนออกจากกัน และพยายามสร้างงานให้คนสองคนนั้นมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กันและกัน

2. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเชิงพฤติกรรมหรือมนุษยสัมพันธ์ ย่อมมีความแตกต่างด้าน บุคลิกภาพของคน ความต้องการเป้าหมาย และค่านิยมของคนในหมู่บ้าน ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

วิเชียร วิทยาอุดม (2547: 334) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง เป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่มีจุดมุ่งหมายไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการต่อสู้ ขัดขวางการรับผลประโยชน์และทำลายกัน

2. ความขัดแย้ง เป็นส่วนหนึ่งของวิถีองค์กรที่สามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจ เพิ่มประสิทธิผลของงานเพิ่มแรงจูงใจและเสริมกำลังความสามารถของคนในหมู่บ้านได้

มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต (2550: 13) ได้กล่าวถึง แนวคิดความขัดแย้ง ว่าเป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์จนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าสังคมชนบทหรือสังคมเมือง ความขัดแย้งเกิดจากความต้องการที่แตกต่างกันในประโยชน์หรือทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัด การแข่งขันอำนาจ การแข่งขัน และความแตกต่างระหว่างคนทั่ว ๆ ไปในสังคมอาจเป็นการละเมิดการเรียกร้อง หรือการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของคนตามกฎหมาย ความขัดแย้งระหว่างคนจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ส่วนใหญ่เกิดจากการทำงานและการบริหารงาน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความขัดแย้ง พอจะสรุปได้ว่า ความขัดแย้งเกิดจากคนหรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางความคิด เป้าหมาย ค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมและต้องการ เมื่อมาอยู่ร่วมกันย่อมเกิดความแตกต่าง จึงเป็นสาเหตุของปัญหา ดังนั้นคนในกลุ่มต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง การปรับตัว การติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มที่สร้างสรรค์ จึงจะสามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างพฤติกรรมร่วมกันของคนในกลุ่มให้มีความสัมพันธ์กันได้

3.3 ประเภทของความขัดแย้ง

นักการศึกษาได้จัดแบ่งประเภทของความขัดแย้ง ไว้ดังนี้

ทวิบูรณ หอมเย็น (2544: 11-12) ได้กล่าวถึง ประเภทและลักษณะของความขัดแย้ง ซึ่งได้ว่า การแบ่งประเภทของความขัดแย้งจากที่มาและสาเหตุของความขัดแย้ง ได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ความขัดแย้งต่อตนเอง เป็นความขัดแย้งภายในใจของตัวบุคคล ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลมีปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจ เพื่อกำหนดทางเลือกใด ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติภาระหน้าที่ของตน แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการเท่าเทียมกัน หมายถึง กรณีที่บุคคลมีความต้องการของสองสิ่งในเวลาเดียวกัน แต่ด้วยข้อจำกัดบางประการจำเป็นต้องจำเป็นต้องเลือกเพียงสิ่งเดียว

1.2 ความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่ต้องการทั้งสองอย่าง หมายถึง การที่บุคคลไม่มีความประสงค์หรือต้องการบางสิ่งบางอย่าง แต่มีเหตุการณ์บังคับให้ต้องกระทำสิ่งนั้น จึงจำเป็นต้องทำ โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

1.3 ความขัดแย้งที่เกิดจากความจำใจ หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคลเผชิญกับเหตุการณ์หรือทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ โดยที่เหตุการณ์ดังกล่าวมีทั้งผลบวกและผลลบในขณะเดียวกัน

2. ความขัดแย้งในองค์กร เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรเดียวกัน หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ อาจเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือระหว่างกลุ่มสองกลุ่ม ความขัดแย้งดังกล่าว มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

2.1 ความขัดแย้งระหว่างบุคคล บุคคลในหน่วยงานเดียวกันต่างก็มีภูมิหลังที่แตกต่างกันไป ความแตกต่างของภูมิหลังทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความคิด การมองโลกและวิธีการทำงาน เมื่อลงมือปฏิบัติงานร่วมกันมักจะมีปัญหา ทำให้ขาดความสามัคคี บางครั้งความขัดแย้งรุนแรงก็กลายเป็นการทะเลาะวิวาท ใส่ร้ายป้ายสี การฉีกกำลังกันทำงานก็ล้มเหลวส่งผลต่อความล่าช้าและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2.2 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม การทำงานในองค์กรจำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มบุคคลในรูปของการทำงานหรือทีมงาน กลุ่มต่าง ๆ เท่านั้นอาจเกิดการไม่ลงรอยกัน เนื่องจากความแตกต่างในวิธีการทำงาน ภาระหน้าที่ต่างกัน เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ต่างกัน และอำนาจหน้าที่ต่างกัน

3. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร หมายถึง การไม่ลงรอยกันระหว่างหน่วยงานใดกับหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่ง ความขัดแย้งประเภทนี้มักจะสร้างพลังต่องรองระหว่างกลุ่มอิทธิพลของกลุ่มใดมีมากกว่าก็ได้รับชัยชนะ ทำให้เกิดภาวะการณ์แพ้-ชนะ ขึ้น

สุนันทา เลาहनันท์ (2544: 14) ได้จำแนกประเภทโดยพิจารณาถึงที่มาของความขัดแย้งว่าสามารถแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

1. ความขัดแย้งภายในบุคคล ลักษณะนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับว่าเขาถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานอะไร หรืออาจเกิดจากการที่บุคคลมีความรู้สึกที่ ความเชื่อของเขาไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ เป็นต้น

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ลักษณะนี้มักจะมีสาเหตุมาจากความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพ และอาจเกิดจากความกดดันที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่ครองของทั้งสองฝ่าย

3. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่ม ลักษณะนี้จะเกี่ยวข้องกับปทัสถานของกลุ่มกำหนดเพื่อปฏิบัติงานของกลุ่ม

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มภายในองค์กรเดียวกัน ลักษณะนี้จะเป็นความขัดแย้งระหว่างลำดับชั้น สายการบังคับบัญชาระหว่างสมาชิกระดับต่าง ๆ ความขัดแย้งทางด้านหน้าที่

ระหว่างฝ่ายปฏิบัติการและฝ่ายให้คำปรึกษา และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ

5. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร ลักษณะนี้เป็นรูปแบบที่มีการแข่งขันในทางด้านการผลิตและการบริหารซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสินค้าชนิดใหม่ที่มีคุณภาพ ราคาถูกและบริการเยี่ยม
 วรรณารถ แสงมณี (2544: 12) ได้แบ่งประเภทความขัดแย้งตามที่มาได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลมีการแสดงออกมาเมื่อเกิดความไม่พอใจและต้องการจัดขึ้นที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างแม้ว่าบทบาทของงานที่เป็นอยู่ภายในองค์กร อาจกดดันให้เขาต้องยอมรับที่จะมีพฤติกรรมเช่นนั้น แต่เมื่อใดที่เกิดความรู้สึกต่อต้านไม่ยอมรับก็จะเกิดความขัดแย้งของบทบาทที่ตามมา เช่น การปฏิเสธที่จะเชื่อฟังหรือปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล มักมีสาเหตุมาจากความแตกต่างของบุคลิกภาพ ตัวอย่าง เช่น สมาชิกองค์กรบางคนที่มีบุคลิกภาพเป็นคนก้าวร้าว โผงผางเสียงดัง ก็อาจมีโอกาสดเกิดความขัดแย้งมากกว่าบุคคลอื่น หรือบุคคลบางคนที่มีทัศนคติในแง่ลบบ่อยครั้งและทำให้มีผลต่อการแปลความหมายในพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานภายในองค์กรเดียวกัน ก็อาจทำให้มีผลกระทบกระทั้งกับสมาชิกคนอื่นได้ง่าย

3. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่เห็นได้ชัดเจนก็คือความขัดแย้งระหว่างสายงานปฏิบัติและสายงานที่ปรึกษา หรือระหว่างแผนกต่าง ๆ ที่มีการเกี่ยวข้องของงานระหว่างกัน ดังเช่น แผนกการผลิต แผนกการตลาด และแผนกวิจัย

3.4 สาเหตุของความขัดแย้ง

นักการศึกษาได้จัดแบ่งประเภทของความขัดแย้ง ไว้ดังนี้

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544: 219-221) ได้ระบุถึงความขัดแย้งในองค์กรเกิดขึ้นจากสาเหตุที่สำคัญ 2 ด้าน ได้แก่

1. ความขัดแย้งที่เกิดจากองค์กรซึ่งประกอบด้วยปัญหาขัดแย้งหลายประการที่สำคัญที่สุด คือ ความขัดแย้งในการแข่งขันทรัพยากรที่มีจำกัดความไม่ชัดเจนด้านความรับผิดชอบและอำนาจตัดสินใจ ความแตกต่างด้านอำนาจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล การแข่งขันรางวัลความดีความชอบ และการต้องพึ่งพาต่อกันในการปฏิบัติงาน

2. ความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ได้แก่ ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงอันเกิดจากอารมณ์ขุ่นเคืองเกิดจากการเข้าใจว่ามีคนจ้องจับผิดตน เกิดจากการสื่อความ

หมายที่ผิด เกิดจากขาดความไว้วางใจต่อกัน โดยเฉพาะเมื่อเกิดความสงสัยว่าคนใดคนหนึ่งของกลุ่มเอาใจออกห่างความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้นั้นจะเสื่อมทรามลงจนกลายเป็นความขัดแย้งได้และสาเหตุของความขัดแย้งประการสุดท้ายคือบุคลิกภาพที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคล

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2534: 77) สาเหตุของความขัดแย้งภายในบุคคล ความขัดแย้งในองค์กร หรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม มีสาเหตุจากความกลัว (Fear) การใช้กำลัง การใช้อำนาจ (Force) การเห็นว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม (Fair) และการจัดสรรทรัพยากร การบริหาร หรือการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัด และสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งเพิ่มขึ้นได้แก่ การข่มขู่ การรับรู้ ความไว้วางใจ การสื่อสาร องค์กรที่มีหลายระดับ ความต้องการความเป็นเอกฉันท์ กฎที่ถูกบังคับให้ปฏิบัติและความขัดแย้งที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

ประเวศ วะสี (2541: 10-11) ได้กล่าวว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนอาจก่อให้เกิดวิกฤต จนกลายเป็นปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อนจากสาเหตุที่น่าสนใจอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. การขาดความยุติธรรมในสังคม จะมีความรุนแรงเพราะประเทศไทยขาดการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยผู้มีอำนาจเอาเปรียบคนไม่มีอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ
2. สังคมไทยมีวัฒนธรรมและโครงสร้างอำนาจซึ่งสัมพันธ์กับการขาดความยุติธรรมในสังคม เพราะเป็นสังคมที่ใช้โครงสร้างของผู้มีอำนาจ
3. การเอาแนวคิดที่ว่า กฎหมาย คือ เครื่องมือของรัฐมาใช้ยังเป็นบ่อเกิดของความรุนแรง และความขัดแย้ง เพราะสังคมไทยยังเป็นเผด็จการโดยรัฐ กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือของรัฐที่กระทำต่อประชาชน
4. การพัฒนาสมัยใหม่ที่ใช้เศรษฐกิจเป็นแกน ยิงนำไปสู่การทำลายและแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรง กลายเป็นความขัดแย้งและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
5. การขาดความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ล้วนเป็นสาเหตุความรุนแรงและยากที่จะคลี่คลายให้หายไป เมื่อวัด สถาบันทางศาสนา มหาวิทยาลัย รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ไม่มีทักษะในการเข้าไปช่วยแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

6. ความรุนแรงเกิดจากวิถีคิด วัฒนธรรมกำหนดวิถีคิด เมื่อเป็นวัฒนธรรมคิดยึดกับอำนาจก็กำหนดให้คนคิดเชิงอำนาจและการคิดเชิงอำนาจนั้นแหละทำให้เกิดความรุนแรง

ประเวศ วะสี (2548: 12) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงมากขึ้นในศตวรรษนี้ มีปัจจัยใหญ่ ๆ 5 ประการ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาของโลก เน้นวัตถุนิยม เน้นความโลภ เน้นการขับเคลื่อนด้วยโลกจิต อันนี้จะนำไปสู่การแย่งชิงการทำลายกัน การแตกความสามัคคีกันนำไปสู่ความรุนแรง

ปัญหาทางเศรษฐกิจก็อาจนำไปสู่ความเครียด ไปสู่การฆ่าตัวตาย มีการกระตุ้นการเสพยาให้มากขึ้น เงินมากมีการพนันมาก ก็มีการดื่มเหล้าเพิ่มขึ้นในสังคมไทย พระพุทธเจ้าสอนว่าเรื่องสุดโต่ง จะเกิดความประมาท สังคมจะเมามัวอยู่อย่างนั้น เรื่องนี้จะนำไปสู่ความรุนแรง และพอการพัฒนาขนาดใหญ่ อยากทำโครงการอะไรขนาดใหญ่ ไปรบกวนวิถีชีวิตของชาวบ้าน ไปรบกวนสิ่งแวดล้อม เกิดมีการคัดค้านก็มีการฆ่ากันตาย นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกฆ่าตายไปจำนวนมาก ฉะนั้นการพัฒนาลักษณะนี้นำไปสู่ความรุนแรง

2. การปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง การปกครองลักษณะนี้จะขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น เพราะจะไม่เข้าใจเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญ วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเหตุการณ์ภาคใต้ คือปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง ไม่ได้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเกิดการความขัดแย้งที่รุนแรงมากในสังคมไทยยุคปัจจุบันนี้

3. การไม่ได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ทางกฎหมาย การเข้าถึงทรัพยากรทาง การศึกษาทุก ๆ ทาง เพราะว่าเราขาดศีลธรรมพื้นฐาน เราก็ไม่เข้าใจเรื่องศีลธรรมพื้นฐาน ศีลธรรมพื้นฐานคือการเคารพศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นคนอย่างเท่าเทียมกับ เป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะของคนยากจน คนจนไม่มีศักดิ์ศรีคุณค่าในสังคมไทย ถ้าขาดความเป็นธรรมทางสังคม คนจะขาดความสามัคคีกัน จะทะเลาะกันและทำร้ายกัน

4. ความขัดแย้งหลักในโลก คือ ความขัดแย้งอเมริกากับโลกอิสลาม ซึ่งเป็นเรื่องรุนแรงมาก แล้วแสดงออกหลายแห่งที่ตะวันออกกลาง ระหว่างยิวกับอาหรับ อังกฤษกับอเมริกาเป็น ผู้อุปโหลกรัฐยิวขึ้นแล้วขัดแย้งกับโลกอาหรับรุนแรงก็นำไปสู่การฆ่ากัน ไม่ได้หยุดกว่า 50 ปี เชื่อมโยงไปสู่บิลาเดน อัลเคด้า เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น เพราะฉะนั้นต้องช่วยกันร่วมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นให้ได้

5. การศึกษาของไทย การศึกษาที่ทำมากกว่า 100 กว่าปี ไม่ได้ให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องมนุษย์ว่าใครเป็นอย่างไร มีลาว มีมุสลิม ฯลฯ เพราะการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจความเป็นจริงของมนุษย์และสังคมได้ ระบบการศึกษาไทยเป็นระบบการศึกษาอยู่นอกสังคม คือ ไม่รู้ร้อนรู้หนาวกับสังคม ไม่รวมทุกข์ร่วมสุข ไม่รวมแก้ปัญหา พอเห็นการศึกษาไทย บอกได้ล่วงหน้าว่าจะต้องเกิดความรุนแรงนองเลือด เพราะเวลามีปัญหาอะไรเกิดจะไม่เข้าใจและเข้าใจผิด ทำให้ความขัดแย้ง ทำให้เกิดการนองเลือด

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับ สาเหตุความขัดแย้ง ดังกล่าว สรุปได้ว่า สาเหตุของความขัดแย้งมาจากความแตกต่างกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในด้านต่าง ๆ และในเรื่องของการสื่อสาร การแข่งขันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมทั้ง โครงสร้างขององค์การที่ไม่เหมาะสม

3.5 แนวคิดสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้ง

สมยศ ศิลปีโยดม (2540: 44-45) มองวิธีการยุติความขัดแย้ง มีอยู่ 3 แบบ ดังนี้

1. การใช้อำนาจและการระงับ มีแนวทาง ดังนี้

1.1 การบังคับ (Forcing) โดยการกระทำของผู้มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งการระงับอย่างเผด็จการ มักจะนำไปสู่การแสดงออกของความขัดแย้งในทางทำลายโดยอ้อม

1.2 การไกล่เกลี่ย (Smoothing) การไกล่เกลี่ยเป็นแนวทางของการระงับความขัดแย้งที่ค่อนข้างจะแสดงความเป็นไมตรีแทนที่จะบังคับให้ยอมรับผลลัพธ์

1.3 การหลีกเลี่ยง (Avoidance) ถ้าหากว่ากลุ่มที่มีความขัดแย้งต่อการให้ผู้บริหารตัดสินใจ แต่ผู้บริหารได้หลีกเลี่ยงฐานะดังกล่าวนี้ กลุ่มทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจะเกิดความไม่พอใจ การแสวงหาไม่ทราบว่าการขัดแย้งมีอยู่ เป็นรูปแบบของการหลีกเลี่ยงอย่างหนึ่ง

1.4 การให้เสียงส่วนใหญ่ (Majority rule) การยุติความขัดแย้งของกลุ่ม โดยใช้เสียงส่วนใหญ่จะมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่าสมาชิกยอมรับว่าระเบียบ วิธีปฏิบัติมีความยุติธรรม

2. การประนีประนอม (Compromise)

ตามวิธีการดังกล่าวนี้ ผู้บริหารจะพยายามยุติความขัดแย้ง โดยการหาสิ่งที่เป็นกลางไม่เหมือนกับการระงับ วิธีการดังกล่าวนี้มีข้อดีที่ฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีความรู้สึกเป็นศัตรูซ่อนอยู่ภายในน้อยลงรูปแบบของการประนีประนอม ได้แก่ การใช้ผู้ตัดสิน ฝ่ายที่ขัดแย้งกันต้องยอมรับการตัดสินใจของบุคคลที่สาม

3. การแก้ปัญหาาร่วมกัน (Integrative problem solving)

ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจะถูกเปลี่ยนให้เป็นสถานการณ์ของการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยใช้เทคนิคของการแก้ปัญหาฝ่ายที่มีความขัดแย้งจะพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างพวกเขาาร่วมกัน แทนที่จะเป็นการระงับหรือการประนีประนอมความขัดแย้งต่าง ๆ จะพยายามหาผลลัพธ์ที่ทุกฝ่ายยอมรับวิธีการยุติความขัดแย้งร่วมกันมีอยู่ 2 แบบ คือ ความเห็นสอดคล้อง และการใช้เป้าหมายที่ยอมรับร่วมกัน

กรมคุมประพฤติ (2544: 1) ได้กล่าวถึงรูปแบบการระงับข้อพิพาทนอกกระบวนการยุติธรรมตามความต้องการและความจำเป็นของสังคม ซึ่งพอสรุป ได้ดังนี้

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งคู่พิพาททั้งสองฝ่ายเจรจาตกลงกันเอง

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาท โดยคู่กรณีหรือคู่พิพาทตกลงให้คนกลางหรือบุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยในเรื่องที่ขัดแย้งหรือพิพาทกัน แต่ไม่มีอำนาจหรือหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด หากแต่ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยเกิดจากการยินยอมและสมัครใจของคู่กรณีหรือคู่พิพาทเท่านั้น แต่บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยมีความสำคัญมาก เพราะต้องทำหน้าที่ในการค้นหาช่องว่างระหว่างความคาดหวังและความสามารถในการสนองของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ประสานความคิด แสวงหาจุดร่วม ปรับความเข้าใจ เสนอทางเลือกและวิธีการต่าง ๆ โดยเป็นผู้สนับสนุนให้คู่พิพาทตกลงกันได้

3. การประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่คล้าย ๆ กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพียงแต่ความสำเร็จในการประนีประนอมข้อพิพาทเกิดจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย โดยที่บุคคลที่สามหรือคนกลางทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมพิพาทด้วยความเป็นกลาง สอดคล้องกับปัญหาแห่งกฎหมายเพื่อมุ่งวัตถุประสงค์ของความยุติธรรมอย่างแท้จริง

วรนาถ แสงมณี (2544: 12) ได้กล่าวถึง การจัดการความขัดแย้ง มี 3 วิธี ดังนี้

1. การกระตุ้นความขัดแย้งควรกระทำเมื่อพบว่าในหน่วยงาน มีแต่ความเฉื่อยชาไม่มีความก้าวหน้า ไม่มีความคิดริเริ่ม ผู้บริหารจำเป็นต้องกระตุ้นโดยใช้วิธีต่าง ๆ ดังนี้

1.1 วางโครงสร้างขององค์กรใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงบรรยากาศที่ซ้ำซากจำเจ เปลี่ยนบุคลากร เปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบ ทุกคนจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสถานภาพและสภาพแวดล้อมใหม่ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้จะกลายเป็นไปเป็นลักษณะของการสร้างสรรค์

1.2 ใ้บุคลากรภายนอกที่มีความรู้ ค่านิยม ทักษะแตกต่างจากแนวทางที่เป็นอยู่เดิมขององค์กรมาชี้แจง หรือให้ข้อมูลในรูปของการฝึกอบรม หรือใช้วิธีไม่ให้ข้อมูลบางอย่างที่เคยให้ทราบ หรือเพิ่มข้อมูลที่ควรทราบเข้าไป การเปลี่ยนแปลงจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งได้

1.3 โดยการส่งเสริมให้มีการแข่งขัน และให้สิ่งตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงิน ของรางวัล การยกย่องชมเชย อาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่สร้างสรรค์เพราะบางกลุ่มต้องการเด่นกว่า

1.4 การเลือกผู้บริหารที่เหมาะสม บางกลุ่มอาจเฉื่อยชาเพราะบุคลิกภาพของผู้บริหาร การได้ผู้บริหารที่เป็นเผด็จการ อาจทำให้ไม่สามารถออกความคิดเห็นได้ การได้ผู้บริหาร ที่เหมาะสมกับกลุ่มงานจะกระตุ้นให้เกิดการจัดแย้งที่เป็นประโยชน์ได้

2. การลดการขัดแย้ง ผู้บริหารส่วนใหญ่สนใจที่จะลดระดับความขัดแย้งเพราะทำให้เกิดบรรยากาศที่สงบมากกว่าที่จะกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้ง การลดความขัดแย้งนั้น อาจทำได้โดยพยายามที่จะให้ข้อมูลด้านบวกของกลุ่มกันและกัน เพื่อเขาจะได้มีความรู้สึกในด้านเดียวกัน พยายามปรับปรุงวิธีการสื่อสารในองค์กรให้มีประสิทธิภาพเพื่อทุกหน่วยงานจะได้ทราบการเคลื่อนไหวของแต่ละหน่วยมีความเข้าใจกัน และไม่ระแวงซึ่งกันและกัน การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าทำงาน จะช่วยให้บุคลากรมีโอกาสเข้าใจปัญหาของกลุ่มอื่นและมีทัศนคติที่กว้างขึ้น ขจัดการแข่งขันหรือกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่งานให้ชัดเจน เช่น การแยกงานซ่อมบำรุงเครื่องจักรของใครจะต้องซ่อมก่อนซ่อมหลัง ฝ่ายบริหารงานผลิตจึงต้องจัดแผนงานใหม่คือ รวมเอางานซ่อมบำรุงเข้ามาอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้จัดการผลิตทั่วไป ความขัดแย้งจึงลดลง

3. วิธีแก้ปัญหาคือความขัดแย้ง ก่อนที่จะแก้ปัญหาได้จะต้องทำให้ทุกคนยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีใช้สิ่งเลวร้าย ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่ต้องช่วยกันแก้ไขแทนที่จะโยนความผิดให้กัน พยายามหาวิธีแก้ไขและนำมาใช้ประโยชน์ด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การบังคับและกดดัน ซึ่งจะช่วยให้มีการแพ้-ชนะ โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ เช่น ในกรณีความขัดแย้งของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยผู้บังคับบัญชาให้ยุติความขัดแย้งโดยอาศัยกฎระเบียบต่าง ๆ

3.2 การประนีประนอม หมายถึง การใช้วิธีเจรจาต่อรองเปลี่ยนความยินยอมถ้อยทีถ้อยอาศัย หรือที่เรียกว่าพบกันคนละครึ่งทาง หลักสำคัญคือคู่กรณีแต่ละฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์และยอมเสียสละประโยชน์บ้างมิใช่ฝ่ายหนึ่งได้หรือเสียแต่อย่างเดียว อีกวิธีหนึ่งของการประนีประนอมคือแยกกลุ่มที่ขัดแย้งกัน จนกว่าจะหาข้อยุติได้ เลี่ยงการเผชิญหน้ากันหรือให้สิ่งของตอบแทนแก่กลุ่มหนึ่งเพื่อยุติข้อขัดแย้ง

3.3 การแก้ปัญหาาร่วมกัน ควรจะเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่คู่กรณีจะต้องร่วมมือแก้ไขหรือหาทางออกที่เหมาะสม ผู้บริหารควรทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและแก้ปัญหา ถ้าหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ได้ก็จะเป็นการดีแต่ใช้เวลามาก

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2546: 133) ได้เสนอแนวทางในการจัดการกับความขัดแย้ง ไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยง (Avoidance) เป็นการจัดการกับความขัดแย้ง โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่ยอมรับและเผชิญความจริง ว่าต่างก็มีความขัดแย้งระหว่างกัน โดยพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะกระทบกระทั่ง หรือกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงขึ้น โดยทั้งสองฝ่ายต้องการจะซื้อเวลา และคาดการณ์ว่าความขัดแย้งอาจจะลดลงและสูญสลายไปเอง การหลีกเลี่ยงอาจเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ผู้บริหารนิยมใช้ โดยการรอให้ความขัดแย้งบรรเทาลง ตามระยะเวลาที่นานขึ้น ซึ่งจะเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง ไม่ซับซ้อนและรุนแรง

2. การแข่งขัน (Competition) หรือกลยุทธ์ชนะ-แพ้ (win-lose strategy) เป็นการจัดการกับความขัดแย้ง โดยบุคคลหรือกลุ่มจะมองความต้องการของตนเป็นหลัก คู่กรณีแต่ฝ่ายจะพยายามดำเนินงาน เพื่อให้ตนไปถึงเป้าหมาย และอาจดำเนินงานขัดขวางการทำงานของคู่กรณีในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งความขัดแย้งจะคงปรากฏอยู่นานกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้รับชัยชนะ แต่ก็อาจจะสร้างปัญหาความเจ็บแค้นและการตามล้างแค้นต่อไปในอนาคต

3. การยอมเสียสละ (Accommodation) หรือกลยุทธ์แพ้-ชนะ (lose-win strategy) เป็นการจัดการกับความขัดแย้ง โดยคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินยอมปฏิบัติตามความต้องการของคู่กรณีของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อลดความสูญเสียและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะคู่กรณีที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า และหวังหาความสัมพันธ์ระหว่างกันจะช่วยสร้างผลประโยชน์ให้ตนเองในอนาคต

4. การประนีประนอม (Compromise) กลยุทธ์ถอยคนละก้าวหรือกลยุทธ์พบกันครึ่งทาง เป็นการจัดการกับความขัดแย้ง โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต่างยินยอมที่ลดความต้องการหรือเป้าหมายของตนลง เพื่อที่ทั้งสองฝ่ายจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการบางส่วน และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน และซื้อเวลาเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวมากและรวดเร็วขึ้น

5. การร่วมมือกัน (Collaboration) หรือกลยุทธ์ระหว่างชนะ-ชนะ (win-win strategy) เป็นการจัดการกับความขัดแย้ง โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเพื่อหาทางออกที่ทั้งคู่ต่างพอใจและปฏิบัติงานได้ตามต้องการ การที่คู่กรณีจะสามารถดำเนินงานแบบต่างได้ประโยชน์ จะต้องเริ่มต้นจากความเชื่อใจ ความเข้าใจและไม่เอาเปรียบกัน โดยคู่กรณีเปิดใจทำการเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูลและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ต่างก็ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

เกสร เสวตรนิสากร (2549: 147-153) ได้กล่าวถึง การจัดการความขัดแย้งมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาความขัดแย้งไว้ในระดับที่เหมาะสมภายในองค์กร การจัดการความขัดแย้งไม่ได้

หมายถึง การกำจัดความขัดแย้งโดยสันติวิธีแต่จะหมายถึง การรักษาความขัดแย้งไว้ที่ระดับเหมาะสม เพื่อจะช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งมีวิธีการที่เป็นไปได้ในการจัดการความขัดแย้ง ดังนี้

1. การเอาชนะ เป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการเพียงฝ่ายเดียวและไม่สนใจกับประโยชน์ของผู้อื่น บางครั้งอาจได้มาด้วยการใช้อำนาจบังคับข่มขู่ เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ในภาวะจำยอม ทำให้เกิดการเอาชนะ-แพ้ วิธีการเอาชนะควรใช้เมื่อมีสถานการณ์ ดังนี้

- 1.1 จำเป็นต้องมีการตัดสินใจยุติข้อขัดแย้งโดยเร็วเพราะเป็นเรื่องเร่งด่วน
- 1.2 สมาชิกทั้งสองฝ่ายมีอำนาจ ความสนใจ และบุคลิกภาพไม่สอดคล้องกัน
- 1.3 มีปัญหาพิเศษแปลก ๆ ใหม่ ๆ และการแก้ปัญหาต้องอาศัยการปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้กฎระเบียบใหม่ ๆ
- 1.4 มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิภาพของทีมงานหรือองค์การ และมั่นใจว่าความเห็นของตนเองถูกต้องแน่นอน
- 1.5 ต้องการปกป้องตนเองจากการถูกเอาเปรียบ โดยปราศจากเหตุผลจากฝ่ายตรงกันข้าม

2. การยอมตาม เป็นความพยายามของฝ่ายหนึ่งที่ยินยอมทำทุกอย่าง เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความพึงพอใจ โดยยอมเสียผลประโยชน์ที่ตนพึงจะได้รับ วิธีนี้ต้องการตอบสนองความต้องการของผู้อื่นสูง แต่ความพยายามในการตอบสนองความต้องการของตนเองต่ำ ถ้าใช้บ่อยเกินไปจะทำให้ทีมงานด้อยค่าลง วิธีนี้สามารถนำไปใช้ได้ในกรณีต่อไปนี้

- 2.1 พิจารณาแล้วว่าฝ่ายเราเป็นฝ่ายผิดและยินยอมให้มีการดำเนินการตามความคิดเห็นที่ดีกว่า
- 2.2 ประเด็นข้อขัดแย้งส่งผลกระทบต่อคนอื่นและมีความสำคัญต่อผู้อื่นมากกว่าตัวเรา
- 2.3 ต้องการสร้างความเชื่อถือ และการยอมรับทางสังคม
- 2.4 เมื่อมีการแข่งขันยึดเยื้อจนก่อให้เกิดความเสียหายได้
- 2.5 เมื่อจำเป็นต้องรักษาภาพสมดุลในองค์การและจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้

3. การหลีกเลี่ยงเป็นการเผชิญปัญหาที่แต่ละฝ่ายหรือทั้งสองฝ่ายไม่สนใจที่จะต่อสู้หรือร่วมกันในการแก้ปัญหา แต่จะหลีกเลี่ยงมาอยู่เกี่ยวกับปัญหานั้น วิธีการที่ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งมีดังนี้

3.1 การเลื่อน วิธีการหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง โดยการเลื่อนเวลาพิจารณาออกไปเพื่อจะได้มีเวลาในการหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเป็นปัญหาเร่งด่วนการยืดเวลาออกไปจะเป็นผลเสียได้

3.2 การเพิกเฉย วิธีนี้จะใช้ได้ผลดีในกรณีที่บุคคลมีเจตนาสร้างความขัดแย้งหรือทำให้ความขัดแย้งขยายตัวออกไป เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

3.3 การแยกตัว วิธีนี้ให้แยกผู้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งให้อยู่ห่างกัน ไม่ให้มีปฏิสัมพันธ์กัน

3.4 การยับยั้ง เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่สามารถปรับข้อแตกต่างของกันและกันได้ ทางเลือกที่พึงทำได้คือการยับยั้งหรือควบคุมตนเอง

4. การร่วมมือ เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้ชัยชนะและขณะเดียวกันก็ร่วมมือกับคู่กรณีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทั้งสองฝ่ายจึงร่วมมือกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง การร่วมมือกันเป็นกลยุทธ์ที่จะเปลี่ยนความขัดแย้งที่ส่งผลในทางทำลายให้เป็นความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ การร่วมมือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งเหมาะที่จะใช้กับสถานการณ์ต่อไปนี้

4.1 เมื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทำความเข้าใจกับผู้อื่นหรือต้องการความรู้ของผู้อื่น

4.2 เมื่อมีความพยายามที่จะแสวงหาวิธีใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ทิศทางใหม่ในการมองปัญหา

4.3 เมื่อต้องการได้รับความร่วมมือเพิ่มขึ้น โดยผนึกความคิดของสมาชิกในการแสวงหาความคิดเห็นที่เห็นพ้องต้องกัน

4.4 เมื่อต้องการปรับปรุงสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน

4.5 เมื่อมีเวลาเพียงพอในการแสวงหาข้อยุติร่วมกัน

5. การประนีประนอม เป็นการเดินทางสายกลางระหว่างความพยายามที่จะเอาชนะและการร่วมมือแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีแนวโน้มไปทางยอมมากกว่าการเอาชนะ ทั้งสองฝ่ายได้รับการขอร้องให้เสียสละเพื่อแลกเปลี่ยนสิทธิบางอย่างจากอีกฝ่าย วิธีการประนีประนอมควรใช้ในสถานการณ์ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของความขัดแย้งมีความสำคัญปานกลาง แต่ไม่คุ้มกับการเสียเวลาลงแรงถกเถียงต่อสู้เพื่อเอาชนะ

5.2 เมื่อคู่แข่งมีอำนาจเท่าเทียมกันและต่างฝ่ายแสดงท่าทีชัดเจนว่าต้องการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยกันทั้งสองฝ่าย

5.3 ต้องการให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่อำนวยความสะดวกโดยมีเวลาจำกัด

5.4 เพื่อใช้เป็นแบบสนับสนุนเมื่อวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน หรือการเอาชนะไม่ประสบความสำเร็จ

6. การเจรจาต่อรอง เป็นวิธีการบริหารความขัดแย้งอีกชนิดหนึ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง การเจรจาต่อรองเป็นกระบวนการที่บุคคลสองคนหรือมากกว่า ซึ่งมีความคิดเห็น ความต้องการ และแรงจูงใจที่แตกต่างกัน พยายามที่จะทำความตกลงเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน การเจรจาต่อรองประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ดังนี้

6.1 การเจรจาต่อรองจะประกอบด้วยบุคคลสองฝ่ายขึ้นไป โดยผู้เข้าร่วมต่อรองมุ่งหวังว่าตนจะต้องได้รับบางสิ่งบางอย่างตอบแทน ในสิ่งที่ตนต้องยอมให้แลกเปลี่ยนจากการเจรจาต่อรอง

6.2 การเจรจาต่อรองต้องเกิดผลประโยชน์สองทาง คือ มีการแลกเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างกับสิ่งที่ตนต้องการจากอีกฝ่ายหนึ่ง

6.3 เมื่อผลประโยชน์สอดคล้องกันทุกฝ่ายจึงบรรลุความตกลงกันได้

จากข้อมูลการจัดการความขัดแย้ง ดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งโดยใช้พฤติกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลแสดงออกมาเพื่อให้ความขัดแย้งยุติลง ผู้บริหารในองค์การจะเลือกที่จะแสดงพฤติกรรมแบบใดในการจัดการความขัดแย้งก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์การของตน

3.6 ผลของความขัดแย้ง

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544: 299-230) ได้กล่าวถึงผลดีและผลเสีย อันเนื่องมาจากความขัดแย้งไว้ดังนี้

ผลดีของความขัดแย้ง ซึ่งทำให้ผลงานกลุ่ม / องค์การดีขึ้น ได้แก่

1. ความขัดแย้งทำให้ปัญหาที่เคยถูกมองข้ามหรือที่ถูกละเลย จะได้รับความสนใจนำมาพิจารณามากขึ้น

2. ความขัดแย้งเป็นแรงจูงใจให้คนทั้งสองฝ่ายรู้และเข้าใจถึงจุดยืนของกันและกัน ได้มากขึ้น

3. บ่อยครั้งที่ความขัดแย้งช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดและแนวทางใหม่ ซึ่งจะนำมาสู่การเกิดสิ่งใหม่และการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

4. ความขัดแย้งช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้ตัดสินใจได้รับข้อมูลที่มีมุมมองแตกต่างไปจากตนซึ่งอาจขัดแย้งกัน แต่การมีข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุมมากขึ้น ย่อม

ช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์สมมุติฐานและความเชื่อของแต่ละฝ่าย ต้องเผชิญกับความคิดใหม่ ๆ และต้องพิจารณาในการปรับจุดยืนใหม่ของตน อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่มักไม่พอใจที่จะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จึงปล่อยให้ความขัดแย้งเกิดบานปลายจนกลายเป็นความแตกแยกขึ้น

5. ความขัดแย้งส่งเสริมให้คนเกิดความภักดีต่อกลุ่ม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำงานของกลุ่มหรือของหน่วยงานให้มีความสำเร็จ

6. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งเชิงความคิด (Cognitive Conflict) ที่แตกต่างกัน ย่อมนำมาสู่การเปิดกว้างในการนำความคิดเหล่านั้นมาอภิปรายถกเถียงกันอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้น

ผลเสียของความขัดแย้ง ซึ่งทำให้ผลงานของกลุ่ม/องค์กรลดลง ได้แก่

1. ความขัดแย้งก่อให้เกิดอารมณ์เชิงลบที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันอย่างรุนแรง ส่งผลให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความเครียด

2. ความขัดแย้งขัดขวางและทำลายเส้นทางสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่มหรือแผนกงานทำให้การประสานงานในการปฏิบัติงานเกิดการชะงักงัน

3. ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ทำให้ความตั้งใจและการใช้พลังความพยายามในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรของแต่ละคนถดถอยลดลง

4. ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อผู้นำต้องปรับเปลี่ยนแบบผู้นำ (Leadership Style) เช่น จากผู้นำแบบการมีส่วนร่วม (Participative Style) ไปเป็นแบบเผด็จการ (Authoritarian) ด้วยความจำเป็น ภายใต้ภาวะของความขัดแย้งทุกฝ่ายมีความเครียดสูง ผู้นำจึงต้องเข้ามากำกับดูแลและสั่งการด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อไม่ให้ทิศทางที่เป็นเป้าหมายของงาน/องค์กรเบี่ยงเบนไป แต่แบบภาวะผู้นำเช่นนี้ทำให้บรรยากาศที่ดีของการทำงานลดลงไปด้วยเช่นกัน

5. ทำให้แต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งกันเกิดการเล่นพรรคเล่นพวก เกิดอคติ ลำเอียงขาดความยุติธรรม และอาจรุนแรงถึงขั้นให้ร้ายป้ายสีเพื่อจ้องทำลายกันทุกวิถีทาง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544: 160-161) ได้กล่าวถึง ผลความขัดแย้งไว้ สรุปได้ว่า ความขัดแย้งมีทั้งผลดีและผลเสีย รวมทั้งก่อให้เกิดความสร้างสรรค์และการทำลายในด้านผลดีของความขัดแย้ง ดังนี้

1. ป้องกันการหยุดอยู่กับที่ เป็นแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป

2. ความขัดแย้งทำให้คนเราแสวงหาแนวคิดใหม่ และมุ่งขจัดปัญหาเลื่อนลอยต่างๆ รวมทั้งการแสวงหาแนวคิดที่เหมาะสม และแสวงหาแนวทางแก้ไขที่ชัดเจน

3. เป็นการบังคับให้คนเราสำรวจตรวจสอบความคิดเห็นของตนเองอีกครั้งหนึ่งว่าดี
 เลวเหมาะสมเพียงใดในการเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งย่อมเป็นผลดีต่อองค์กร

4. ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่

5. เป็นการตรวจสอบความสามารถของตนอยู่เสมอ

6. ความขัดแย้งภายนอกจะช่วยกระตุ้นให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันภายใน

องค์กร

ผลเสียของความขัดแย้ง มีดังนี้

1. คนทำงานหมดกำลังใจ ท้อแท้ เบื่อหน่าย เกิดความเครียดบางคนก็ย้ายหรือลาออก
 โดยเฉพาะคนที่มีความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร ก่อให้เกิดการขาดกำลังใจคน
 หน่วยงานอ่อนแอ โรงงานอยู่ไม่ได้เพราะผลผลิตต่ำลงได้

2. สัมพันธภาพของความเป็นมิตรระหว่างบุคคลลดลง

3. บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจระหว่างบุคคลหมดไป และเกิดความ
 ทะเลาะเบาะแว้งขึ้นได้

4. มีแรงต่อต้าน ทำให้การทำงานขาดความร่วมมือ ไม่สามารถทำงานเป็นทีมได้
 ความร่วมมือร่วมใจกันหมดไป

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 20-22) ได้กล่าวถึง ผลดีของความขัดแย้ง ดังนี้

1. ป้องกันไม่ให้องค์กรหยุดอยู่กับที่หรือเฉื่อยชา

2. ความขัดแย้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมสามารถนำการ
 เปลี่ยนแปลงนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

3. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของบุคคล ผู้บริหารที่มีความสามารถ
 ย่อมประสานความแตกต่างมาเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ

4. ความขัดแย้งกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาข้อมูลใหม่หรือข้อเท็จจริงใหม่ หรือวิธี
 แก้ปัญหาอย่างใหม่ ต่างฝ่ายต่างก็พยายามหาข้อมูลและเหตุผลมาสนับสนุนฝ่ายตน ทำให้ได้ข้อมูล ใหม่
 หรือหลักฐานใหม่ หรือต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมรับวิธีของกันและกัน ก็จำเป็นจะต้องหาทาง ออกใหม่

5. การขัดแย้งกับกลุ่มอื่น จะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความกลมเกลียวกันและ
 รวมพลังกัน

6. ความขัดแย้งที่เกิดจากการมีความเห็นแตกต่างกัน จะช่วยทำให้มีความรอบคอบ
 และมีเหตุผลในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาการทำงานอย่างมีระบบและมี
 ประสิทธิภาพ

ส่วนผลเสียของความขัดแย้ง มีดังนี้

1. ความขัดแย้งทำให้เกิด การขาดยอมรับซึ่งกันและกัน ขาดความไว้วางใจไม่เคารพซึ่งกันและกัน บุคคลจะตั้งแง่หรือใช้เล่ห์เหลี่ยมเข้าหากัน
2. ขาดความร่วมมือทำลายความสามัคคีและความกลมเกลียวในการทำงานของกลุ่ม
3. การสื่อสารระหว่างบุคคลถูกบิดเบือน อาจโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้
4. ทำให้เกิดความเครียด สุขภาพจิตเสีย
5. เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการตัดสินใจ ทำให้ต้องตัดสินใจด้วยความเสี่ยง
6. ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บุคคลจะทำงานเฉพาะในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบหรือทำงานตามที่ถูกให้สั่งให้ทำเท่านั้น
7. ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลลดลง
8. บุคคลหรือองค์การเกิดความเสียหายอาจเป็นชื่อเสียงเกียรติยศ ทุนทรัพย์ ผลผลิตหรือแม้แต่ชีวิต
9. ถ้าการแก้ปัญหาไม่ดีแล้ว ความขัดแย้งอย่างหนึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างอื่นอีก
10. อาจทำให้คนไม่พอใจที่จะทำงานทำให้เกิดความเฉื่อยงาน
11. ทำให้คนที่ไม่สามารถที่จะทนดูและทนร่วมงานภายใต้บรรยากาศของความขัดแย้งที่รุนแรงได้ จึงหนีจากองค์การนั้น

วันชัย วัฒนศัพท์ (2547: 101-103) ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีว่า สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Peaceful Conflict Resolution): สำหรับแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาหลักจากที่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว และพยายามที่จะยุติความขัดแย้งโดยใช้แนวทางที่สันติ ซึ่งแนวทางที่เด่นชัดที่สุดได้แก่ การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) กันเองระหว่างคู่พิพาท หรือ โดยมีคนกลางซึ่งเป็นบุคคลที่สาม ช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ยและไม่ได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดแต่จะเป็นผู้กำกับ การเจรจาให้ดำเนินไปได้อันจะนำไปสู่ทางออก คือการยุติความขัดแย้ง

จากที่กล่าวมาจะพบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดจะเป็นการเจรจาไกล่เกลี่ย และ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เพราะผลลัพธ์ที่น่าจะเป็นไปในลักษณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างชนะ (Win-Win) ซึ่งการไกล่เกลี่ยนั้นมีหลายรูปแบบ แต่ที่จะพบเห็นได้บ่อยครั้ง คือ การ

เจรจาโดยยึดจุดยืน (Position-based Negotiation): การเจรจาในลักษณะนี้จะเป็นการเจรจาที่จะเอาแพ้ชนะเอาชนะกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจุดยืนของตนเอง คู่เจรจายกปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นศัตรูกัน เชื้อของการเจรจានี้จะเป็นลักษณะ Zero Sum Game ตามแนวคิดในทฤษฎีเกม (Game Theory) ที่ถ้าไม่แพ้ก็ต้องชนะ ผลของการเจรจาเช่นนี้มักยอมรับครึ่งทาง (Compromise) แต่การเจรจาในลักษณะนี้ไม่ควรจะนำมาใช้ในกรณีของความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ การเจรจาโดยยึดผลประโยชน์ (Interest-based Negotiation) การเจรจาในลักษณะนี้ไม่มองถึงประโยชน์ของคนฝ่ายเดียว แต่จะมองและทำความเข้าใจของความต้องการ ความห่วงกังวลของฝ่ายอื่น การเจรจาลักษณะนี้จะเกิดจากคู่เจรจาทุกฝ่ายมาร่วมกัน แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน โดยหวังให้ความต้องการของทุกฝ่ายได้รับการตอบสนอง ทุกฝ่ายจะไม่ระบุงถึงจุดยืนของตนเอง แต่จะบอกถึง ความหวัง ความต้องการ ความห่วงกังวล ความหวาดระแวง

หลักการแห่งสันติภาพระหว่างชุมชน

วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ วันชัย วัฒนศัพท์ (2547: 101-103) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมแห่งสันติภาพว่า หมายถึงชุดของค่านิยม ทักษะคิด ประเพณี และแบบของพฤติกรรม และวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน 9 ประการ ได้แก่

1. ความเคารพในชีวิต
2. การเคารพในหลักการแห่งอำนาจอธิปไตย
3. การเคารพและสนับสนุนสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ
4. พันธกิจในการแก้ไขความเป็นปรปักษ์อย่างสันติ
5. การเพียรพยายามเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับอนุชนปัจจุบันและในอนาคต
6. เคารพและสนับสนุนสิทธิในการพัฒนา
7. เคารพสิทธิและสนับสนุนสิทธิความเท่าเทียมกัน และความเสมอภาค
8. เคารพสิทธิในการแสดงออก และรับข้อมูลข่าวสาร
9. ยึดมั่นในหลักการแห่งเสรีภาพและความยุติธรรม

จากความคิดเห็นดังกล่าว ผลของขัดแย้งพอจะสรุปได้ว่า ความขัดแย้งมีทั้งผลดีและผลเสียต่อองค์กร ดังนั้นผู้บริหารในองค์กรหรือชุมชน สามารถนำผลดีที่เกิดจากความขัดแย้งไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในองค์กรหรือชุมชน และผู้บริหารองค์กรหรือชุมชน ต้องหาทางลดผลเสียของ

ความขัดแย้งเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อองค์กรและชุมชน และแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยใช้แนวทางสันติวิธีและไม่ใช้ความรุนแรง

4. เอกสารเกี่ยวกับอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

4.1 ประวัติความเป็นมา¹

ประวัติความเป็นมา ในสมัย โบราณ อำเภอเทพา มีฐานะเป็นเมืองเทพา จัดอยู่ในระดับ “เมืองจัตวา” และมีเมืองจะนะ (อำเภอจะนะปัจจุบัน) ต่างเป็นเมืองจัตวา ขึ้นตรงต่อเมืองพัทลุง ทุกๆ ปี เจ้าเมืองจะ ต้อง นำต้นไม้เงินต้นไม้ทอง ไปถวายเจ้าเมืองพัทลุงเป็นประจำ

ปี พ.ศ. 2439 ในรัชสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แห่งราชวงศ์จักรี ได้ทรงโปรดให้ยกเมืองเทพาและเมืองจะนะ ขึ้นกับเมืองสงขลา ซึ่งเป็นเมืองตรี

ปี พ.ศ. 2444 สมัยรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรับปรุงบ้านเมือง การปกครองหัวเมืองต่าง ๆ และได้ทรงจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้น โดยแยกเมืองเทพา และเมืองจะนะออกจากเมืองสงขลา ตั้งขึ้นเป็นอำเภอเรียกว่า “อำเภอเทพา” (ไม่รวมอำเภอจะนะ) ขึ้นกับจังหวัดสงขลา โดยตั้งที่ว่าการอำเภอที่บ้านพระพุทธร ยึดเอาทะเลใกล้แม่น้ำเทพาทะเลหลวง ด้านตะวันออก ซึ่งการคมนาคมทางบกยังไม่สะดวก ต้องอาศัยทางเรือเป็นส่วนใหญ่ จึงได้ยึดบ้านพระพุทธร หมู่ที่ 2 บ้านพระพุทธร ตำบลเทพา ปัจจุบันเป็นที่ตั้งอำเภอในสมัยนั้น

ปี พ.ศ. 2475 บ้านเมืองเจริญขึ้น การคมนาคมสะดวก มีรถไฟผ่านท้องที่อำเภอเทพา ทางราชการได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเทพาจากบ้านพระพุทธร หมู่ที่ 2 ตำบลเทพา มาตั้งที่บ้านท่าพรหม หมู่ที่ 1 ตำบลเทพา ซึ่งใกล้กับสถานีรถไฟ “ท่าม่วง” ต่อมาการรถไฟแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนชื่อสถานี “ท่าม่วง” เป็นสถานี “เทพา” ให้ตรงกับคำว่า “อำเภอเทพา” ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเทพา ประมาณ 1 กิโลเมตร

ที่ว่าการอำเภอเทพา เดิมตัวอาคารก่อสร้างไม่มาตั้งแต่ พ.ศ. 2475, ปี พ.ศ. 2515 กรมการปกครองได้อนุมัติเงินงบประมาณทำการก่อสร้างเป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้สองชั้น ตามแบบแปลนของกรมโยธาธิการ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2516 และ ปี พ.ศ. 2548 กรมการปกครองได้อนุมัติเงินงบประมาณ เป็นเงิน 8,029,718.- บาท ทำการก่อสร้าง ตามแบบแปลนมาตรฐานกรมโยธาธิการ เลขที่ ม.18155

4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

¹ ข้อมูลส่วนนี้ดูรายละเอียดใน (<http://www.thepha-sk.go.th/index.php?cnd=history>)

อำเภอเทพา เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ที่ว่าการอำเภอเทพาตั้งอยู่ที่บ้านท่าพรุ หมู่ที่ 1 ตำบลเทพา อำเภอเทพา อยู่ห่างทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดสงขลา 73 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 1,056 กิโลเมตร มีเส้นทางรถไฟผ่านหน้าที่ว่าการอำเภอ

4.2.1 อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับทะเลหลวง (อ่าวไทย)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอหนองจิก และอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอสะบ้าย้อยและอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

4.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอเทพา ตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มีฝนตกชุกเป็นฤดู แต่อากาศไม่ร้อนจัดเนื่องจากอิทธิพลของลมทะเล มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน (ในช่วงเดือนกันยายน – มกราคม) และ ฤดูแล้ง (กุมภาพันธ์–สิงหาคม) อำเภอเทพา มีพื้นที่ 978 ตารางกิโลเมตร หรือ 661,250 ไร่ พื้นที่โดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 3 เขต ดังนี้

4.3.1 เขตที่ราบสูง มีลักษณะเป็นเนินเขา ซึ่งอยู่บริเวณทิศใต้และทิศตะวันตก พื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าไม้ มีการเพาะปลูก สวนยางพาราและสวนผลไม้

4.3.2 เขตที่ราบ อยู่บริเวณตอนกลางของอำเภอเทพา ซึ่งมีทั้งพืชพันธุ์ธรรมชาติ และที่เพาะปลูกกันมากในแถบนี้ คือ ข้าวเจ้า นอกจากนี้ยังมีการปลูกผัก ไม้ผล พืชยืนต้น ซึ่งลักษณะดินบริเวณนี้เป็นดินร่วนไม่เหมาะสำหรับการปลูกข้าว

4.3.3 เขตที่ราบชายฝั่ง อยู่บริเวณทางทิศตะวันออก มีการเพาะปลูก ทำสวนมะพร้าว ประมง ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในเขตนี้มากพอสมควร อำเภอเทพา มีแม่น้ำสายหลัก 1 สาย คือ คลองเทพา มีต้นน้ำเกิดจากเขาตีไต่ยก เทือกเขาสันกาลาคีรี เป็นพรมแดนระหว่างจังหวัดสงขลา ยะลา กับประเทศมาเลเซีย เริ่มจากบริเวณอำเภอสะบ้าย้อย ไหลผ่านอำเภอสะบ้าย้อย ไหลผ่านอำเภอเทพา ไหลลงอ่าวไทย ที่บ้านคลองประคู้ หมู่ที่ 4 ตำบลปากบาง อำเภอเทพา มีลำน้ำหลายสายมาบรรจบ เช่น คลองท่าโต๊ะยี่ คลองเปียน คลองลำเปา เป็นต้น ความยาวของลำน้ำสายหลักประมาณ 130 กิโลเมตร มีปริมาณน้ำเฉลี่ยปีละประมาณ 763 ล้าน ลบ.ม.

4.4 ด้านการปกครอง

ดังนี้

การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็นทั้งหมด 7 ตำบล 67 หมู่บ้าน

1. ตำบลเทพา มี 8 หมู่บ้าน
2. ตำบลปากบาง มี 8 หมู่บ้าน
3. ตำบลลำไพล มี 13 หมู่บ้าน
4. ตำบลวังใหญ่ มี 8 หมู่บ้าน
5. ตำบลท่าม่วง มี 14 หมู่บ้าน
6. ตำบลเกาะสะบ้า มี 8 หมู่บ้าน
7. ตำบลสะกอม มี 8 หมู่บ้าน

4.4.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

จำนวนเทศบาลตำบล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลเทพาและ เทศบาลตำบลลำไพล จำนวน องค์การบริหารส่วนตำบล 6 แห่ง ได้แก่

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลเทพา
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าม่วง
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหญ่
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสะบ้า
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลปากบาง

4.5 สภาพเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำสวนยาง การทำสวนผลไม้ นาข้าว พื้นที่เกษตรเชิงอนุรักษ์ ซึ่งพื้นที่ตลอดแนวชายฝั่งที่ติดกับอ่าวไทย พื้นที่เกษตรเชิงอนุรักษ์นี้ จะรวมพื้นที่ที่เป็นเขตพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และปศุสัตว์และเขตพัฒนาการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ชาวประมงขนาดเล็กในบริเวณหมู่บ้านชาวทะเลและเป็นหมู่บ้านยากจนเกณฑ์เฉลี่ย จปฐ. ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น พาณิชยกรรมส่วนใหญ่เป็นการค้าขายแบบปลีกสินค้าอุปโภค บริโภค และผลิตผลทางการเกษตร

4.5.1 หน่วยธุรกิจ หน่วยธุรกิจในอำเภอเทพา มีดังนี้

- 1) ธนาคาร 4 แห่ง
 - (1) ธนาคารออมสิน สาขาเทพา
 - (2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หน่วยลำไพล
 - (3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเทพา
 - (4) ธนาคารกสิกรไทย สาขาเทพา
- 2) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 7 แห่ง
- 3) โรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง

4.6 สภาพทางสังคม

ประชากรศาสนาพุทธ 40 % โดยประมาณ และนับถือศาสนาอิสลาม 60 % โดยประมาณ มีสถานที่ศึกษาในเขตอำเภอทั้งหมด 49 โรงเรียน แบ่งเป็น ระดับมัธยมศึกษา มี 2 โรงเรียน และระดับประถมศึกษา 47 โรงเรียน และวิทยาลัยชุมชน จำนวน 1 แห่ง

4.7 การสาธารณสุข

- 4.7.1 โรงพยาบาลของรัฐ ขนาด 30 เตียง 1 แห่ง
- 4.7.2 สถานีอนามัย ประจำตำบล 11 แห่ง
- 4.7.3 คลินิกเวชปฏิบัติ 3 แห่ง

4.8 วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเทพา ซึ่งมีการสืบทอดเป็นประจำทุกปี เช่น

- 4.8.1 ประเพณีตักบาตรวันขึ้นปีใหม่
- 4.8.2 ประเพณีวันลอยกระทง ประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนของทุกปี
- 4.8.3 ประเพณีเปลี่ยนผ้าพระสามองค์ วันที่ 9 เมษายนของทุกปี จัดขึ้น ณ วัดพระสามองค์
- 4.8.4 งานของดีเมืองเทพา จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี
- 4.8.5 งานวันอนุรักษ์เกาะขาม ประมาณเดือนมิถุนายนของทุกปี จัดขึ้น ณ หาดเขาล็อน หมู่ที่ 1 ตำบลสะกอม

4.9 สถานที่สำคัญ

ศาสนสถานในอำเภอเทพา ประกอบด้วย วัด 16 แห่ง มัสยิด 65 แห่ง โรงเรียน ปอเนาะ/โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 11 แห่ง ในส่วนของสวนสาธารณะ มี 1 แห่ง อยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลเทพา คือ สวนสระเฉลิมพระเกียรติ

อำเภอเทพา มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่หลายแห่ง ดังนี้

4.9.1 วัดพระสามองค์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านท่าดี ตำบลเทพา อำเภอเทพา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ เทพา ประมาณ 3 กิโลเมตร

4.9.2 หาดสร้อยสวรรค์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านปากบางเทพา อำเภอเทพา ห่างจากที่ว่าการอำเภอเทพา ประมาณ 10 กิโลเมตร

4.9.3 น้ำตกเขาสูง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านใหม่ ตำบลวังใหญ่ อำเภอเทพา ห่างจากที่ว่าการอำเภอเทพาประมาณ 15 กิโลเมตร

4.9.4 เกาะขาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านปากบางสะกอม ตำบลสะกอม ห่างจากที่ว่าการอำเภอเทพาประมาณ 22 กิโลเมตร

4.9.5 หาดเขาล້อน หาดเขาเขียว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านปากบางสะกอม ตำบลสะกอม ห่างจากที่ว่าการอำเภอเทพา ประมาณ 20 กิโลเมตร

4.10 ข้อมูลสถิติประชากร ข้อมูล ณ ธันวาคม พ.ศ. 2553 (จากสำนักบริหารทะเบียนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)

จำนวนประชากรชาย	35,458	คน
จำนวนประชากรหญิง	35,513	คน
รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น	70,971	คน
จำนวนครัวเรือน	17,547	ครัวเรือน

4.11 วิสัยทัศน์

4.11.1 ส่งเสริมและพัฒนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาค

4.11.2 เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ด้านการเกษตร และส่งเสริมการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

4.11.3 เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาฝีมือแรงงาน เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมและธุรกิจ

4.12 นโยบายของอำเภอ

มุ่งบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชน โดยบูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข สมานฉันท์ สงบเรียบร้อย และมีความมั่นคง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4.13 คำขวัญอำเภอ

คำขวัญอำเภอเทพา “พระสามองค์คู่บ้าน ตระหง่านเกาะขาม หาดงามทรายขาว ข้าวแกงไก่อทอด รีสอร์ทเรียงราย”

4.14 โบราณสถาน

โบราณสถานคูบ้านคูเมืองเทพาที่มีอายุร่วมกว่าร้อยปี ประดิษฐานอยู่ ณ วัดเทพาไพโรจน์ (ชื่อเดิมวัดพระสามองค์) เล่ากันว่า "พระนवल" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปนำอาหารที่เหลืออันมาบ้นพระพุทธรูปให้ชื่อว่า พระจิ้งห้น" (องค์กลาง) นำดอกไม้ที่แห้งเหี่ยวจากการบูชาพระมาบ้นให้ชื่อว่า "พระเกษร" (องค์ซ้าย) และนำขี้เถ้าไม้แก่นจันทร์มาบ้นให้ชื่อว่า "พระแก่นจันทร์" (องค์ขวา) จากหนังสือพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 4 สิงหาคม ร.ศ.108 (พ.ศ. 2432) ตอนหนึ่งว่า "...ปลายแหลมวัดที่เกาะสี่ซังอยู่ข้างหนาแน่นมาก มีวัดอยู่วัดหนึ่งเป็นของเก่า แต่พระเทพาเรื่อง (พระดำรงเทวฤทธิ์) คนนี้มาปฏิสังขรณ์ขอที่วิสุงคามสีมา ได้ให้ใบอนุญาตและเติมท้ายชื่อเดิมซึ่งชื่อ วัดเทพา ให้มี "เรื่อง" อีกคนหนึ่งเป็นชื่อ "วัดเทพาไพโรจน์" ได้ออกเงินในการช่วยวัด 2 ชั่ง.."

จากเอกสารและข้อมูลของอำเภอเทพา จังหวัดสงขลาที่ยกมาประกอบและอธิบายให้เห็นข้างต้น จะเห็นได้ว่าอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เป็นอำเภอหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่ผสมผสานทางวัฒนธรรมของประชากรทั้งไทยพุทธและมุสลิม จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการศึกษาคั้งนี้

5. เอกสารเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

ครุณี จันทร์ทอง (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจบทบาทของตนเองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกระบี่” ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองทุกด้านในระดับสูง โดยมีความเข้าใจด้านการป้องกันโรคติดต่อสูงสุด และมีความเข้าใจด้านการส่งเสริมการศึกษาอยู่ในระดับต่ำสุด

2. คุณลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่แตกต่างกัน ไม่ได้มีผลทำให้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาพรวม แตกต่างกันในทุกด้าน

3. อายุ ศาสนา การศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันทำให้ความเข้าใจบทบาทของตนเองของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านการบำรุงและส่งเสริมอาชีพราษฎรในบางเรื่องแตกต่างกัน

4. การศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันทำให้ความเข้าใจบทบาทตนเองของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านการป้องกันโรคติดต่อในบางเรื่องแตกต่างกัน

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เหมาะสมในอนาคต” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ในอนาคตบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยจะมีความสำคัญที่สุดในบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มีข้อเสนอในเชิงปฏิบัติว่า จะต้องมีการทบทวนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคตต้องเน้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

พงศ์ศักดิ์ ชนะสิทธิ์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน อนาคต: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา” เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 ศึกษาปัญหาอุปสรรคปัจจุบัน และศึกษาบทบาทที่ควรจะเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ในอนาคต” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคต ปรากฏว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทเรียงลำดับความสำคัญ และความต้องการความคาดหวัง คือ บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทด้านการพัฒนา

และส่งเสริมอาชีพ บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทด้านการทะเบียน บทบาทด้านการป้องกันฝ่ายพลเรือนและบทบาทอื่นๆ

สุรเชษฐ์ วงษ์มี (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บริบทของการกระจายอำนาจ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีน้อยลง ในส่วนของการโอน งานที่ให้การปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในด้านฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและโครงการต่าง ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ของประชาชน และส่วนของงานฝ่าย ปกครองต้องเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการรับผิดชอบ ควรจะปรับปรุงบทบาท และอำนาจหน้าที่ในการทำงานที่รับผิดชอบ ให้น้อยลง

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี สามารถตอบคำถามได้อย่างละเอียด ที่เกิดขึ้นของการปกครองในส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ

3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่าการปรับปรุงเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก เพราะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อมีการกระจายอำนาจ บทบาทและอำนาจหน้าที่การทำงาน ของกำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ที่รับผิดชอบต้องเปลี่ยนแปลงไปในส่วนที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะ ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

ศณศวรร เกษอินทร์ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” ผลของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมเห็นด้วยในระดับมาก มี เพียงเรื่องการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ เห็นด้วยในระดับปานกลาง

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่ระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดย รวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายชื่อเรื่องบ่อนการพนัน/แหล่งอบายมุข มีความเห็นแตกต่างกัน

3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมไม่แตกต่างกัน

กังวาลย์ จีบ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. สถานภาพส่วนตัวเกี่ยวข้องกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่ บ้านขณะดำรงตำแหน่ง และมีได้ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยสถานภาพส่วนตัวในเรื่องเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขณะที่ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล และมีได้ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล

2. สถานภาพส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่ บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยที่เห็นว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่ บ้านมีความสำคัญ และมีลักษณะการทำงานที่ชัดเจนกว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบลในระดับค่อนข้างสูง

สุธีร์ บริรักษ์ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลัง การที่ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์มีระดับปานกลาง
2. สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับบทบาท ในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
3. ภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือ ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และความรู้ความเข้าใจอันเกี่ยวกับการ ป้องกันภัย พลเรือน จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบทบาทการปกครองท้องที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

5. ปัจจัยด้านอื่น ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง รายได้ความรู้ ความเข้าใจกับการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือเศรษฐกิจแบบพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ และการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและของกระทรวงมหาดไทย ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

เจลิยว โนรี (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาภัยไข้ในหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษพบว่า บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านบึงเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภัยไข้ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ให้ความสนใจบทบาทของประชามหมู่บ้านด้วยวิธีการฝึกกำลังของประชาชนในหมู่บ้าน ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยไข้ในหมู่บ้าน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำงาน ขาดความรู้ในเทคนิควิธีการแก้ไขปัญหา ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติงาน

ยศพล อินทฤทธิ์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ปฏิบัติจริงหรือสามารถปฏิบัติได้อยู่ในเกณฑ์ปานกลางในทุกด้าน สำหรับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน พบว่า ค่าตอบแทนน้อยไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานมากที่สุด ส่วนบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรเพิ่มบทบาทให้มากขึ้นในทุกด้าน โดยบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นบทบาทที่ควรให้ความสำคัญที่สุดในอนาคต

ภิญโญ นาสิ่งหังษ์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น กรณีศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกรณีศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางเรียงค่าจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านอำนวยความสะดวก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ด้านบริการ ด้านปกครอง ระดับความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนครต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงค่าจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริการ ด้านปกครอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านอำนวยความสะดวก

จิตติวัฒน์ งอกคำ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: ศึกษากรณีจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนใช้การเจรจาต่อรองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนมากที่สุด
2. ปัจจัยสภาพภูมิหลัง ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ อำเภอกที่เป็นผู้นำ ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง นโยบายของรัฐที่สนใจ และภาวะความเป็นผู้นำ มีผลต่อบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
3. ผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้บริหารส่วนการศึกษา ควรออกเยี่ยมเยียนพบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนมากขึ้น และผู้นำชุมชนในตำแหน่งเจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนมากขึ้น

ประพัฒน์ วงศ์ชมพู (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีเฉพาะอำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษารูปได้ว่า ด้านระเบียบกฎหมายต่าง ๆ พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกของราษฎร ด้านวาระการดำรงตำแหน่งพบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ด้านการปฏิบัติหน้าที่พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็เพื่อให้ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ของตน

ชญานันท์ ตระกูลพิชชะชัย (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัย สรุปได้ว่า บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปรองดอง ความร่วมมือร่วมใจและการประนีประนอม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบังคับ และด้านการหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านในด้านการปรองดอง ด้านการประนีประนอม แตกต่างกันอย่างมีนัยยะ

สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมานานนั้น มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาแล้ว ซึ่งต่างกับผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งน้อยกว่า ทำให้ประสบการณ์มีน้อยกว่า การแก้ไขปัญหาย่อมแตกต่างกับผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมานาน ส่วนในด้านการบังคับ ด้านการหลีกเลี่ยง และด้านความร่วมมือร่วมใจ มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันไม่ เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากผู้ใหญ่บ้านได้ใช้บทบาทอำนาจหน้าที่ในการสร้างความเชื่อมั่น สรัทธาจากลูกบ้านในการดำรงตำแหน่งของตนตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน

อภิชาติ เทพชมพู (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน พบว่า

2.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีตำแหน่งแตกต่างกันระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ

2.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันระหว่างประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกันด้านเดียว คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบด้านความอาญา

2.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยรวมไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางประเด็นในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นที่พึ่งของชุมชน ในทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และการแก้ปัญหาในกับสมาชิกในชุมชน รวมถึงการดูแล ทุกข์ สุข ความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในชุมชน

2. กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยเฉพาะการทำหน้าที่เป็นคนประสานงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดี ทั้งในบทบาทในอุดมคติ หรือบทบาทที่คาดหวัง บทบาทที่รับรู้ และบทบาทที่แสดงออกจริง

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง

ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนชนบทเชียงใหม่” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในชุมชนมีเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ แต่ความขัดแย้งที่พบว่ามี ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อร่างกายและทรัพย์สิน และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านมากที่สุด ได้แก่ ความขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินระหว่างชาวบ้านกับองค์กรภายนอก เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นแล้ว ชาวบ้านก็ได้คิดหาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเป็นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การตัดสินใจเลือกวิธีการแบบแพ้นะอย่างสันติวิธีในระยะแรก และแบบที่เป็นชนวนของความรุนแรงในระยะต่อมา โดยชาวบ้านได้พยายามเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชนและจากแหล่งความรู้อื่น ๆ ในระยะหลัง เมื่อได้กำหนดทางเลือกได้แล้วก็มีการทดสอบทางเลือกโดยสอบถามความเห็นจากคนในชุมชนก่อน แล้วนำไปปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้ จากนั้นประเมินผลและติดตามผล ซึ่งก่อให้เกิดการปรับใช้ทางเลือกอื่น ๆ ต่อมา ภายใต้การเรียนรู้ตามแนวคิดทางการศึกษาผู้ใหญ่เชิงมนุษยนิยม

สมยศ ศิลปิโยดม (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผู้นำชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าการเกิดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ถือเป็นเรื่องธรรมดา และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะเลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยการเจรจาไกล่เกลี่ย และแจ้งให้คณะกรรมการหมู่บ้านพิจารณา หรือตั้งตัวแทนเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยจะไม่ตัดสินใจเด็ดขาดด้วยตนเอง

วรเชษฐ หน่อคำ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผู้นำท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนชนบท” ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งในชุมชนมีความขัดแย้งรุนแรงชัดเจน

และความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงชัดเจน ตัวอย่างของความขัดแย้งที่รุนแรงชัดเจน ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ มีสาเหตุมาจากการคิดสิ่งเสียดสีของสมาชิกบางคน การเล่นการพนัน การแบ่งปันมรดกของครอบครัวไม่เท่ากัน ความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชน ได้แก่ การแย่งชิงน้ำเพื่อทำการเกษตร สัตว์เลี้ยงไปทำลายพืชผลการเกษตรของชาวบ้าน การพูดกล่าวร้ายหมิ่นประมาทกัน และเรื่องการเตรียมพื้นที่เพราะปลูกกุหลาบที่ดินของผู้อื่น ความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง กรณีการแย่งชิงกันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและเรื่องของผู้ใหญ่บ้านไม่ทำหน้าที่ผู้นำที่ดี ชอบเอาเปรียบเปรียบกับชาวบ้านที่ไม่ใช่หมู่พวกของตนเอง ความขัดแย้งในเรื่องของทรัพยากร เช่น มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน มีการลักลอบตัดไม้ไปขาย สมาชิกในชุมชนใช้สารเคมีในการเกษตรไม่ระมัดระวังเอาไปทิ้งและล้างภาชนะในลำน้ำของหมู่บ้าน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มชาวบ้านกับพระสงฆ์และมรรคทายกในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ของวัด ความขัดแย้งเรื่องของการศึกษาในชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กเล็กในหมู่บ้านไม่พอใจที่ผู้นำหมู่บ้านไม่จัดตั้งศูนย์อบรมเลี้ยงดูเด็กเล็ก สมาชิกในครอบครัวได้รับโอกาสในการศึกษาไม่เท่าเทียมกัน และครอบครัวขัดแย้งระหว่างสมาชิกชุมชนกับทางการ และยังมี ความขัดแย้งที่ชุมชนไม่ได้รับรู้ เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่ไม่รุนแรงนักไม่แสดงออกให้เห็นปรากฏเห็นชัดเจน โดยเกิดขึ้นในชุมชนเป็นปกติ

ส่วนการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้นำท้องถิ่นใช้การป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้น การควบคุมกับความขัดแย้ง และการระงับแก้ไขคลี่คลายความขัดแย้ง โดยใช้มิติแห่งอำนาจเป็นกลไกในชุมชน เช่น สถาบันครอบครัวเครือญาติ สถาบันวัด สถาบันกลุ่มองค์กร สถาบันการเมืองการปกครอง ประเพณีความเชื่อ กฎเกณฑ์ทางสังคม ระเบียบข้อบังคับชุมชน เพื่อจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สำหรับวิธีการจัดการผู้นำท้องถิ่นใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน การอบรมสั่งสอนของผู้อาวุโสของครอบครัว ใช้การประชุม การปรึกษาหารือ ฝึกอบรมให้ความรู้ จัดประชาคมหมู่บ้าน ทำประชาพิจารณ์ การไกล่เกลี่ย ประนีประนอม และการเจรจาต่อรอง

รัฐติกันต์ ปันเปอะ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนชนบทภาคเหนือ” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างทางสังคมของชุมชนชนบท มีส่วนเกี่ยวข้องที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ความสัมพันธ์และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิต การบริโภค ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการเมืองการปกครอง ที่ทำให้เกิดภาวะอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียม

กัน ทำให้เกิดความขัดแย้งทั้งที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน และความขัดแย้งที่ไม่ปรากฏชัดเจน ลักษณะความขัดแย้งที่พบ ได้แก่ ความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ในชุมชนด้านการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของสมาชิกในชุมชน ความขัดแย้งที่เกิดจากวัฒนธรรม ประเพณี ความขัดแย้งที่เกิดจากการเมืองการปกครอง

กระบวนการจัดการความขัดแย้ง ชุมชนใช้กลไกต่าง ๆ ในการจัดการ แยกเป็นการป้องกันความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว การควบคุมความขัดแย้ง และการระงับความขัดแย้ง รูปแบบและกลไกที่ใช้ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ สาเหตุ ที่มา ลักษณะ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และระดับความขัดแย้ง

กัณฑ์กมล ไชยราช (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 5,000 บาท หรือต่ำกว่าลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่สำคัญในการได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำท้องถิ่น คือ เป็นคนมีธรรมาศัยไม่ตรีดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

2. วิธีการของผู้นำในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่ประชาชนให้ความสำคัญที่สุดคือ การประนีประนอม

3. ลักษณะของผู้นำท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชนของกัณฑ์กมล ไชยราชสรุปได้ว่า วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ด้วยสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส ในชุมชนเมื่อเกิดปัญหาคความขัดแย้งขึ้นมาในชุมชน จะหาคนกลางในการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะการเข้าหาผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อขอคำแนะนำ และการประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การใช้เสียงส่วนใหญ่ การแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการนำของกัณฑ์กมล ไชยราช

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยนำผลการวิจัย และข้อเสนอแนะที่พบจากงานวิจัยทั้งหมดนั้นมากำหนดประเด็นปัญหาของการวิจัย ซึ่งพบว่า

1. กัณฑ์กมล ไชยราช เป็นบุคคลที่ลูกบ้านสามารถเข้าถึง และปรึกษาปัญหาได้
2. กัณฑ์กมล ไชยราช ยังสามารถเป็นผู้นำของชุมชน และเป็นตัวแทนของชุมชนได้ดี
3. กัณฑ์กมล ไชยราช เป็นผู้ทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับราษฎรในท้องถิ่น

ที่รับผิดชอบ

4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนกลางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนร่วมกันกับสมาชิกในชุมชน
6. บทบาทในอุดมคติ บทบาทที่รับรู้ และบทบาทที่แสดงออก เป็นแนวคิดของประเด็นด้านบทบาทที่สามารถใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา” ขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา” ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยจากเอกสาร เป็นการศึกษารวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ทั้ง ตำรา บทความ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่ทางการ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 21 คน ซึ่งมีตำแหน่งเป็นกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่ง 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1.1.1 **กำนัน** กำนันในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 7 ตำบล ได้แก่

- 1) กำนันตำบลเทพา
- 2) กำนันตำบลปากบาง
- 3) กำนันตำบลลำไพล

- 4) กำนันตำบลวังใหญ่
- 5) กำนันตำบลท่าม่วง
- 6) กำนันตำบลเกาะสะบ้า
- 7) กำนันตำบลสะกอม

1.1.2 ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 7 ตำบล 67 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1) ตำบลเทพา มี 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
 - (1) หมู่ที่ 1 บ้านท่าพรุ
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านพระพุทธ
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านพรหมมาก
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านท่าดี
 - (5) หมู่ที่ 5 บ้านปากอ
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านป่าโอน
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านปากน้ำ
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านปากทุ่ง
- 2) ตำบลปากบาง มี 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
 - (1) หมู่ที่ 1 บ้านบ่อเตย
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านเกาะแลหนั่ง
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านคูหยง
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านคลองประคู้
 - (5) หมู่ที่ 5 บ้านตาแปด
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านคลองขุด
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านควนตีหมูน
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านคลองควาย
- 3) ตำบลลำไพล มี 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
 - (1) หมู่ที่ 1 บ้านลำไพล
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านลำไพลตก
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านลำไพลเหนือ
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านแม่ที

- (5) หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งโพธิ์
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านควนเจดีย์
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านท่าไทร
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านปรก
 - (9) หมู่ที่ 9 บ้านลำเปา
 - (10) หมู่ที่ 10 บ้านทุ่งพระยอด
 - (11) หมู่ที่ 11 บ้านลำเปาเหนือ
 - (12) หมู่ที่ 12 บ้านลำเปาดก
 - (13) หมู่ที่ 13 บ้านทุ่งลานช้าง
- 4) ตำบลวังใหญ่ มี 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
- (1) หมู่ที่ 1 บ้านคลองขย
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านพรง
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านควนหมาก
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านใหม่
 - (5) หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งหรี
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านวังใหญ่
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านโหล๊ะบอน
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านควนหินเกา
- 5) ตำบลท่าม่วง มี 14 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
- (1) หมู่ที่ 1 บ้านท่าม่วง
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านนาจก
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านนิคมเทพา
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านกระอาน
 - (5) หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งโดน
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านห้วยปลิง
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านพรง
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านหนองสาหร่าย
 - (9) หมู่ที่ 9 บ้านพุทธนิมิต
 - (10) หมู่ที่ 10 บ้านควนหรีน

- (11) หมู่ที่ 11 บ้านโคกกอ
 - (12) หมู่ที่ 12 บ้านต้นจำปาตะ
 - (13) หมู่ที่ 13 บ้านสายโทลี
 - (14) หมู่ที่ 14 บ้านนิคมสายเอก
- 6) ตำบลเกาะสะบ้า มี 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
- (1) หมู่ที่ 1 บ้านหัวสวน
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านบ่อน้ำส้ม
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะบ้า
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านกรงอิตำ
 - (5) หมู่ที่ 5 บ้านโคกพะยอม
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านพรุตุ
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านควน
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านพรุโตะคอน
- 7) ตำบลสะกอม มี 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน ดังนี้
- (1) หมู่ที่ 1 บ้านปากบางสะกอม
 - (2) หมู่ที่ 2 บ้านสวรรค์
 - (3) หมู่ที่ 3 บ้านม่วงถ้ำ
 - (4) หมู่ที่ 4 บ้านพรุหลุมพี
 - (5) หมู่ที่ 5 บ้านท่าแมงลัก
 - (6) หมู่ที่ 6 บ้านแซะ
 - (7) หมู่ที่ 7 บ้านพรุโตะคอน
 - (8) หมู่ที่ 8 บ้านเขาน้อย

สาเหตุของการเลือกพื้นที่

1. เป็นพื้นที่ผสมผสานเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural Area) ระหว่างคนไทยพุทธกับคนมาลายูมุสลิม น่าสนใจว่าเมื่อเขาอยู่ร่วมกันแล้วมีปัญหาความขัดแย้งหรือไม่
2. เป็นพื้นที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรในพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งกำนันประจำตำบล และผู้ใหญ่บ้านดังนี้

1.2.1 กำนันประจำตำบล ทุกตำบล ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จำนวน 7 คน

1.2.2 ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จำนวน 14 คน ทำการเลือกจากตำบล ตำบลละ 2 คน โดยการเสนอจากกำนันของแต่ละตำบล ที่เห็นเหมาะสมในการให้สัมภาษณ์ในเรื่องบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 21 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบ ด้วยคำถามเกี่ยวกับ สภาพภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเขตพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยมีประเด็นคำถามตามแบบสัมภาษณ์ มีเนื้อหา จำนวน 6 ตอน รวม 22 ข้อ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง จำนวนข้อ คำถามในตอนนี้เพื่อจะได้ทราบข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวเพื่อวิเคราะห์ว่าชาวบ้านให้ความสำคัญต่อผู้นำที่มีประวัติส่วนตัวหรือภูมิหลังเป็นเช่นไร มีผลต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย ประวัติ ส่วนตัว และเครื่องญาติ บุคลิกภาพและพฤติกรรม ผลประโยชน์ และอื่นๆ จำนวน 4 ข้อคำถามในส่วนนี้จะมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามสถานภาพที่ถูกกำหนด และสามารถแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับลักษณะบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย บทบาทในอุดมคติ (ผู้อื่นมองท่าน) บทบาทที่รับรู้ (ท่านปฏิบัติตามหน้าที่ที่มอบหมาย) และบทบาทที่แสดงออกมา (ท่านทำงานเป็นอย่างไร) จำนวน 3 ข้อ เป็นคำถามที่ต้องการสอบถามความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่ ว่ามีความเข้าใจในบทบาทที่ได้รับมอบหมาย เพื่อทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะเรื่องปัญหาความขัดแย้งอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 4 ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ประกอบด้วย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับชุมชนมีอะไรบ้าง ลักษณะความขัดแย้งนั้นเป็นอย่างไร และสาเหตุของความขัดแย้ง คิดอะไร จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ประกอบด้วย การใช้อำนาจและการระงับ การบังคับ การหลีกเลี่ยง การใช้เสียงส่วนใหญ่ การประนีประนอม และการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน จำนวน 1 ข้อ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้และในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เกี่ยวกับ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
2. นำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษามาสังเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
3. ในการสร้างแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยประยุกต์แบบสัมภาษณ์ จากงานวิจัยของสมยศ ศิลปีโยดม (2540) กันต์กมล ไชยราช (2551) และชญานันท์ ตระกูลพิชยะชัย (2552) เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์กำนันในแต่ละตำบลในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จำนวน 7 คน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลต่าง ๆ ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา รวม 14 หมู่บ้าน จำนวน 21 คน ซึ่งผู้ศึกษาสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เพื่อขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูล

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการเดินทางไปยังที่ทำการกำนันของแต่ละตำบลเพื่อทำการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ รวมถึงการขอความร่วมมือให้กำนันเสนอชื่อผู้ใหญ่บ้านที่มีความรู้

ความสามารถในการให้ข้อมูลในหมู่บ้านของแต่ละตำบล ๆ ละ 2 คนและช่วยประสานงานไปยังผู้ใหญ่บ้านเพื่อทำการขอพบและทำการเก็บข้อมูลของแต่ละหมู่บ้าน

3.3 ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ และใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ โดยทำการขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียง

3.4 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ และจัดหมวดหมู่ รวมถึงการถอดเสียงจากเครื่องบันทึกเสียง และนำไปสู่การวิเคราะห์แต่ละประเด็นต่อไป

ปัญหาที่พบจากการสัมภาษณ์

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ค่อยจะมีเวลาสะดวกในการให้ข้อมูล เนื่องจากมีภารกิจที่ต้องดำเนินการ ทั้งที่เกี่ยวกับหน้าที่และอาชีพส่วนตัว ต้องนัดเวลาล่วงหน้า และบางครั้งเมื่อไปตามนัดก็ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ บางคนก็ลืมนัดหมายที่ได้ติดต่อไว้

2. ขณะที่ทำการสัมภาษณ์บางครั้งมีสมาชิกหรือชาวบ้านมาร่วมสนทนาด้วย และแสดงความคิดเห็นด้วย ทำให้ข้อมูลที่ได้รับต้องเลือกข้อมูลเฉพาะที่ได้รับจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3. การให้ข้อมูลได้ไม่เต็มที่ ผู้ให้ข้อมูลไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด เนื่องจากความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว

4. กำนันผู้ใหญ่บ้าน บางคน เสนอแนะว่า คำถามค่อนข้างยาก และไม่เข้าใจต้องอธิบายซ้ำ โดยเฉพาะการให้ข้อมูลเรื่องบทบาท และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยใช้เครื่องมือที่เป็นรูปแบบในการศึกษาวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผู้ศึกษาใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแจกแจง และจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.3 ทำการนำเสนอข้อมูลและเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งอธิบายตามวัตถุประสงค์แต่ละประเด็นตามที่กำหนดไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร จากการศึกษาวิจัย ดังกล่าวได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ตอนที่ 2 ลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ตอนที่ 3 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ตอนที่ 4 ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ตอนที่ 5 วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
- ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ

ผลการศึกษาข้อมูล สามารถนำข้อมูลที่ได้แจกแจงและจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ 3 ส่วนดังนี้

1. ลักษณะปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

1. ลักษณะปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ความขัดแย้งเป็นการแสดงออกทางสังคม เมื่อคนอยู่ร่วมกันย่อมมีทัศนคติที่แตกต่าง เมื่อทัศนคติต่างกัน ย่อมส่งผลไปยังพฤติกรรมที่แสดงออกมา เมื่อพฤติกรรมแตกต่างกัน ก็จะกลายเป็นความแตกต่างกัน เมื่อแตกต่างกัน ต่างคนต่างไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ก็จะกลายเป็นความ

ขัดแย้งเกิดขึ้น แนวคิดความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์จนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะสังคมชนบทหรือสังคมเมือง ความขัดแย้งเกิดจากความต้องการที่แตกต่างกันในประโยชน์หรือทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัด การแย่งชิงอำนาจ การแข่งขัน และความแตกต่างระหว่างคนทั่ว ๆ ไปในสังคมอาจเป็นการละเมิด การเรียกร้อง หรือการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของคนตามกฎหมาย ความขัดแย้งระหว่างคนจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ส่วนใหญ่เกิดจากการทำงานและการบริหารงาน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ก็เช่นเดียวกับความขัดแย้งย่อมมีที่มาแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของชุมชน

1.1 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สรุปปัญหาได้ดังนี้

1.1.1 ปัญหาทะเลาะวิวาท

จากการสัมภาษณ์ปัญหาการทะเลาะวิวาท เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเกือบทุกชุมชน มีระดับแตกต่างกันไป โดยเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว สามีกับภรรยา มีปากเสียงกัน ญาติพี่น้องทะเลาะกัน บางครั้งถึงไม่ลงมือ หรือระหว่างเพื่อนบ้านด้วยกัน เพื่อนบ้านที่ทะเลาะกันบางครั้งต้องมาไกล่เกลี่ยให้คืนดีกัน เนื่องจากในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน ถ้าญาติไม่คุยกับคนที่ทะเลาะ ก็จะชวนญาติพี่น้องของตนไม่ให้คุยด้วย บางปัญหาการทะเลาะวิวาทที่ส่งผลไปถึงความรุนแรงลงไม่ลงมือ การใช้อาวุธในการแก้ไขปัญหาก็มี โดยเฉพาะการทะเลาะวิวาทในกลุ่มวัยรุ่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ข้อมูลว่าครั้งหนึ่ง ได้จัดคอนเสิร์ตมีศิลปินมาแสดง วัยรุ่นในชุมชนดื่มสุราและทะเลาะวิวาทในระหว่างคอนเสิร์ตทำให้ต้องพักการแสดง เพราะมีการพกพาอาวุธเข้ามาจะทำร้ายกันจะต้องให้ผู้ปกครองของแต่ละฝ่ายมาทำข้อตกลงร่วมกัน ในการดูแลบุตรหลานของตนเองและรับรองว่าจะไม่ให้บุตรหลานทำการทะเลาะวิวาทกันอีก และรับตัวกลับไป จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.1.2 ปัญหาการขาดความสามัคคี

การขาดความสามัคคี มีปัญหาจากหลาย ๆ สาเหตุ ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน บางครั้งเมื่อมีการประชุม หรือการแสดงความคิดเห็น เริ่มมีการโต้แย้งในประเด็นต่างๆ ทำให้เกิดความไม่พอใจ
- 2) มีความต้องการที่ไม่ตรงกัน

3) การแบ่งชั้นทางการศึกษาในเรื่องที่สมาชิกในครอบครัวแต่ละครอบครัวศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงต่างกัน และการประกอบอาชีพในชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์ต่างกัน หรือผลประโยชน์ที่เอื้อเฉพาะแก่เครือข่ายของตนเอง

4) ความเข้าใจผิดกัน เพราะได้รับข่าวสารผิดพลาด และต่อว่ากันว่าผู้นำผู้ใหญ่บ้านชุมชนว่าไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่ตนนำเสนอ เช่น การพัฒนาประปาหมู่บ้าน

1.1.3 ปัญหาการเมือง

ปัญหาทางการเมืองในท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อความมั่นคงของชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้เกิดหลายปัญหาตามมา

การแบ่งฝ่าย การแบ่งพรรค ปัญหานี้กำลังเกิดขึ้นอย่างมากในขณะที่เกือบทุกชุมชนในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ชาวบ้านมีการแบ่งฝักกันสนับสนุน ทีมไหนที่ญาติหรือพวกพ้องของตนเองอยู่ในสังกัดก็สนับสนุนทีมนั้น ซึ่งบางครั้งก็ทำให้เกิดปัญหากันระหว่างเครือข่าย ไม่มีการพูดคุยกัน ทะเลาะกัน และกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งตามมา

1.1.4 ปัญหายาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติที่เกิดขึ้นในชุมชน ยาเสพติดที่พบในพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ในขณะนี้ ได้แก่

1) น้ำกระท่อม ยาแก้ไอ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า 4 คุณ 100 ผู้เสพยาเสพติดจะพบมากในหมู่วัยรุ่นของแต่ละชุมชน เพราะวัยรุ่นมีทั้งวัยรุ่นพุทธและมุสลิม ซึ่งเป็นกลุ่มไม่สนใจเรียนหนังสือ มั่วสุม ส่งผลให้เรียนหนังสือไม่จบ

2) กัญชา มีผู้เสพที่เป็นผู้ใหญ่และวัยรุ่น

3) ยาบ้า มีผู้เสพที่เป็นผู้ใหญ่และวัยรุ่น

1.1.5 ปัญหาอาชญากรรม

ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนบางพื้นที่ของอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา แต่มีไม่มากนัก และไม่บ่อยนัก เช่น ปัญหาการขโมยยางพารา ปัญหาการขโมยน้ำยางพารา

ปัญหาการปล้นทรัพย์ เป็นการปล้นทรัพย์พวกแม่ค้า พ่อค้า ที่รับซื้อน้ำยางเกิดขึ้นประมาณ 2 - 3 ครั้ง ตามเส้นทาง ลำไพล- นาทวี เพราะสภาพภูมิศาสตร์เป็นป่าเขาทำให้เอื้อต่อการกระทำความผิด

1.1.6 ปัญหาครอบครัว

ปัญหาพ่อแม่ของเด็กทะเลาะ และแยกทางกัน เมื่อพ่อแม่แยกทางกัน ส่งผลให้ลูกแว้งคว้าง ไม่มีหลักที่คอยให้คำปรึกษา ต้องอาศัยอยู่กับญาติ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือไม่ก็อยู่กับตา กับยาย ทำให้เด็กมีปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาเด็กติดเกมส์ ปัญหาเด็กติดยาเสพติด

1.1.7 ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

จากสภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในกรณีปัญหา 3 จังหวัด สรุปได้ว่า

พื้นที่ของอำเภอเทพา บางตำบลเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความไม่สงบ เพราะพื้นที่เป็นชุมชนของพี่น้องชาวไทยพุทธและมุสลิม เดิมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเห็นได้เมื่อมีงานบุญงานกุศล ไม่ว่าจะชาวพุทธหรือมุสลิมต่างก็ไปมาหาสู่หรือร่วมมือกัน ตัวอย่างเช่น ก่อนประเพณีถือศีลออกเดือนรอมฎอนของพี่น้องชาวมุสลิม ก็จะมีเพื่อนบ้านนับถือพุทธซื้อน้ำผึ้งทราย (น้ำตาลทราย) และสารเหนียว (ข้าวเหนียว) ไปมอบให้เพื่อแสดงความห่วงใย หรือแม้กระทั่งเมื่อประเพณีออกพรรษาพี่น้องชาวมุสลิมก็จะซื้อพริ้ว (มะพร้าว) และสารเหนียว (ข้าวเหนียว) เอาไปฝากเพื่อให้พี่น้องชาวพุทธนำไปทำต้ม (ขนมต้ม) ใช้ในประเพณีออกพรรษา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชุมชนในชนบท ศาสนาเองก็ไม่ได้เป็นเครื่องขัดขวางการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ฟังฟังซึ่งกันและกัน

แต่เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น ทำให้พี่น้องในชุมชน เริ่มขาดความเชื่อถือ และการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังตัวอย่างที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เล่าให้ฟังว่า “ข้าราชการครูที่เกษียณอายุแล้ว และได้รับการแจ้งข่าวจากผู้หวังดีว่า เขามีชื่ออยู่ในบัญชีที่จะถูกเอาชีวิต ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของข้าราชการเหล่านั้น อยู่ด้วยความหวาดระแวง กลัวคนทำร้ายหมายเอาชีวิต หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ถูกคนทำร้ายเสียชีวิต ในขณะที่ทำงานช่วยเหลือครอบครัวในเวลานอกราชการในวันหยุด¹ อีกท่านหนึ่งเป็นปลัดอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา ถูกคนร้ายลอบยิงเสียชีวิตในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลลำไพล เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2548 ขณะกลับจากการทำงานในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์² อีกเหตุการณ์หนึ่งคือ การลอบวางระเบิดที่ร้านค้าขายน้ำชา กาแฟ ในใจกลางชุมชน ทำให้ผู้มีผู้เสียชีวิต 4 ราย และบาดเจ็บอีกหลายราย³ เหล่านี้เป็นเหตุการณ์ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ข้อมูล เพื่อประกอบการอธิบายสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

¹ คุราชละเอียดเพิ่มเติมใน (<http://www.gotoknow.org/blogs/posts/430864>)

² คุราชละเอียดเพิ่มเติมใน (http://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=19803)

³ คุราชละเอียดเพิ่มเติมใน (http://www.bangkokbiznews.com/2006/10/20/w001_146974.php?news_id=146974)

อีกข้อมูลหนึ่งที่ได้รับ คือการย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัด เข้ามาในพื้นที่ของชุมชน ทำให้มีคนมากหน้าหลายตา หลายคนไม่เคยรู้จักกันมาก่อน และทำให้เกิดความระแวงไม่ไว้ใจซึ่งกันและกัน เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ชุมชนในพื้นที่อำเภอเทพา ซึ่งเป็นชุมชนผสมผสาน ที่บูรณาการความหลากหลายในด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ และมุสลิม เกิดช่องว่างของความห่างเหินในการร่วมกันทำกิจกรรม และไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูล บางประเด็นว่า ขบวนการการแบ่งแยกดินแดนก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ โดยเฉพาะการหาแนวร่วมที่เป็นเยาวชนเข้ามาร่วมกับขบวนการ อีกทั้งผู้ก่อการร้ายให้เข้ากันและทำการอบรมให้เป็นนักรบของขบวนการ ที่เป็นปัญหามากตอนนี้คือการ โยงเรื่องของศาสนา กับความเป็นเชื้อชาติมลายู ทำให้เกิดความรักพวกพ้องมากขึ้น แต่บางครั้งทางการก็ไม่เข้าใจชาวบ้าน มีอยู่ครั้งหนึ่ง ลูกบ้านทราบว่าตัวเองมีชื่อในบัญชีต้องสงสัย ให้ไปแสดงตนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ใจ ว่าไม่ใช่เป็นกลุ่มขบวนการ แต่กลับถูกเสนอข่าวว่าไปมอบตัว ทั้งที่เขาไม่มีอาชีพรับจ้าง ตัดขาดอยู่ทุกวันนี้ ทำให้เกิดความหวาดระแวงกันมากขึ้น

จากสภาพปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนในขณะนี้ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาจากสภาพความล้มเหลวของสถาบันทางสังคมในประเทศไทย ปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาที่ครอบครัวมีปัญหา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทะเลาะวิวาท ก็เกิดขึ้นตามมา ในส่วนของปัญหาด้านการเมือง สถาบันทางการเมืองหลักของประเทศมีปัญหา ย่อมส่งผลเสียแก่สถานภาพทางการเมืองระดับล่างต่างปฏิเสธไม่ได้ รวมถึงปัญหาความไม่สงบที่กลายเป็นปัญหาหลักของประเทศในขณะนี้

1.2 ลักษณะความขัดแย้งนั้นเป็นอย่างไร

จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ในประเด็นปัญหาความขัดแย้งแล้ว ได้สอบถามต่อถึงลักษณะของความขัดแย้งต่อไป และสามารถอธิบายถึงลักษณะของปัญหาของความขัดแย้ง ได้ดังนี้

1.2.1 ปัญหาทะเลาะวิวาท

การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวสามิภรรยา ความไม่เข้าใจกันในการอยู่ร่วมกัน เกิดความเห็นต่าง รวมถึงมีการตีศีรษะของหมู่บ้านในชุมชนแล้วเข้ามาร่วมกิจกรรมก่อให้เกิดปัญหาตามมา

1.2.2 ปัญหาการขาดความสามัคคี

คนบางกลุ่มมองว่าเขาได้รับการช่วยเหลือที่ไม่เท่าเทียมกันกับคนอื่น อาจบอกว่า ตัวเองได้รับน้อยเกินไป ไม่ได้ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่ควร และการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ความไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น ตลอดจนถึงการพูดต่อ ๆ กัน สื่อสารผิดบ้าง บางครั้งทำให้ความหมายของเรื่องราวแตกต่างออกไป จากเรื่องจริง ต้องมีการอธิบายเหตุผลให้ทราบเท่ากัน และเกิดการเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน บางครั้งมีชาวบ้านบางกลุ่ม เมื่อชุมชนมีงานก็ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมชน ประเด็นทั้งหมดเหล่านี้โดยส่วนมากมีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ได้แก่ ความขัดแย้ง อันเกิดจากอารมณ์ขุ่นเคืองเกิดจากการเข้าใจว่ามีคนจ้องจับผิดตน เกิดจากการสื่อความหมายที่ผิด เกิดจากขาดความไว้วางใจต่อกัน โดยเฉพาะเมื่อเกิดความสงสัยว่าคนใดคนหนึ่งของกลุ่มเอาใจออกห่างความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นจะเสื่อมทรามลงจนกลายเป็นความขัดแย้งได้และสาเหตุของความขัดแย้งประการสุดท้ายคือบุคลิกภาพที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคล

1.2.3 ปัญหาการเมือง

มีการแบ่งฝัก แบ่งฝ่าย ชิงดีชิงเด่น การเมืองในชุมชนแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นสองกลุ่ม จนยากต่อการเยียวยา

1.2.4 ปัญหายาเสพติด

เนื่องจากพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่สัญจรทางผ่านของเส้นทาง ฉะนะ-เทพา-ปัตตานี ทำให้ง่ายต่อการลำเลียงยาเสพติด และชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดยาเสพติดเข้ามาในพื้นที่ ข้อมูลที่ก่อกำเนิด ผู้ใหญ่บ้านให้สัมภาษณ์สอดคล้องกับงานวิจัยการประเมินการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดใน 3 กลุ่มพื้นที่ ตามแผนปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็งชนะยาเสพติด โดย ผศ.พ.ต.ท. ดร. เกษมสานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ (2553) สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในชุมชนที่มีเด็กและเยาวชนเสพยาเสพติด ในจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึง 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ นาทวี ฉะนะ เทพา และสะบ้าย้อย เป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหายาเสพติดมากที่สุด และมีเส้นทางคมนาคมสะดวก เหมาะแก่การลำเลียงยาเสพติดของประเภทของยาเสพติดที่เสพมากที่สุด คือ ใบกระท่อม ยาแก้ไอ 4 ก้อน 100 กัญชา และยาบ้า

1.2.5 ปัญหาอาชญากรรม

ลักษณะปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งจากการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ เพราะวัยรุ่นบางกลุ่มติดยาเสพติด เมื่อหมดเงินและหาเงินไม่ได้ ก็จะทำการโจรกรรม ลักทรัพย์ของชาวบ้านในชุมชน หรือการปล้นทรัพย์

1.2.6 ปัญหาครอบครัว

การทะเลาะกันระหว่างสามี ภรรยา หรือการทะเลาะของญาติพี่น้องในครอบครัว บางครั้งเมื่อเกิดการหย่าร้าง ปัญหาสังคมต่าง ๆ ก็ตามมามากมาย อันเนื่องมาจากสถาบันครอบครัวล่มสลาย

1.2.7 ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

การมุ่งทำร้ายร่างกายถึงแก่ชีวิต เกิดการย้ายถิ่นฐาน และต้องการแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ การพัฒนาที่ไม่เข้าใจปัญหา ขาดการเชื่อมต่อประสานงานกับชุมชน การขาดความรู้และทักษะที่ดี ถูกต้องตรงประเด็น ในการแก้ปัญหา ก็เป็นสาเหตุความรุนแรงและหาทางออกในการแก้ปัญหาค่อนข้างยาก เมื่อ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางสังคม รวมถึงสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ไม่มีความศักยภาพเต็มที่ หรือองค์ความรู้ในการเข้าไปช่วยแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

สรุปได้ว่าลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีปัญหาทะเลาะวิวาท ซึ่งเกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น ปัญหาการขาดความสามัคคี เกิดจากได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่ตรงกัน การช่วยเหลือที่ไม่เท่าเทียม ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น ปัญหาการเมือง เป็นปัญหาเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น ปัญหายาเสพติด เกิดจากพื้นที่สัมผัสเจอต่อการการค้าเลียงยาเสพติด และชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดยาเสพติดเข้ามา ปัญหาอาชญากรรม เกิดจากวัยรุ่นในชุมชน ปัญหาครอบครัว เกิดครอบครัวที่แตกแยก ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ เกิดจากการย้ายถิ่นฐานของประชาชนในเขต 3 จังหวัดชายแดนใต้ และการไม่เข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนของเจ้าหน้าที่รัฐในแก้ปัญหา

1.3 สาเหตุของความขัดแย้ง

จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ได้ให้ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1.3.1 สาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน เพราะชุมชนเริ่มมีการย้ายถิ่นฐาน โดยเฉพาะประชากรจากสามจังหวัดชายแดนใต้ที่หลีกเลี่ยงปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้น โดยมาอาศัยกับญาติพี่น้องในชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้มาบางคนก็เป็นแนวร่วมของกลุ่มก่อการร้าย ทำให้ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อขอให้ผู้ต้องสงสัยมาแสดงตนถึงความบริสุทธิ์ใจ

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นของความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ความเข้าใจผิด เนื่องจากได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ทำให้เกิดปัญหา เมื่อเกิดปัญหา แล้วบางครั้งก็ไม่ปรับความเข้าใจ ไม่พูดคุย บางครั้งก็ใช้อารมณ์กลายเป็นการทะเลาะวิวาท

1.3.2 สาเหตุของการชิงดีชิงเด่น แก่งแย่งแข่งขัน ต่างคนต่างเอาชนะ ไม่มีใครยอมใคร เริ่มมีความเห็นแก่ตัว และแบ่งแยกเป็นกลุ่มเป็นฝ่าย ขาดการมีน้ำใจให้กันและกัน

1.3.3 สาเหตุด้านผลประโยชน์ เมื่อผลประโยชน์เข้ามามีอิทธิพล ต่อการดำรงชีวิตในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาเกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ ขาดการมีน้ำใจนักกีฬา ไม่รู้แพ้รู้ชนะ เช่นการเลือกตั้งผู้แทนชุมชน

1.3.4 สาเหตุการคมนาคม ที่มีหลายเส้นทาง ในการสัญจรเดินทางของคนในชุมชน และนอกชุมชน ขาดการควบคุมปัญหาหาเสพติด จึงเกิดขึ้นตามมา

สรุปได้ว่า สาเหตุความขัดแย้งในเขตพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ที่เกิดขึ้นในชุมชน เกิดจากประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ความเข้าใจผิด เนื่องจากได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด สาเหตุของการชิงดีชิงเด่น แก่งแย่ง ต่างคนต่างเอาชนะ สาเหตุด้านผลประโยชน์ เข้ามามีอิทธิพล ทำให้เกิดปัญหาเกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ สาเหตุการคมนาคมที่มีหลายเส้นทาง ในการสัญจรเดินทางของคนในชุมชน และนอกชุมชน ขาดการควบคุมปัญหาหาเสพติด

2. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

2.1 ข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของชุมชน ซึ่งได้รับการไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน ในการเลือกตั้งเข้ามา เป็นสถาบันหนึ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมไทยกว่าศตวรรษเพื่อทำหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่พี่น้องตามปณิธานของปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

ด้านข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำในพื้นที่ของแต่ละตำบล หมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ และใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	20	95.24
	หญิง	1	4.76
	รวม	21	100
อายุ			
ระหว่าง	31 - 40 ปี	2	9.52
	41 - 50 ปี	10	47.62
	51 - 60 ปี	9	42.86
	รวม	21	100
การศึกษา			
	ไม่ระบุ	1	4.76
	ประถมศึกษา	1	4.76
	มัธยมศึกษาตอนต้น	3	14.29
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	7	33.34
	อนุปริญญา/ปวส.	5	23.81
	ปริญญาตรี	4	19.05
	รวม	21	100

จากตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ซึ่งได้แยกเป็นสามประเด็น คือ เพศ อายุ และการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในเรื่องของเพศที่ทำหน้าที่ ในตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพศชายจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 95.24 เพศหญิง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76 จะเห็นได้ว่าการเป็นการดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอเทพา สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญต่อเพศชายให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารในชุมชน ด้านอายุ จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่จะมีอยู่อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 47.62 รองลงมาอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และน้อยสุดมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็น

ร้อยละ 9.52 ซึ่งจะเห็นได้ก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำชุมชนที่ได้รับยอมรับให้ดำรงตำแหน่งจะเป็นบุคคลที่มีประสพการณั และมียอายุในวัยกลางคนทำให้ชาวบ้านให้ความสำคัญกับตัวก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและประสานงานกับคนกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง อีกทั้งส่วนหนึ่งรับตำแหน่ง หรือสานการทํางานต่อจาก บิดา ที่เคยปฏิบัติหน้าที่ตามแล้ว ส่วนด้านการศึกษา จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาอยู่ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมา มีวุฒิทางการศึกษาอยู่ในระดับการศึกษา ระดับอนุปริญา/ ปวส. จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 23.81 และระดับต่ำสุดมีวุฒิทางการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76

สรุปได้ว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญกับก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำที่มีประสพการณั เนื่องจากอายุของผู้นำอยู่ในระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้นำที่มีการศึกษาสูง อาจเป็นเพราะผู้นำอาจจะมียประสพการณัและความรู้ที่สามารถเรียนรู้นอกระบบได้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง บางครั้งการศึกษาอาจมิใช่ตัววัดคุณภาพผู้นำ น่าจะมาจากกาให้การยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน

2.2 ลักษณะของก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ลักษณะของก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้มาปฏิบัติหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งผู้นำต้องมีความเข้าใจสภาพของชุมชนตนเองอย่างเด่นชัด รู้ปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน ก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่เป็นผู้นำและเป็นตัวแทนของราษฎรในหมู่บ้าน จะต้องปรับแนวความคิดและบทบาทให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ในปัจจุบัน ที่เป็นอยู่จริงของระบบเศรษฐกิจสังคมไทย ซึ่งแม้ว่าภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจได้ผ่อนคลายไปบ้างแล้ว แต่ภาวะวิกฤติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมยังคงดำรงอยู่ การศึกษาลักษณะของก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนอย่างจริงจัง

2.2.1 ด้านประวัติส่วนตัว และเครือญาติ

จากการสัมภาษณ์ก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับประวัติส่วนตัว และเครือญาติ ก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

ก้ำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่โดยก้ำนิน บิดาเคยเป็นก้ำนันมาก่อน จากนั้นหลังจากที่บิดาเกษียณ อายุ ก็รับตำแหน่งต่อจากบิดา โดยการลงสมัครผู้ใหญ่บ้านใน

หมู่บ้านก่อน เมื่อได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่ บ้านจากการเลือกตั้งของชาวบ้านในชุมชน ก็ได้รับการสนับสนุนจากพี่น้องและผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนให้ลงรับสมัครเลือกตั้งกำนัน และได้รับการเลือกตั้งเป็นกำนัน ซึ่งมีวาระ 5 ปี ส่วนผู้นำอีกท่านก็ได้ให้ข้อมูลเป็นเช่นเดียวกัน คือ บิดาเป็นกำนันมาก่อน ต่อมาบิดาเสียชีวิต ญาติพี่น้องก็ให้การสนับสนุนให้ลงสมัครรับเลือกตั้งแทนบิดา โดยการลงสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับการไว้วางใจจากชาวบ้านในชุมชนให้เป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็ได้รับการสนับสนุนต่อให้ลงรับสมัครเป็นกำนัน มีวาระ 5 ปี ต่อมาทางกระทรวงมหาดไทย ได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายใหม่⁴ ให้ตำแหน่งกำนันมาจากการเลือกตั้งของผู้ใหญ่บ้านในตำบลทุกคน เป็นผู้ลงคะแนนเลือกตั้งกำนัน และตนเองก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นกำนันสมัยที่ 3 และสามารถอยู่ได้ถึงอายุครบ 60 ปี เพราะจะได้ช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน และได้พัฒนาตำบลอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้กำนันได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าวาระการดำรงตำแหน่งเดิม คราวละ 5 ปี ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ซึ่งเป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ขาดความต่อเนื่อง รวมถึง ก่อให้เกิดความแตกแยกของราษฎรในหมู่บ้านด้วย ซึ่งปรากฏในพื้นที่ที่เกี่ยวกับงานด้านการรักษาความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อย อาจจะยังไม่เข้ม แข็งเท่าที่ควร และสิ้นเปลืองงบประมาณหากเลือกตั้ง ทุก ๆ ห้าปี อีกทั้งในอำเภอเทพา เมื่อ ปี 2554 ผู้นำในชุมชนได้รับรางวัลกำนันแทนบทของคำและผู้ใหญ่บ้านแทนบทของคำทำให้เกิดการยอมรับของชาวบ้านในชุมชนในการพัฒนาตำบลและชุมชนต่อไป⁵ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางท่านได้ให้ข้อมูลด้านประวัติส่วนตัว และเครือข่าย ความเป็นมาว่า “ตนเองได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นวาระที่สอง เพราะเป็นคนในพื้นที่มาโดยกำเนิด มีบรรพบุรุษตั้งรกรากที่นี้มาหลายชั่วอายุคน ก่อนจะรับสมัครคัดเลือกจากชาวบ้าน ก็ได้รับการสนับสนุนจากเครือญาติให้ลงสมัคร ทั้งสนับสนุนด้านแรงงาน และทุนในการหาเสียงเลือกตั้งมาโดยตลอด ถ้าตัวเองคงไม่มีทุนมากในการใช้ในการหาเสียง ญาติพี่น้องทั้งนั้นที่ช่วยกันบริจาคทุน และขณะเป็นผู้ใหญ่บ้านญาติพี่น้องก็ได้ให้การช่วยเหลือในการเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาหมู่บ้าน หรือร่วมแสดงความคิดเห็นหากมีโครงการต่างๆจากหน่วยงานของรัฐ เช่น โครงการพนม⁶

⁴ คุราชะเอียดใน (http://www._thailocalgov2012.com/ laws_ 2008 /06-04-51.pdf)

⁵ คุราชะเอียดใน(<http://gimyong.com/ talung/index.php?topic=8072.0>)

⁶ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับตำบล จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นไปตามมติที่ประชุมสภาความมั่นคงที่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอ และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ รับไปอำนวยการประสานกับ หน่วยงานอื่นในขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาด้วยการนำงานและการให้ความช่วยเหลือประชาชนเข้า ไปในพื้นที่โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นหลัก คุราชะเอียดใน(<http://nara33.com/1933/aboutus/33/mission/1develop.html>)

ผู้นำบางท่านก่อนเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้นำ เช่น ทำหน้าที่ซุติรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน (ชรบ.) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (พรส.)

ส่วนผู้นำบางท่าน ให้ข้อมูลว่า บิดาเคยทำหน้าที่ในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาก่อน เมื่อลงรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับในชุมชน เพราะชาวบ้านในชุมชนยังคงมีความเชื่อมั่นในภาพลักษณ์ของบิดาที่ได้พัฒนาชุมชนแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและสร้างผลงานไว้มากมาย

ผู้นำ อีกท่านหนึ่งเคยดำรงตำแหน่งข้าราชการครูมาก่อน ต่อมาได้ลาออกจากชีวิตราชการ ก่อนครบเกษียณอายุราชการ เมื่อออกมาก็ทำสวนผลไม้และสวนยางพารา และคิดว่าตัวเองยังคงมีศักยภาพพอในการทำงานให้กับชุมชน ต้องการจะช่วยพัฒนาชุมชน ก็ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ถึงแม้ว่าตนเองเดิมนั้นจะเป็นคนนอกพื้นที่ แต่ด้วยตนเองเป็นคนที่มีอาชีพในพื้นที่ยาวนาน และได้ส่งสอนลูกศิษย์ หลาย ๆ ติบรุ่น ทำให้เกิดการยอมรับและให้เกียรติในตัวบุคคลจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และลูกศิษย์ที่อยู่ในชุมชน จึงได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ด้านการประกอบอาชีพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เกือบทั้งหมดที่ทำกรสัมภาษณ์ จะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ตำบลเทพา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูงเชิงเขา ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ ทำสวนปาล์มและที่ราบ เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ไก่ และแพะ ตลอดจนจนถึงการทำธุรกิจส่วนตัว เช่นการค้าขายของชำ และรับรถรับจ้างและบางพื้นที่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ที่ติดกับชายทะเลฝั่งอ่าวไทยก็จะประกอบอาชีพประมงและประมงพื้นบ้าน

จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีพื้นฐานด้านประวัติส่วนตัว เป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิด และได้รับการยอมรับจากชุมชนในการบริหารชุมชน โดยมีครอบครัว และเครือข่ายให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ส่วนอาชีพส่วนใหญ่ มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่

2.2.2 ด้านบุคลิกภาพ และพฤติกรรม

บุคลิกภาพและพฤติกรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคุณลักษณะด้านหนึ่งที่สำคัญของการทำหน้าที่ของผู้นำ และก่อให้เกิดการยอมรับจากชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการที่จะช่วยกันพัฒนาชุมชนต่อไป กล่าวได้คือการมีภาวะผู้นำของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เพราะภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่สนับสนุนให้การปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสมบูรณ์ และได้รับความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา สมาชิกในกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ เช่น

ความรู้ความสามารถ ทักษะทางด้านสังคม และทักษะในการดำเนินชีวิต จากการสัมภาษณ์กำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกงเตา จังหวัดสงขลา ถึงคุณสมบัติของผู้นำ สรุปได้ดังนี้

ผู้นำต้องมีประวัติที่ดี ไม่มีความต่างปร้อยของการเป็นผู้นำ เช่น เรื่องการถือราษฎรบังหลวง

ผู้นำมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ สุจริต ประพฤติเรียบร้อย

ผู้นำไม่ควรดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเล่นการพนัน เพราะจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับคนรุ่นหลัง

ผู้นำควรเป็นผู้นำในทุก ๆ ด้าน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน

ผู้นำต้องเข้าใจปัญหาของชุมชน และช่วยแก้ปัญหาได้ตรงจุด

ผู้นำควรมีบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส อหิยาศัยดี

ผู้นำควรประพฤติตนให้อยู่ในหลักศาสนา และประพฤติตนในทางที่ถูกที่ควร

ผู้นำควรมีภาวะผู้นำในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน

ผู้นำควรเอาจริงเอาจังกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน

ผู้นำต้อง พูดจริง ทำจริง และยุติธรรม

ผู้นำควรมีความตื่นตัว และมีการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เช่น การอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ ติดตามความเคลื่อนไหวของสังคมตลอดเวลา

2.2.3 ด้านผลประโยชน์

ผลประโยชน์เป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำมากด้านหนึ่ง ในบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งตามมา หากว่า ผู้นำเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เกิดความไม่พอใจของคนในชุมชน และการขาดความศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวผู้นำซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาต่อชุมชนในอนาคต เพราะขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

ในประเด็นผลประโยชน์ของการทำหน้าที่ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกงเตา จังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า

ผู้นำควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต ควรมุ่งทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก เอาประโยชน์ของชุมชนมาก่อน ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนหรือถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ จากประเด็นข้างต้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูลว่า

สาเหตุที่ตนได้รับความไว้วางใจในเรื่องของความโปร่งใส เพราะส่วนหนึ่งบิดาซึ่งเคยเป็นผู้นำมาก่อน ได้ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จนทำให้

ชื่อเสียงของบิดาคทอคมายังตนและได้รับความไว้วางใจต่อไปอีกในการทำหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้านในชุมชน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลายท่านก็ได้ให้ความคิดเห็นสรุปได้ว่า ผู้นำควรทำงานโดยไม่หวังประโยชน์ตอบแทนส่วนตน เป็นเรื่องแรก แต่ควรทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพื่อประโยชน์สุขของพี่น้องชาวบ้านในชุมชนทุกคน เพื่อให้ชาวบ้านมีความสุขในการดำรงชีวิต

นอกจากนั้น กำนัน ได้ยกตัวอย่างกรณีเหตุการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2553 ว่า “ตอนเกิดเหตุการณ์อุทกภัยชาวบ้านก็ได้รับปัญหาเหมือนกันทุกบ้าน บ้านผมก็ได้รับปัญหา มากกว่า เพราะบ้านผมตั้งอยู่ในพื้นที่ต่ำ บ้านผมสร้างมาสมัยพ่อ ก่อนความเจริญเข้ามา เมื่อความเจริญมา การก่อสร้างทางทำสูงขึ้น บ้านผมก็เลยต่ำ บ้านบริเวณนั้นบ้านผมท่วมก่อนใคร แต่เมื่อเราเป็นผู้นำเขาก็ต้องออกไปดูแลชาวบ้านในชุมชน เมื่อเหตุการณ์อุทกภัยคลี่คลาย ทางอำเภอให้ผู้นำออกสำรวจ เราก็ประกาศทางหอกระจายข่าวให้ชาวบ้านมาแจ้งความเสียหาย ตรงนี้ หมายถึงสวนยาง สวนผลไม้และสัตว์เลี้ยง เราก็ดำเนินการให้กับพี่น้องในชุมชนก่อน เพื่อให้พี่น้องมีความพอใจสูงสุด แต่ก็ยังมีชาวบ้านในชุมชนบางส่วนที่ไม่ค่อยพอใจ ที่การดูแลเอาใจใส่ไม่ทั่วถึง ก็พูดฝากเพื่อนบ้านเพื่อให้มาบอกต่อว่าผู้นำ แต่ทำอย่างไรได้ก็เราตัวคนเดียว แต่ทำให้ดีที่สุด แต่ส่วนมากก็พอใจ”

2.2.4 ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ

ในด้านความคิดเห็นอื่น ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูล สรุปได้ว่า ผู้นำควรมีปณิธานที่จะทำความดีเพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิด เป็นผู้รับใช้ประชาชนอย่างสมบูรณ์ตามที่ชาวบ้านในชุมชนร้องขอ ตามครรลองของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดั้งเดิม และถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สรุปได้ว่า การเป็นผู้นำชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผู้นำควรมีภาวะผู้นำในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านในชุมชน มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ทำงานไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมุ่งสนองประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิด

2.3 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

บทบาทเป็นการแสดงออกหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการที่จะช่วยเหลือ แก้ไข ควบคุมดูแลให้งานที่ปฏิบัติอยู่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน บทบาท เป็นเรื่องของการแสดงพฤติกรรมของปัจเจก

บุคคล หรือการแสดงออกของกลุ่ม หน่วยงาน ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามสถาบันทางสังคม เช่นเดียวกับสถาบันการปกครอง ย่อมมีการแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของโลกที่แปรเปลี่ยน อาจจะถูกตีความหนึ่งว่าการมีวิวัฒนาการ เมื่อสถาบันทางสังคมเกิดขึ้นย่อมมีบุคคล หรือองค์กร เกิดขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลสังคม ทำให้มีการแต่งตั้งบุคคล หรือหน่วยงาน มาทำหน้าที่ในการทำงาน โดยมีตำแหน่ง ในหน่วยงาน องค์กร เมื่อบุคคล หรือองค์กร มีตำแหน่ง เกิดขึ้น มีการแสดงออก คือมีการกระทำ ที่มีการแสดงบทบาท เป็นการทำหน้าที่ และเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ ที่ตัวเองได้รับการแต่งตั้ง บทบาทที่เกิดตามมาตามตำแหน่งก็เกิดขึ้นตามมา สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ดังนี้

2.3.1 ด้านบทบาทในอุดมคติ

บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่คาดหวังของชาวบ้านในชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชน จากการศึกษาบทบาท ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนในอุดมคติในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สรุปได้ดังนี้

ผู้นำควรใช้เหตุผลและหลักความจริง ยุติธรรมต่อทุกคน เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนในตำบลไว้เนื้อเชื่อใจ ให้ความเคารพนับถือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ตลอดจนจนถึงสามารถสร้างความเชื่อมั่นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านน่าจะมีบทบาทในการเป็นคนกลางในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยปัญหาระหว่างชาวบ้านในชุมชนได้ไม่มากนัก

ผู้นำควรมีน้ำใจ และจริงจังในการแก้ปัญหา มิใช่ว่าเมื่อมีปัญหาแล้วไม่รับรู้ หรือทำเป็นไม่รู้ว่าความขัดแย้งเกิดขึ้น ตลอดจนการติดตามการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วง

ผู้นำควรเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีบทบาทในการหลอมรวมคนในชุมชน ให้มีความสามัคคีในชุมชน ไม่แบ่งพรรค แบ่งพวก สนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ผู้นำสามารถดูแลให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในหมู่บ้าน มุ่งมั่นในการทำงานและการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี

ผู้นำควรคิดในทางที่ดีกับบุคคลรอบข้าง ยุติธรรม สามารถเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านในชุมชนได้

ผู้นำควรมีบทบาทในการมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้มอบหมายจากหน้าที่ เช่น กำนัน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล นายอำเภอ เป็นต้น

ผู้นำต้องได้รับการให้เกียรติจากชุมชน และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เพราะหากชาวบ้านไม่ให้เกียรติ ก็เกิดความไม่ไว้วางใจทำให้ไม่สามารถแก้ไข้ปัญหาได้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนเสนอมายังต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทอุดมคติในการแก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนต้องสร้างบทบาทให้เกิดขึ้น ยอมรับในฐานะคนกลาง (Mediator) จะเกิดขึ้น ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนเองต้องพยายามสร้างสิ่งเหล่านี้ให้กับชุมชนเห็นและยอมรับ ทั้งการปฏิบัติตนและการปฏิบัติตามกฎหมาย

2.3.2 ด้านบทบาทที่รับรู้

บทบาทที่รับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่บุคคลคาดคิดว่าตนเองควรปฏิบัติ หน้าที่อย่างไร ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิด ทศนคติ และประสบการณ์ จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สรุปได้ว่า

บทบาทที่รับรู้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนในชุมชนต้องปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ลงมือทำจริง ทำทุกเรื่องราวที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ และทางชุมชน ควรที่จะทำให้สำเร็จทุก เรื่องราว บางครั้งเมื่อเกิดปัญหาขามวิกาล ในฐานะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนจะปฏิเสธความรับผิดชอบ มิได้ ต้องรับใช้พี่น้องในชุมชนตลอดเวลา ต้องพยายามแก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในที่สุด เพื่อให้ความเข้าใจทั้งสองฝ่าย

ในด้านของการปฏิบัติงานในชุมชน จะต้องรับใช้พี่น้องในชุมชนอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค หากเกิดปัญหาขึ้นในชุมชน เราต้องเป็นที่พึ่งของชุมชนในอันดับแรก เพื่อแจ้งให้ทราบ และขอให้ร่วมแก้ไข้ปัญหาในบางครั้ง เช่น ปัญหาเรื่องความขัดแย้งที่ดินหรือปัญหาครอบครัวก็จะพยายามแก้ไข้ให้ได้อย่างสุดความสามารถ

อีกทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำหน้าที่กระจายข่าวสาร ที่ได้รับจากทางราชการหรือนโยบายจะต้องทำหน้าที่เป็นคนกลางในการกระจายประสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรับรู้โดยทั่วกัน ต้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบทุกเรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติตนเป็นคนตรงเวลา จริงใจตรงไปตรงมา

จากข้อมูลสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่าบทบาทที่รับรู้ เป็นบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีบทบาทในการรับผิดชอบตามที่ได้มอบหมายในการแก้ไข้ปัญหา และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในชุมชน และชาวบ้านให้การยอมรับ

2.3.4 ด้านบทบาทที่แสดงออก

บทบาทที่แสดงออกมา (Actual role) เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ในชุมชนนั้น ซึ่งทำในบทบาทที่แตกต่างกันออกไป

จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำงานอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้ทันเวลา อย่าถ่วงเวลาหรือหมกหมมปัญหา ทำให้ยากแก่การแก้ไข

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำงานให้งานที่สามารถจับต้องได้ ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน และสำเร็จลุล่วง และมีคุณภาพที่สุด

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแสดงผลงานอย่างเต็มที่และมีประโยชน์สูงสุด ต้องเป็นนักประสานงานสิบทิศ ร่วมมือกันทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนา มุ่งส่งเสริมอาชีพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำงานอย่างตรงไปตรงมา ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถและสำเร็จ สัมฤทธิ์ผลทุกประการ

จากข้อมูลสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่นำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนต้องแสดงบทบาทที่แสดงออกมา ทำงานอย่างจริงจัง ตรงไปตรงมา และเป็นนักประสานงานที่ดี เพื่อให้งานมีคุณภาพมากที่สุด และประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด

ด้านการทำงานร่วมกันกับองค์กรปกครองท้องถิ่น

ในการทำงานให้ความช่วยเหลือประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นสถาบันปกครองที่เป็นที่พึ่งของชาวบ้านและให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ตามที่ร้องขอ เช่น การประชุมหมู่บ้าน การแจกเบี้ยยังชีพให้กับคนชรา หรือผู้พิการ บางกิจกรรมต้องขอความร่วมมือให้ผู้ใหญ่บ้าน ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของแต่ละหมู่บ้านถือว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดชาวบ้านมากที่สุด เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งเกิดชาวบ้านในชุมชนจะเดินเข้ามาหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่าเข้าหาสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกล่าวว่าบทบาทด้านการปกครอง การดูแลความเรียบร้อย การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าไปเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะชาวบ้านคิดว่า หน่วยงานนี้ จะทำงานด้านการก่อสร้าง สาธารณูปโภค การเก็บภาษี มากกว่าช่วยเหลือปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ในส่วนของสมาชิกสภา

องค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาเทศบาล ก็ไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้กับชาวบ้านในชุมชนได้ หากเกิดปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า สมาชิกสภาเทศบาลหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ เพราะชาวบ้านยังไม่เชื่อใจในความเป็นกลาง ความสามารถในการเป็นคนกลางการไกล่เกลี่ย หรือการแก้ปัญหา ร่วมกันยังไม่สามารถทำได้ ด้วยเหตุผลด้านวัยวุฒิ วุฒิภาวะ ซึ่งส่วนมากอายุของสมาชิกองค์รปกครองท้องถิ่นยังไม่สูงมาก ทำให้ยังไม่เกิดความมั่นใจว่าจะแก้ปัญหาให้ได้

3. วิธีการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัด

สงขลา

ทุกคนยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีใช้สิ่งเลวร้าย ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่ต้องช่วยกันแก้ไขแทนที่จะ โยนความผิดให้กัน พยายามหาวิธีแก้ไขและนำมาใช้ประโยชน์

ในการที่ชุมชนเกิดปัญหาความขัดแย้ง ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สรุปได้ ดังนี้

3.1 การใช้อำนาจและการระงับ

การใช้อำนาจและการระงับ จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สรุปได้ว่า การใช้ อำนาจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางครั้งต้องใช้เพื่อแก้ปัญหา หรือให้ปัญหานั้นยุติและต้องใช้ภาวะ ความเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างยุติธรรม และถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้อง เข้าไปดูให้รู้เรื่องด้วยตัวเอง ที่สำคัญก่อนใช้การใช้อำนาจและระงับ ต้องให้คู่กรณีทำความเข้าใจ กันเองก่อน

ในส่วนประเด็นของการใช้อำนาจและการระงับ มีดังนี้

3.1.1 การบังคับ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยส่วนมากในพื้นที่ โดยส่วนรวมจะไม่ใช้การบังคับ มี เพียงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางท่านให้ข้อมูลว่า ถ้ารู้สาเหตุของปัญหา แต่มีการปกปิดเกิดขึ้น ก็จะบังคับ ให้ไปพบเจ้าหน้าที่อำเภอหรือถ้าผู้ใหญ่บ้านระงับ ไม่ได้ก็จะบังคับให้พบตำรวจ ที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาขยาเสพติด ที่ต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาช่วยจัดการ

3.1.2 การหลีกเลี่ยง

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูลว่า เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ก็จะใช้การหลีกเลี่ยง

เสียงเพื่อลดการปะทะ หรือลดปัญหาที่จะบานปลายทีหลัง รวมถึงการหลีกเลี่ยงการแบ่งพรรค แบ่งพวก หลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหา และการใช้ความรุนแรง

3.1.3 การไกล่เกลี่ย

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ให้การสัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า จะต้องมีการไกล่เกลี่ย เรื่องบางปัญหา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทุกฝ่าย ควรให้คนในครอบครัวและครอบครัวข้างเข้ามา ช่วยเหลือ ให้ตกลงกันเองให้ได้ก่อน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนกลาง

3.1.4 การใช้เสียงส่วนใหญ่

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด ที่ให้การสัมภาษณ์เห็นด้วยกันว่า การใช้เสียงส่วนใหญ่ สรุปได้ว่า การใช้เสียงส่วนใหญ่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกันในชุมชน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในบางประเด็นต้องให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันลงมติและฟังเสียงคนส่วนใหญ่ในชุมชน เพื่อให้ ปัญหายุติ และหาทางออกร่วมกัน

3.2 การประนีประนอม

การประนีประนอมเป็นวิธีการยุติความขัดแย้ง โดยหาบุคคลที่เป็นกลาง โดยการ ใช้ผู้ตัดสิน ฝ่ายที่ขัดแย้งต้องยอมรับบุคคลที่สาม จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในได้ให้ข้อมูล สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่ทำการสัมภาษณ์ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการประนีประนอม โดย ต้องมีการเคลียร์ปัญหาก่อนเบื้องต้น จะต้องมีการพูดคุยเรื่องราวปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันทุก ฝ่ายที่เป็นคู่กรณีความขัดแย้ง โดยการรับฟังทั้งสองฝ่าย และร่วมกันหาทางออกด้วยสันติวิธี เพื่อ ให้ เกิดการให้อภัยซึ่งกันและกัน

3.3 การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจะเปลี่ยนให้เป็นการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยการหาทาง ออกที่คู่ขัดแย้ง สามารถยอมรับได้ จากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูล สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่ทำการสัมภาษณ์ เห็นด้วยมากที่สุด เกี่ยวกับการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ปัญหา ทำให้ เกิดขึ้นเพื่อความสามัคคี ประองคอง ทุกคนต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ร่วมกันสอดส่องดูแล สังคม และหาทางออกของปัญหาร่วมกัน

สรุปได้ว่า การใช้อำนาจและการระงับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มี การใช้อำนาจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในบางครั้งต้องใช้เพื่อแก้ปัญหา เพื่อให้ปัญหานั้นยุติลง ในส่วน ประเด็นของการใช้อำนาจและการระงับ มีการประเด็นการบังคับ โดยภาพรวมจะไม่ใช้การบังคับ การหลีกเลี่ยง มีการใช้บ้าง เพื่อลดการปะทะหรือลดปัญหาที่จะบานปลายทีหลัง การไกล่เกลี่ย มีการ ไกล่เกลี่ย เรื่องบางปัญหา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย การใช้เสียงส่วนใหญ่ นิยมใช้เพื่อให้ เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกันใน ชุมชน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การประนีประนอม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนิยมใช้ วิธีการนี้เพื่อให้ความขัดแย้งลดลงซึ่งทั้งสองฝ่าย และร่วมกันหาทางออกด้วยสันติวิธี เพื่อให้เกิดการ ให้อภัยซึ่งกันและกัน การแก้ไขปัญหาพร้อมกันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นิยมใช้วิธีการนี้ในการแก้ไข ปัญหาพร้อมกัน เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยกันคิด ช่วยกัน แก้ปัญหา ทำให้เกิดขึ้นเพื่อความสามัคคี ประองคอง ทุกคนต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ร่วมกัน สอดส่องดูแลสังคม และหาทางออกของปัญหาร่วมกัน

4. ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ

- 4.1 ควรมีการอธิบายประชาสัมพันธ์ถึงสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชน ให้ ได้รับรู้โดยทั่วกัน เพื่อการเข้าใจที่ตรงกัน
- 4.2 เมื่อมีกิจกรรมต่างๆ หรือมีโครงการที่เกี่ยวกับชุมชน ให้ทุกคนในชุมชนสามารถ เข้าไปร่วมหรือเสนอแนะความคิดเห็นได้ โดยไม่ต้องแบ่งพรรคแบ่งพวก
- 4.3 ให้มีกิจกรรมภายในหมู่บ้านบ่อยๆ ทุกคนจะได้ทำกิจกรรมร่วมกันลดความขัดแย้ง ที่เสียๆ ไม่ให้รุนแรงจนถึงขั้นกระทบกระทั่งกัน
- 4.4 สร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน ให้มีรายได้เสริมหลังทำอาชีพหลัก
- 4.5 จัดกีฬาภายในหมู่บ้านให้ประชาชนมีความสามัคคี รู้แพ้ รู้ชนะ มีน้ำใจนักกีฬา
- 4.6 จัดคนในหมู่บ้านทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความผูกพันและมิตรไมตรีต่อกัน
- 4.7 จัดตั้งสหกรณ์ชุมชนแล้วเอาคนในหมู่บ้านเข้ามาทำงานในสหกรณ์ (สลับ สับเปลี่ยน) เพื่อช่วยกันดูแลสหกรณ์ในชุมชน
- 4.8 ทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเพื่อประสานความคิดใหม่ๆ ต้องเอาสองความคิดมา รวมเป็นหนึ่ง
- 4.9 ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาปัญหาด้วยกันในชุมชนจะให้คนหนึ่งแก้ไขคนเดียวไม่ได้

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา” ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นสำคัญมานำเสนอ โดยจำแนกการเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาวิธีการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรในพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีบทบาทในตำแหน่งกำนัน จำนวน 7 คน และบทบาทในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบ ด้วยคำถามเกี่ยวกับ สภาพภูมิหลังของผู้สัมภาษณ์ และความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเขตพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา โดยมีประเด็นคำถามตามแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องปัญหาความขัดแย้ง ในการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยแบบสัมภาษณ์ มี 6 ตอน รวม 22 ข้อ ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์กำนันในแต่ละตำบลในอำเภอกงหรา จำนวน 7 คน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลต่าง ๆ ตำบลละ 2 คนในอำเภอกงหรา รวม 14 หมู่บ้าน จำนวน 21 คนผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง นำข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์มาแจกแจง และจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอแบบแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.3 ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ปรากฏว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ได้จำแนกออกเป็น 6 ตอน ซึ่ง จะเห็นได้ว่าประเด็นของการศึกษามีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ศึกษาจะนำเสนอประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

1.3.1 ลักษณะปัญหาความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนในขณะนี้ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาจากสภาพความล้มเหลวของ สถาบันทางสังคมในประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาที่เกิดจากสภาพครอบครัวที่มี ปัญหา ทำให้ส่งต่อการเกิดขึ้น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ตามมา ในส่วนของปัญหาด้านการเมืองในชุมชน สถาบันทางการเมืองหลักของประเทศขณะนี้ มี ปัญหาด้านเสถียรภาพและความเชื่อมั่น ย่อมส่งผลเสียแก่สถานภาพสถาบันทางการเมืองระดับล่าง ต่างปฏิเสธไม่ได้ รวมถึงปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งกำลังกลายเป็นปัญหาหลักของประเทศ

ลักษณะปัญหาและสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีปัญหาดังนี้

- 1) ปัญหาทะเลาะวิวาท
- 2) ปัญหาการขาดความสามัคคี
- 3) ปัญหาการเมือง
- 4) ปัญหายาเสพติด
- 5) ปัญหาอาชญากรรม
- 6) ปัญหาครอบครัว
- 7) ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

จากลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ที่นำมาสรุปจะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเชษฐ หน่อคำ (2544: บทคัดย่อ) พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีประเด็น ปัญหาคล้ายคลึง บางประเด็น ได้แก่ ความขัดแย้งด้านครอบครัว และเครือญาติ ความขัดแย้งด้าน การเมืองการปกครอง ความขัดแย้งเรื่องการศึกษา เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันต์

กมล ไชยราช(2551) พบปัญหาในชุมชน คือ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเมืองการปกครอง ปัญหาเกษตรกรรม ส่วนปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2548)ที่ได้กล่าวถึงปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ พบว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ไม่ได้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเกิดการความขัดแย้งที่รุนแรงมากในสังคมไทย โดยเฉพาะความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนใต้ ส่วนปัญหาด้านการทะเลาะวิวาท ความไม่ไว้วางใจกัน จะสอดคล้องกับสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544) ที่ได้กล่าวถึงความขัดแย้งที่มีความรุนแรง อันเกิดจากอารมณ์ขุ่นเคืองเกิดจากการเข้าใจว่ามีคนจ้องจับผิดตน เกิดจากการสื่อความหมายที่ผิดเกิดจากขาดความไว้วางใจต่อกัน

1.3.2 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

การทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน ได้ทำการศึกษาประวัติส่วนตัว ลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ทราบว่ประวัติส่วนตัวมีผลต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือไม่ดังมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา การได้รับคัดเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าวนี้ ชาวบ้านในชุมชนแล้ถึงเห็นถึงความสำคัญกับผู้นำที่มีประสบการณ์ เนื่องจากอายุของผู้นำอยู่ในระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้นำที่มีการศึกษาสูง อาจเป็นเพราะผู้นำมีประสบการณ์และความรู้ที่สามารถเรียนรู้ระบบได้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง บางครั้งการศึกษาอาจมิใช่ตัววัดคุณภาพผู้นำ น่าจะมาจากทำให้การยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันต์กมล ไชยราช (2551: 90) ในเรื่องเพศ และอายุของผู้นำให้สัมภาษณ์ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดจะมีอายุอยู่ที่ 41-50 ปี แต่จะแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา พบว่าระดับการศึกษาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีระดับการศึกษาที่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีพื้นฐานด้านประวัติส่วนตัว เป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิด และได้รับการยอมรับจากชุมชนในการบริหารชุมชน โดยมีครอบครัว และเครือญาติให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ส่วนอาชีพส่วนใหญ่ มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม และด้านการเป็นผู้นำชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผู้นำควรมีภาวะผู้นำในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านในชุมชน มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม

ทำงานไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมุ่งสนองประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิด

จากการศึกษาพบว่า ด้านประวัติส่วนตัว และเครือข่าย การ ได้มาซึ่งตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นมรดกทางการปกครองที่ได้รับจากบิดา ซึ่งเคยทำหน้าที่มาก่อนและได้รับการสนับสนุนจากเครือข่าย เพราะความคุ้นเคยในพื้นที่โดยกำเนิด ชาวบ้านก็ร่วมสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันต์กมล ไชยราช (2551: 90) ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ โดยเฉพาะกรณีภูมิหลังของผู้นำมีความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย เป็นคนมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับ ทำให้การปกครองชุมชนเป็นไปด้วยความราบรื่น

จากการศึกษาพบว่า ด้านบุคลิกภาพ และพฤติกรรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง เช่น มีความประพฤติดี มีความซื่อตรง ไม่มั่วสุมอบายมุขทุกชนิด เข้าใจชุมชนและปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี อหยาศัยดี ร่าเริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธีร์ บริรักษ์ (2544: บทคัดย่อ) พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องทำงานโดยเน้นประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชุมชนเป็นหลัก เป็นที่ตั้ง ไม่เน้นแก่ประโยชน์ส่วนตน รวมถึงต้องเป็นผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2543) พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีบทบาทและหน้าที่อย่างกว้างขวางในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก้ปัญหาให้กับราษฎร ในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน จนเป็นที่ยอมรับของพี่น้องประชาชน

3) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่นำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนต้องแสดงบทบาทที่แสดงออกมา ทำงานอย่างจริงจัง ตรงไปตรงมา และเป็นนักประสานงานที่ดี เพื่อให้งานมีคุณภาพมากที่สุด และประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการศึกษาพบว่า บทบาทในอุดมคติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีบทบาทในการใช้เหตุผล หลักความจริง ยุติธรรมจริงจังในการแก้ไขปัญหา ดูแลให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในหมู่บ้าน และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับ โภคิน พลกุล (2547: 7) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือ การบริการประชาชน ด้านปกครองและความสงบเรียบร้อย การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ เป็นต้น และพวก

เพชร สุรัตน์กวีกุล (2542: 65-66) ด้านบทบาทในอุดมคติ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลในสังคม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่ทำก็เป็นได้

บทบาทที่รับรู้ จากการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง ลงมือทำจริง ทำงานทุกเรื่องราว ต้องพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนจนถึง การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับชาวบ้านให้ได้รับทราบ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดจิต นิมิตรกุล (2543) ได้อาศัยแนวทางปฏิบัติงานของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า การเป็นผู้นำการพัฒนา และส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรในการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม รวมทั้งการตรวจตราและรักษาผลประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ราษฎร และพวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542: 65-66) เกี่ยวกับบทบาทที่รับรู้ว่าเป็นบทบาทที่คาดหวัง ด้านตนเองว่าเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม และประสบการณ์

บทบาทที่แสดงออก จากการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องแสดงผลงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นนักประสานงานที่ดี และทำงานตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับ พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542: 65-66) พบว่า หน้าที่ที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้า ทำให้มีการแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

1.3.3 วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีการใช้อำนาจ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในบางครั้งต้องใช้เพื่อแก้ปัญหา เพื่อให้ปัญหานั้นยุติลง ในส่วนประเด็นของการใช้อำนาจและการระงับ มีการประนีประนอม บังคับ โดยส่วนรวมจะไม่ใช้การบังคับ การหลีกเลี่ยง มีการใช้บ้าง เพื่อลดการปะทะหรือลดปัญหาที่จะบานปลายทีหลัง การไกล่เกลี่ย มีการไกล่เกลี่ย เรื่องบางปัญหา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย การใช้เสียงส่วนใหญ่ นิยมใช้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกันในชุมชน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การประนีประนอม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนิยมใช้วิธีการนี้เพื่อให้ความขัดแย้งลดลงซึ่งทั้งสองฝ่าย และร่วมกันหาทางออกด้วยสันติวิธี เพื่อให้เกิดการให้อภัยซึ่งกันและกัน การแก้ไขปัญหาพร้อมกันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นิยมใช้วิธีการนี้ในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ปัญหา ทำให้เกิดขึ้นเพื่อความสามัคคี ประองคอง ทุกคนต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ร่วมกันสอดคล้องดูแลสังคม และหาทางออกของปัญหาพร้อมกัน

ผู้ใหญ่วัยทั้งหมดเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้วิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน รองลงมาคือการประชุมประนีประนอม และการใช้อำนาจและระงับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่เห็นด้วยกับการใช้การบังคับ แต่เน้นด้านการใช้เสียงส่วนใหญ่และการหลีกเลี่ยงบางกรณี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นคู่กรณีมาช่วยกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำวิธีการใช้อำนาจและการระงับ ซึ่งมีประเด็นย่อย คือ การบังคับ การหลีกเลี่ยง การไกล่เกลี่ย และการใช้เสียงส่วนใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางคนให้ความสำคัญด้านการใช้อำนาจและการระงับ ในประเด็นของการไกล่เกลี่ย และการใช้เสียงส่วนใหญ่ในการแก้ไขปัญหามา ให้ความสำคัญน้อยกว่าการบังคับและหลีกเลี่ยง เพราะเห็นว่า ควรแก้ไขปัญหามาให้ตรงจุด ตรงไปตรงมา และไม่หมกหมมปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ สมยศ ศิลปีโยดม (2540: 172) พบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ยุติปัญหา โดยการให้คนกลางเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย มากกว่า ตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการและประชาธิปไตย

การประชุมประนีประนอม ผลการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เห็นด้วยกับการประนี ประนอม เพราะให้เรียก 2 ฝ่ายมาพูดคุยกันได้รับทราบถึงปัญหาความต้องการของแต่ละคน แต่ละฝ่าย และดีกว่าการใช้อำนาจและการระงับ เป็นการหาทางออกอย่างสันติวิธี ไม่เกิดความรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับ ฌ็อง-ฌัก กูว์แซ็ง (2546: 133) ได้อธิบายถึงการประนีประนอมว่า เป็นกลยุทธ์ที่คนละก้าว โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต่างยินยอมที่ลดความต้องการหรือเป้าหมายของตนเอง เพื่อที่ทั้งสองฝ่ายจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการบางส่วน

การแก้ไขปัญหาร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เห็นด้วยมากที่สุด ในการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อหาทางออกที่เหมาะสมและเห็นพ้องต้องกัน และให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ วรณารัตน์ แสงมณี (2544: 72) กล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งในประเด็นของการแก้ปัญหาร่วมกันว่า เป็นการจัดการ โดยคู่กรณีจะต้องร่วมมือกันแก้ไขหรือหาทางออก การให้ผู้บังคับบัญชาารู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ

ควรมีการอธิบายประชาสัมพันธ์ถึงสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชน ให้ได้รับรู้โดยทั่วกัน เพื่อการเข้าใจที่ตรงกันเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ หรือมีโครงการที่เกี่ยวกับชุมชน ให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าไปร่วมหรือเสนอแนะความคิดเห็นได้ โดยไม่ต้องแบ่งพรรคแบ่งพวก ร่วมกันลดความขัดแย้งที่เจียบ ๆ ไม่ให้รุนแรงจนถึงขั้นกระทบกระทั่งกันเพื่อประสานความคิดใหม่ๆ ต้องเอาสองความคิดมารวมเป็นหนึ่ง ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหามีปัญหาด้วยกันในชุมชนจะให้คนหนึ่งใจคนเดียวไม่ได้

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา” ในครั้งนี้

2.1 ลักษณะปัญหาความขัดแย้งในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ปัญหาความขัดแย้งในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกับหลายๆ ชุมชนทั่วไป ที่มีปัญหาความขัดแย้ง เกิดขึ้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม เริ่มจาก ความขัดแย้งเกี่ยวกับครอบครัว เป็นประเด็นที่เกิดขึ้นเพราะคนเรามีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิดและการเลี้ยงดู ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือการใช้ความรุนแรง เริ่มตั้งแต่การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย เช่น สามีทำร้ายภรรยา การทำร้ายลูก ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นพฤติกรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เป็นประสบการณ์ การสร้างมิตรภาพและเติมเต็มให้สมบูรณ์ ด้วยการ พูดคุย หรือ ทำความเข้าใจ การให้อภัยในความผิดพลาดหรือความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้น

ความขัดแย้งระดับชุมชนความขัดแย้งในชุมชนเกิดจาก ปัญหาของโครงสร้างทางสังคมและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน ความไม่เท่าเทียมกันในด้านฐานะทางการเงิน หน้าที่ อาชีพ การงาน รวมทั้งถึงการศึกษาระดับของสมาชิกในชุมชน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องผลประโยชน์ ทั้งประโยชน์ส่วนตัว และประโยชน์ส่วนรวม บุคคลจะแสดงความรู้สึกที่พึงพอใจและไม่พอใจ ผ่านพฤติกรรมที่แตกต่างออกมา เช่น การพูดจาต่อเสียด การอิจฉาริษยา การทะเลาะวิวาท เมื่อมีการทะเลาะกันมากขึ้นมีการรวมกลุ่มเพื่อขยายปัญหา จนทำให้เกิดการขาดความสามัคคีในชุมชน

ความขัดแย้งระดับสังคม จากความขัดแย้งเชิงโครงสร้างของสังคมไทย ทำให้เกิดช่องว่างมากมายหลายมุม บางปัญหากลายเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างตามมาด้วย บางปัญหาเป็นความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรม การไม่เข้าใจเนื้อหาของกรอบการปกครองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตย ทำให้ระบบตัวแทนแบบประชาธิปไตย ทำให้ตัวแทนมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

การดูแล รักษา เยียวาสังคมขาดการเอาใจใส่ ปัญหายาเสพติด จึงเกิดขึ้น ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ก็ขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง สัมการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม

2.2 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

การรับรู้บทบาทของผู้นำชุมชน การทราบถึงบทบาทของตนเองอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองมีบทบาทและหน้าที่อะไรบ้าง และที่สำคัญผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้มีบารมี จะช่วยให้การจัดการความขัดแย้งสำเร็จในการจัดการความขัดแย้งของผู้นำชุมชนนั้น มีได้หลายวิธี ประกอบด้วย การเจรจาต่อรอง เป็นวิธีการระงับข้อความขัดแย้งซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเจรจาตกลงกันเอง การตัดสินใจต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับคู่กรณี โดยผู้นำเป็นผู้จัดให้มีการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง เป็นวิธีการระงับข้อขัดแย้ง โดยคู่กรณีหรือคู่กรณีตกลงให้ผู้นำชุมชนเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยในเรื่องที่ขัดแย้ง การประนอมข้อขัดแย้ง เป็นวิธีการระงับข้อขัดแย้งที่คล้าย ๆ กับการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง เพียงแต่ความสำเร็จในการประนอมข้อขัดแย้ง เกิดจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายและโดยผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประนอมข้อขัดแย้ง ด้วยความเป็นกลาง การระงับข้อขัดแย้ง เป็นการจัดการความขัดแย้งที่คู่กรณี นำข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาให้ผู้นำชุมชนจัดการระงับให้ ซึ่งเมื่อผู้นำชุมชนทำการตัดสินใจแล้วความขัดแย้งเป็นอันยุติ ไม่ให้ลุกลามจนกลายเป็นเรื่องใหญ่โต เพื่อสร้างความสมัคปรสามานสามัคคีภายในชุมชน ตลอดจนสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชน ผลสำเร็จของการจัดการความขัดแย้ง คือ การพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกหลาย ๆ ทางและตัดสินใจด้วยหลักเหตุผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การตัดสินใจดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดผลสำเร็จต่อการจัดการความขัดแย้ง เจตคติต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกมาของผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ความเป็นธรรมทางสังคมกับทุกฝ่าย การที่ผู้นำจัดการความขัดแย้งด้วยความเที่ยงธรรม ส่วนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงทำงานร่วมมือและประสานงานในการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ด้านการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งชาวบ้านยังคงให้ความสำคัญต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ปัญหา

2.3 วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในครอบครัวไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง แนวทางการปฏิบัติตนในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ในครอบครัวโดยไม่ใช้ความรุนแรง ดังนี้

2.3.1 เรียนรู้วิธีการควบคุมพฤติกรรม การให้ความรักความเข้าใจต่อคนในครอบครัวสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่น เอาใจใส่ มีบรรยากาศของความเป็นมิตร การเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา นันทนาการ ขอปรึกษาจากญาติหรือเพื่อนที่ไว้ใจได้ หรือหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเข้ามาไกล่เกลี่ยประนีประนอม เสร็จจากลงปัญหาความขัดแย้ง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรุนแรง และยุติการใช้ความรุนแรง

2.3.2 การจัดการความขัดแย้งของชุมชนที่จะนำมาซึ่งการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการป้องกันแก้ไขปัญหาคือขัดแย้ง โดยใช้การเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความต่างต่างกันทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ภายใต้กรอบของศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ที่มีแก่นของคำสอน คือ การทำให้คนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การจัดการความขัดแย้งโดยองค์กรชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการมัสยิด กลุ่มสตรีแม่บ้าน และกลุ่มงานทางด้านการพัฒนาชุมชนการจัดการความขัดแย้งโดยการใช้กิจกรรมต่างๆ เป็นวิธีการที่จะทำให้คนที่ขัดแย้งกันหรือกลุ่มที่ขัดแย้งกันหันมาเข้าหากันได้ รวมถึงการสร้างเข้าใจ วัฒนธรรมและบริบทของชุมชน ผ่านการศึกษาประวัติของชุมชน การใช้ประโยชน์ การร่วมดูแลรักษาฐานทรัพยากรของชุมชนอย่างยั่งยืน ก็เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งเหมือนกัน

2.3.3 ผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน เพราะเป็นตัวแทนของชาวบ้าน จากการแต่งตั้งให้มาเป็นผู้ปกครองดูแล แก้ไขปัญหาให้กับชุมชน เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งผู้นำก็จะให้คู่กรณีมาตกลงพูดคุยกัน โดยใช้หลักคุณธรรมในการตัดสิน เพื่อให้ปัญหาความขัดแย้งยุติอยู่ในชุมชน ผู้นำชุมชนเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น เป็นการแก้ปัญหาก่อนที่จะมีความขัดแย้งคือการป้องกันปัญหา โดยการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาของชุมชน และหลังเกิดความขัดแย้งคือการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง ก่อนที่จะนำปัญหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากการศึกษาพบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบทบาทที่สำคัญที่ชุมชนให้การยอมรับนับถือ และเป็นທີ່คาดหวังของชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชน และหัวหน้าในการเสนอข้อเสนอของชุมชนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะมีส่วนในการพัฒนาชุมชน ฉะนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรใช้รูปแบบและแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตามผลการวิจัยที่ได้นำเสนอ

3.1.2 จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในพื้นที่ของอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีแนวโน้มมาจากการล่มสลายของสถาบันครอบครัว เมื่อสถาบันหลักสถาบันแรกทางสังคมล่มสลายย่อมกลายเป็นปัญหาถูกโซ่ ที่ส่งผลกระทบต่อไปยังสถาบันทางสังคม หน่วยอื่น ๆ ต่อไป เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันการเมืองการปกครอง ดังนั้นควรพัฒนาและให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ของสถาบันครอบครัวและส่งเสริมความมั่นคงเพื่อให้ทำหน้าที่หลักในการอบรมดูแลสมาชิกในครอบครัว

3.1.3 จากการศึกษาพบว่า

แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่ดีที่สุด คือการให้คนในชุมชนเข้ามาแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เช่นเดียวกันกับการปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ควรให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมดูแลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่เองควรเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ที่มีความหลากหลายด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น เพราะติดขัดปัญหาด้านเวลาในการทำวิจัย สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการสัมภาษณ์ด้านอื่น ๆ ตามสถาบันทางสังคมอื่นด้วย เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา พระ หรือโต๊ะอิหม่าม ตลอดจนผู้อาวุโสในชุมชน

3.2.2 ควรศึกษาเจาะลึกในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อชุมชนแต่ละประเด็นปัญหาไปเพื่อให้ได้รายละเอียดของแต่ละประเด็นมากขึ้น เนื่องจากการศึกษานี้ต้องการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ไม่ได้เจาะลึกในรายละเอียดของแต่ละปัญหา

3.3 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

3.3.1 ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรใช้วิธีการประนีประนอม ใกล้เคียง และแก้ปัญหาพร้อมกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหา ไม่ควรใช้อำนาจของตนเองฝ่ายเดียวในการตัดสินปัญหา

3.3.2 จากปัญหาที่เกิดขึ้น และศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรมีกิจกรรมและโครงการที่สานต่อในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

3.3.3 หน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอำเภอเทพา ควรร่วมกันระดมสมองเพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ชุมชนอยู่อย่างสงบสุข และสันติตลอดไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- เกษมสานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ การประเมินการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติด
ใน 3 กลุ่มพื้นที่ตามแผนปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็งชนชาติเสพติดยั่งยืน (2555)
ค้นคืนวันที่ 1 มิถุนายน 2555 จาก
http://nctc.oncb.go.th/new/Cadministrator/Ccomponents/com_fabrik/Cattachfiles/53_3_Area_Group.pdf
- เกสร เสวตรนิสากร (2549) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม พระนครศรีอยุธยา สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547) พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช
2457 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ปัจจุบัน) กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อาสาธาธาธาธา
_____. (2553) คู่มือปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปี 2553 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
อาสาธาธาธาธา
- กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม (2544) การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- กอดเรย์ อาแว (2555, 22 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 12
ตำบลท่าม่วง อำเภอบางแพ จังหวัดสงขลา.
- กองพันทหารราบที่ 9 รักษาพระองค์กรมทหารราบที่ 3 กองพลนาวิกโยธิน (2553) “โครงการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน” ค้นคืนวันที่ 1 มิถุนายน 2555 จาก
<http://nara33.com/1933/aboutus/33/mission/1develop.html>
- กังวาลย์ บัวจีบ (2544) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับสมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบล:
ศึกษากรณีเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลลำโพง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
รามคำแหง
- กัณฑ์กมล ไชยราช (2551) “ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษา
อำเภอบึงนาราง จังหวัดอุตรดิตถ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนง
วิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- คณะกรร เกษอินทร์ (2544) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย: กรณีศึกษาอำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จิตติวัฒน์ งอกคำ (2551) “บทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนศึกษากรณี จังหวัดชัยภูมิ” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จันจิรา บัวน้อย สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา (2554) “สงขลา คัดเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยอดเยี่ยม” คืบค้นวันที่ 1 มิถุนายน 2555 จาก <http://gimyong.com/talung/index.php?topic=8072.0>
- จ่านง อติวัฒน์สิทธิ์ (2532) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เจด บินและ (2555, 22 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา.
- เจลิยว โนรี (2545) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- ชลธิยา ศรีสุกใส (มปป) วันสำคัญ ประเพณี การละเล่นของไทย กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์พีบีซี
- ชญานันท์ ตระกูลพิชชะชัย (2552) “บทบาทผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ชัยฤทธิ์ คำแดง (2555, 22 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 11 ตำบลท่าม่วง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา.
- ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2542) การพัฒนาองค์การ: เทคนิคการบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ “จับ 2 มือปืนป่วนใต้ยิงปลัดอำเภอ – ทหาร” คืบค้นวันที่ 1 มิถุนายน 2555 จาก http://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=19803
- ณรงค์ เส็งประชา (2541) *มนุษย์กับสังคม* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์
- ณัฐพันธ์ เจริญนันท์ (2546) *การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ธรรมกมลการพิมพ์

- ครุณี จันทร์ทอง (2539) “ความเข้าใจบทบาทของตนเองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิต: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกระบี่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ด่านศุลกากรสงขลา (2553) “แผนที่จังหวัดสงขลา” ค้นคืนวันที่ 1 มิถุนายน 2555 จาก
<http://www.songkhla-customs.org/index.php?lay=show&ac=article&Id=519264>
- ดิน หมัดขาว (2555, 8 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 270 หมู่ที่ 8
ตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- ดิน ปรัชญพฤทธิ์ (2538) *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทวีบุรณ์ หอมเย็น (2544) “ความขัดแย้ง” *ลานปัญญา* 2, 4 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 80-81
- เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540) *พฤติกรรมองค์กร* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชน* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหิดล
ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข
- ที่ว่ากรอำเภอเทพา (2550) “ประวัติอำเภอเทพา” ค้นคืนวันที่ 1 เมษายน 2550
จาก <http://www.thepha-sk.go.th/index.php?cmd=history>
- _____ (2550) “แผนที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา” ค้นคืนวันที่ 1 มิถุนายน 2550
จาก <http://www.thepha-sk.go.th/index.php?cmd=map>
- ชนากิต เรียบเรียง (2541) *วันสำคัญไทย* กรุงเทพมหานคร : ปิรามิด
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2535) *พฤติกรรมองค์กร: การศึกษาการบริหารพฤติกรรม
องค์กรเชิงบริหาร* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- _____ (2537) *พฤติกรรมองค์กร: การศึกษาการบริหารพฤติกรรมองค์กร* พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- จิตยา สุวรรณชญ. (2527) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- นงเยาว์ ล่องแก้ว (2555, 21 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 7
ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา.
- บัญญัติ แก้วส่อง (2545) *องค์กร : การจัดการและการพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร
อักษราพัฒนา

- ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์ (2539) “การจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนชนบทเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประเวศ ะสี (2541) *ทำสันติวิธีให้เป็นนโยบายในสันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ (2548, 8 เมษายน) “จาระไน 5 ปีจัญจนวนความขัดแย้ง 4 หนทางสร้าง “สันติวิธี”
มติชนรายวัน
- ประพัฒน์ วงศ์ชมพู (2551) “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล: ศึกษากรณีเฉพาะกรณีอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ การค้นคว้า
แบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประวิทย์ รัตนเดชา (2555, 22 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 57/1 หมู่ที่ 8
ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- ปริญญา นาคจักรีย์ (2543) สารอธิบดีกรมการปกครองเนื่องในวันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี
2543 วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 10 สิงหาคม 2543
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดีด
- ปัญญา เลิศไกร (2538) “การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมแรงงาน มุมมองจากทฤษฎีความขัดแย้งและ
ทฤษฎีความเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น” *ทรายแก้ว* 1, 1 (2538) 80-82
- ปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ (2547) “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะ
กรณีอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ผู้จัดการออนไลน์ (2549) ศูนย์ข่าวหาดใหญ่ “เหยื่อระเบิดที่เทพาตายเพิ่มอีก 1 รวมเป็น 4 ศพ” ค้น
คืนวันที่ มิถุนายน 2555 จาก
<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9490000131028>
- พรพิทยา แก้วสามสี (2529) “การศึกษาบทบาทการบริหารงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดใน
ประเทศไทย” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- ไพบุลย์ ช่างเรียน (2532) *วัฒนธรรมกับการบริหาร Culture and Administration*
กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์

- พงศ์ศักดิ์ ชนะสิทธิ์ (2541) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน อนาคต: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา”
ปัญหาพิเศษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ไพศาล วิสาโล (2550) *สร้างสันติด้วยมือเรา* มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542) *มนุษย์กับสังคม* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พิพัฒน์ รัตนจางงค์ (2555, 8 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 91/1 หมู่ที่ 6.
ตำบลวังใหญ่ อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา
- พีระศักดิ์ หินเมืองเก่า (2537) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณีอำเภอ
บางขุนน้อย จังหวัดศรีสะเกษ” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ภิญโญ นาสิ่งหัจจ์ (2550) บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น กรณีศึกษา
ในเขตพื้นที่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- โกถิ่น พลกุล (2547) “วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2547” *มติชนสุดสัปดาห์* (สิงหาคม) 24, 8
มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต (2550) “การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงรุก”
กรุงเทพฯ สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม
- مامู แม (2555, 15 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 96 หมู่ที่ 3
ตำบลปากบาง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา
- มุอำหมัด คีอราแม (2554) มุลินธิเพื่อการเยียวยาและสร้างความสมานฉันท์ชายแดนใต้ “ร.ต.ต.
(หญิง)มนัสนันท์ จอมวิเชียร 6 ปีกว่าจะได้เป็นตำรวจแทนสามี” ค้นคืนวันที่
มิถุนายน 2555 จาก <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/430864>
- ยะห์ยา อูมา (2555, 8 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 8
ตำบลวังใหญ่ อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา
- ขงยุทธ จำปามูล (2539) บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษากรณีอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ยศพล อินทฤทธิ์ (2545) บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณี
อำเภอมือฉ่างพินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

- รุ่น ช่อมณี (2555, 8 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 3
ตำบลวังใหญ่ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- รอหม กาบ (2555, 21 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 63/1 หมู่ที่ 10
ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- รัฐติกันต์ บันเปอะ (2545) “การจัดการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนชนบทภาคเหนือ” วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) กรุงเทพมหานคร
อักษรเจริญทัศน์
- วรเชษฐ์ หน่อคำ (2544) “ผู้นำท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนชนบท”
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วรนารถ แสงมณี (2544) *องค์การและการจัดองค์การ* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ระเบียบ
ทองการพิมพ์
- วัน บุญเรืองรุ่ง (2555, 15 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน ที่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 6
ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา.
- วันชัย วัฒนศัพท์ (2547) แนวคิดพื้นฐานการจัดการความขัดแย้ง ในเอกสารประกอบการสัมมนา
โครงการสัมมนาวิชาการและจัดกระบวนการสร้างฉันทามติว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติ
ในการพิจารณาให้การช่วยเหลือเบื้องต้นตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติ
หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เชียงใหม่ ม.ป.ท.
- _____ (2547) *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา* พิมพ์ครั้งที่ 2 สถาบัน
พระปกเกล้า นนทบุรี
- วิเชียร วิทยาอุดม (2547) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็ก
- วิษณุ หวันหวัง (2555, 15 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 4
ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- วีรยุทธ์ หมื่นหิม (2555, 15 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 11/1 หมู่ที่ 4
ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ศูนย์ทนายความทั่วไทย “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช ๒๔๕๗” ค้นคืนเมื่อ
วันที่ 1 มิถุนายน 2555 จาก

[http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=53897497
3&Ntype=1](http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538974973&Ntype=1)

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2534) *ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความคิดสร้างสรรค์* กรุงเทพมหานคร
เลิฟแอนด์ลิฟเพรส

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส คิ้วสุวรรณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522) *จิตวิทยาสังคม*
พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ชัยศิริการพิมพ์

สถาปอ ป๋อเตย (2555, 15 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 1
ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540) “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต”
กรุงเทพมหานคร บพิธการพิมพ์

สถาพร วิริโย (2555, 22 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 3
ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

สมยศ นาวิการ (2545) *การบริหาร* พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ

สมยศ ศิลปโคม (2540) “ผู้นำชุมชนกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน” วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สร้อยสุริย์รัตน์ พลพรพิสิฐ (2542) “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษา
เฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสาคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545) *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*
พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

_____. (2546) *สังคมวิทยาองค์การ* กรุงเทพมหานคร สำนักงานพิมพ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544) *พฤติกรรมองค์การ* คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงราย

สุชีพ แข่งขัน (2537) *บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยุคโลกาภิวัตน์* เอกสารวิจัยส่วนบุคคล
โรงเรียนนั้ปกครองระดับสูง กรมการปกครอง

สุดจิต นิมิตรกุล (2543) *บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น* ในวันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ประจำปี 2543 กรุงเทพมหานคร

- สุธีร์ บริรักษ์ (2544) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ
เมือง จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุนันทา เลहनันทน์ (2544) *การพัฒนาองค์การ* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ดิ.ดี.บุ๊คสโตร์
- สุพงษ์ นียากร (2540) “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล
ในองค์การธุรกิจเอกชนกับหน่วยงานราชการ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามการรับรู้
ของผู้บริหารระดับกลาง” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
อุตสาหกรรมและองค์การ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุพัตรา สุภาพ (2540) สังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 19 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สุภา สกุดเงิน (2545) “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลัง การจัดตั้ง
องค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอ
กระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุรเชษฐ์ วงษ์มี (2544) “บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจ: ศึกษา
เฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุรพงษ์ เพชรจำรัส (2555, 21 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 1
ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- อาชี หมดเจริญ (2555, 15 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 140 หมู่ที่ 8
ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- เอกชัย เจริญฉ่ำ (2542) “บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การ
บริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฮอด
จังหวัดเชียงใหม่” การศึกษาอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538) *การบริหาร ทักษะ และการปฏิบัติ* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์สุภาพใจ
- เอกชัย หลิมะพันธ์ (2555, 22 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 309 หมู่ที่ 5
ตำบลท่าม่วง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

อภิชาติ เทพชมพู่ (2553) “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

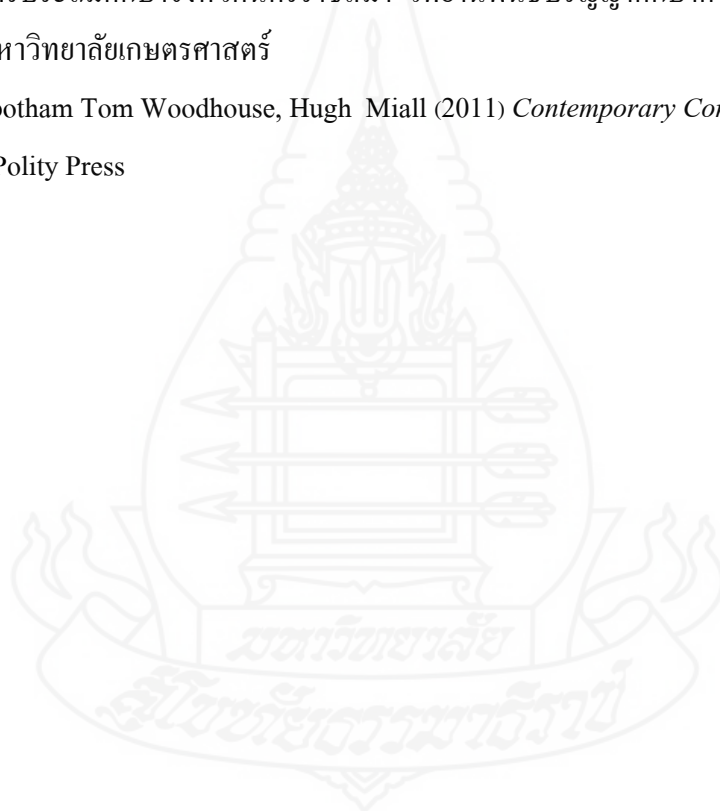
อัปคุลวฮับ ดาโหะ (2555, 8 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 589 หมู่ที่ 1 ตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

อิสมาแอ นิสัน (2555, 8 เมษายน) สัมภาษณ์โดย คัมภีร์ ทองพูน บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 5 ตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

อุทัยวรรณ มรรคประเสริฐ (2543) “การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Oliver Ramsbotham Tom Woodhouse, Hugh Miall (2011) *Contemporary Conflict Resolution*

UK: Polity Press

ภาคผนวก

สภามหาวิทยาลัย

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
แบบสัมภาษณ์เพื่อการทำวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหา
ความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาเพื่อทำวิทยานิพนธ์ของ นายคัมภีร์ ทองพูน
นักศึกษาสามัญ ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คำชี้แจง

1. ข้อคิดเห็นของท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะเป็นประโยชน์เพื่อการทำวิจัยเท่านั้น และจะเก็บไว้เป็นความลับ
2. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็นหกตอน
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว
ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ตอนที่ 4 ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน
ตอนที่ 5 คำถาม วิธีการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อ-สกุล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
ตำบล..... อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
2. เพศ.....
3. อายุ.....ปี
4. การศึกษาสูงสุด.....
5. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเงื่อนไขที่เอื้อต่อการดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของท่านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน (โปรดอธิบายเหตุผลทุกข้อ)

2.1 ประวัติส่วนตัว และครอบครัว

.....

2.2 บุคลิกภาพและพฤติกรรม.....

.....

2.3 ผลประโยชน์.....

.....

2.4 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับลักษณะบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ท่านมีความคิดเห็นเป็นอย่างใดต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ท่านปฏิบัติหน้าที่อยู่ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (โปรดอธิบายเหตุผลทุกข้อ)

3.1 บทบาทในอุดมคติ (ผู้อื่นมองท่าน).....

.....

3.2 บทบาทที่รับรู้ (ท่านปฏิบัติตามหน้าที่ที่มอบหมาย).....

.....

3.4 บทบาทที่แสดงออกมา (ท่านทำงานเป็นอย่างไร).....

.....

ตอนที่ 4 ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

4.1 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับชุมชนมีอะไรบ้าง

.....

.....

4.2 ลักษณะความขัดแย้งนั้นเป็นอย่างไร

.....

.....

4.3 สาเหตุของความขัดแย้ง คิดอะไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

ในกรณีที่ชุมชนของท่านเกิดปัญหาความขัดแย้ง ท่านใช้วิธีการแก้ไขปัญหาใดบ้าง และมีกระบวนการทำอย่างไร

5.1 การใช้อำนาจและการระงับ

.....

.....

5.1.1 การบังคับ

.....

.....

5.1.2 การหลีกเลี่ยง

.....

.....

5.1.3 การใช้เสียงส่วนใหญ่

.....

.....

5.2 การประนีประนอม

.....

.....

5.3 การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

.....

.....

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

.....

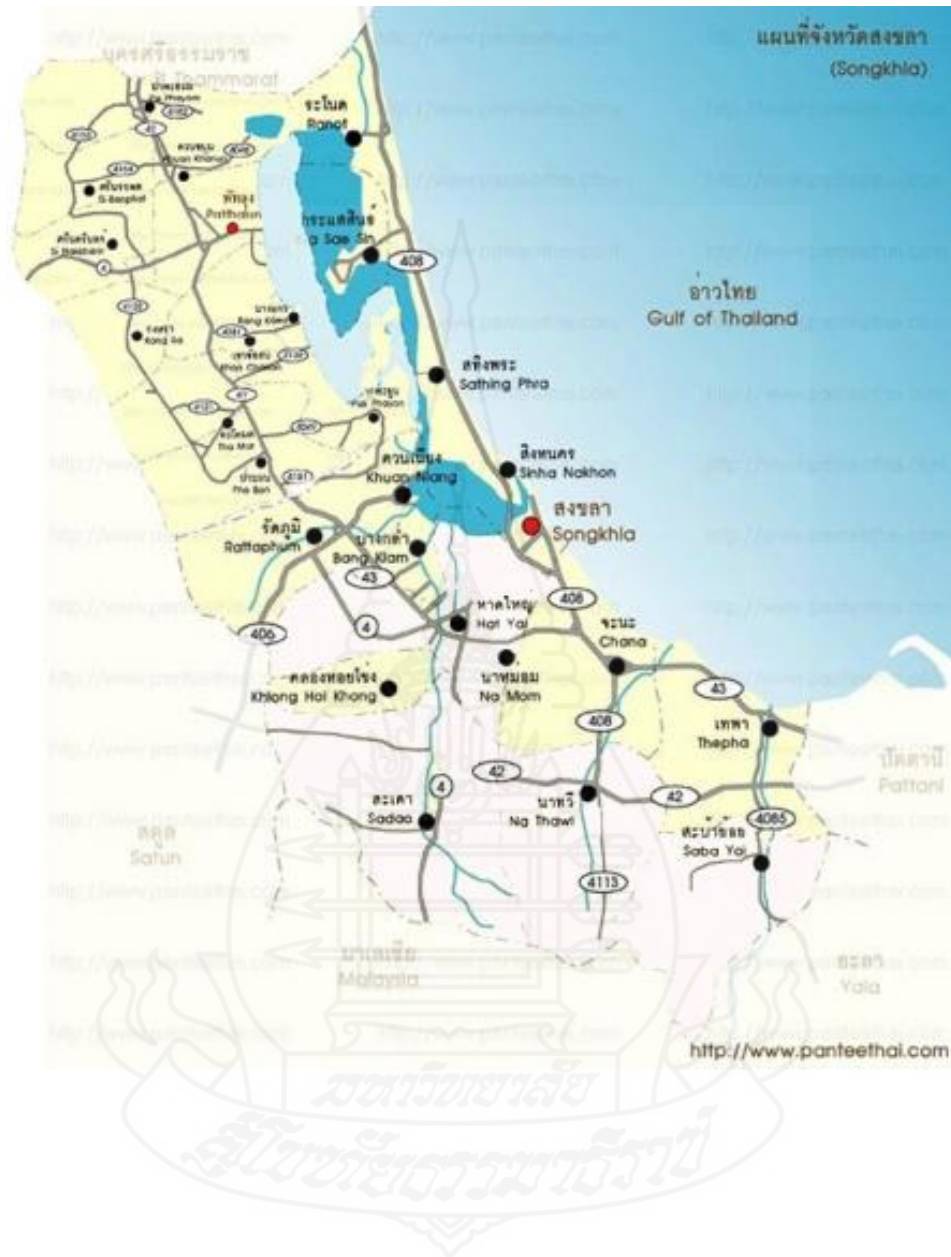
.....

.....

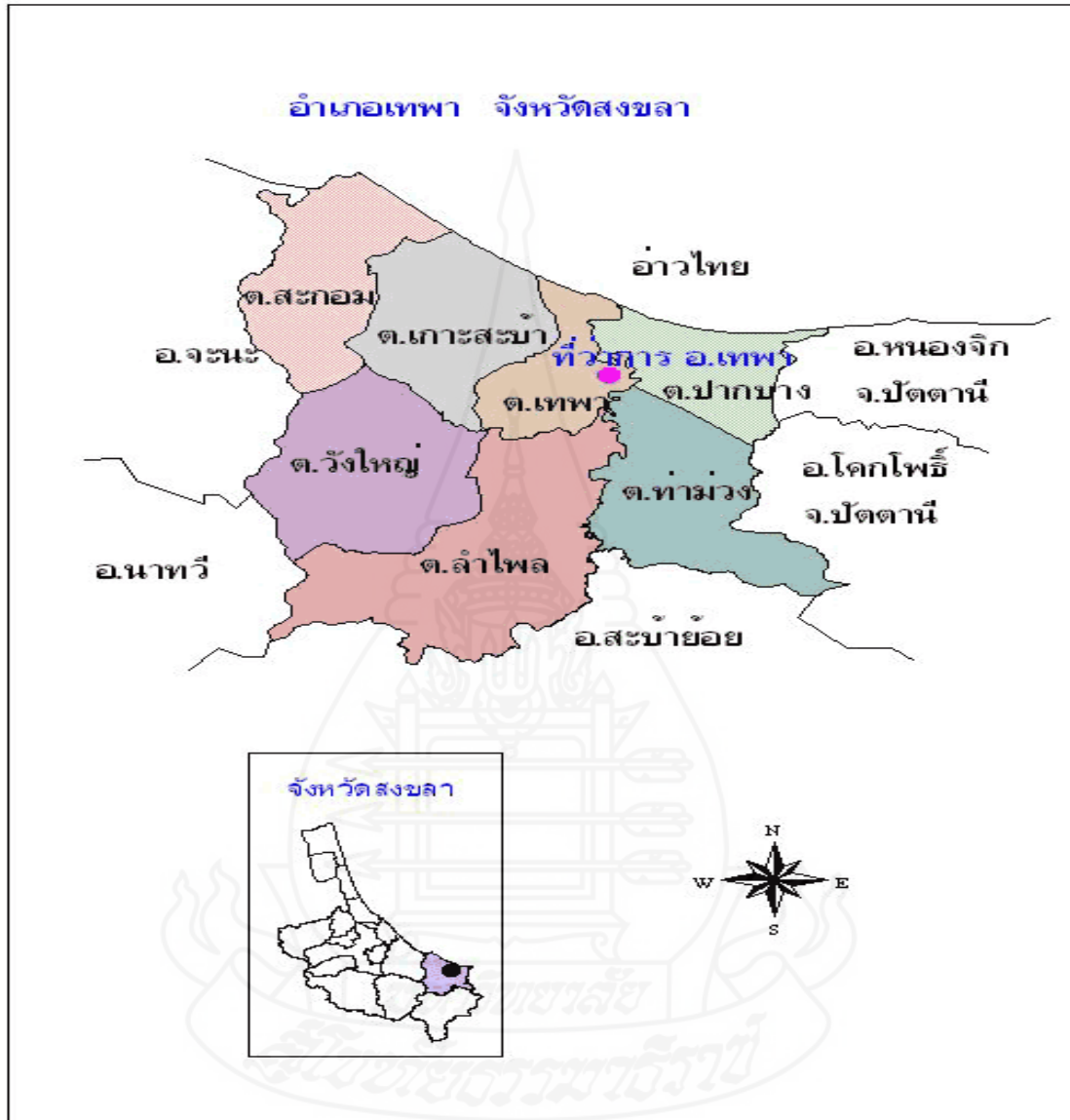

ภาคผนวก ข
แผนที่

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่จังหวัดสงขลา

ที่มา <http://www.songkhlacustoms.org>

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ที่มา <http://www.thepha-sk.go.th>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายคัมภีร์ ทองพูน
วัน เดือน ปีเกิด	14 เมษายน 2516
สถานที่เกิด	ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ
ตำแหน่ง	อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

